

YENİ ÇAĞ

- **İb Nörlund**: Avrupanın güvenliği sorunu
- **V. Louper**: Devlet tekелci kapitalizmi ve emekçiler
- **N. Chaoui**: Milli kurtuluş hareketinde beliren yenilikler
- **L. Sanya'ya**: Feodalizmden sosyalizme geçiş

TEKELLER VE İŞÇİ SINIFI

Devlet tekелci kapitalizmi ve emekçiler

MILLİ KURTULUŞ HAREKETİ BUGÜN

Milli kurtuluş hareketinde beliren yenilikler

SOSYALİZMİN BAŞARILARI

Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi Ülkeleri 1965 yılında

ÖZEL SAYFALARIMIZ

TKP Merkez Komitesinin Bildiri'si

8 (26)

Ağustos

1966

B A R I Ş V E S O S Y A L İ Z M P R O B L E M L E R İ

B u s a y ı d a :

İb Nörlund

Danimarka Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri ve Polit-Büro Üyesi

Jac Duclos

Fransız Komünist Partisi Merkez Komitesi Polit-Büro Üyesi

Nikolas Chaoui

Lübnan Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri

Hans Kleven

Norveç Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreterlik Üyesi

TÜSTAN

Avrupa'nın güvenliği sorunu ve işçi sınıfı

İb Nörlund

NATO'nun geçirdiği buhranın nedenlerini basitleştirmek, bu buhranı şu veya bu devlet adamının kaprisine veya öfkesine bağlı bir tesadüf diye göstermek için çok çaba sarfediliyor. Ama bu izahlar artık kimseyi tatmin etmiyor. *Newsweek* Amerikan dergisi bu konuda geçenlerde şöyle diyordu: «Vaşingto'nun kanaatine göre NATO'yu sarsan buhran, Charles de Gaulle'ün yaptığı sabotajın sonucudur. Ama Avrupa kamu oyunun geniş ve gittikçe artan bir kesiminin kanaatine göre, zamanımızın şartlarına artık uymayan Amerikanın kendisidir.»

NATO'daki büyük buhranın nedeni, Avrupa'da ve bütün dünyada meydana gelen büyük değişikliklerdir. Karşılaştığımız durum, önüne geçilmez, yön değiştirmez bir parçalanma sürecidir. Ama bu buhran başka bir noktaya da işaret ediyor: Avrupa devletleri arasındaki ilişkiler, büyük değişiklik olanaklarının gerçekleşebileceği çok önemli bir duruma gelmiştir. Bugünkü şartlar içinde, Avrupa ülkelerindeki işçi sınıfıyla geniş halk kesimleri ortak hareket olanaklarını bilinçle görmek, bu olaylara ve bu değişikliklere Avrupa halklarının menfaatlerine uygun düşecek bir yön vermek zorundadır.

NATO kurulduktan sonra, Avrupa'nın durumunda meydana gelen değişiklikler, 1949'da ileri sürülen iddiaları tamamiyle yalanlamıştır. Bu saldırıcı askeri blokun kurulmasını «haklı ve gerekli» göstermek üzere kullanılan demagojik yalanlar, NATO'nun faaliyetlerine temel olacak askeri ve siyasi düşünceler, gittikçe havada kalıyor, sabun köpüğü gibi dağılıyor.

1949'dan bu yana, milletlerarası güçler dengesinde çok büyük değişiklikler meydana geldi. Bu değişikliklerin başlıca nedeni, dünya sosyalist sisteminin – özellikle Avrupa sosyalist ülkelerinin – kuvvetlenmesi; bu ülkelerin elde ettiği iktisadi, siyasi ve askeri önemin fevkalâde büyük capta artmış olmasıdır. Böylelikle, sosyalist ülkelere karşı düzenlenen, o dönemde çok kullanılan bir deyimle, «komünizmi püskürtme» plânları başarısızlığa uğradı.

Sosyalist ülkelerin güçlenmesi, NATO kurulduğu tarihte büyük rol oynayan Amerikan atom tekeline de son verdi. O dönemde, Vaşington hükûmeti, NATO'nun emrine giren daha ufak ve güçsüz devletlere, bu saldırgan bloka girmenin tehlikesiz olduğunu; Amerikanın «toptan nükleer misilleme» yoluna başvurarak, herhangi bir askeri çatışmayı hemen sona erdirtbileceğini söylüyordu. Bugün artık herkes bu görüşlerin gerçeklere hiç uymadığını anlıyor. Amerikanın askeri ve siyasi yöneticileri de bunu – bir dereceye kadar – anlamıştır: «toptan nükleer misilleme» stratejisinden vazgeçtiler, «anıkarşılık» ve bugün Viyetnamda uygulanan «sınırlı savaş» stratejisini benimsediler. Ama bu yeni strateji de çok tehlikeli sonuçlar doğurabilir: Amerikanın açacağı veya destekleyeceği bütün «sınırlı» çatışmalara, NATO'ya dahil olan Avrupa devletlerini – özellikle en güçsüz olanlarını – sürüklemek için, Vaşington hükûmeti daima bahane olarak NATO'yu kullanabilir. Her halde, bu ihtimal çok korkunçtur.

Sosyalizmin – gerek kendi ölçüleri içinde, gerekse kapitalizme oranla – kuvvetlenmesiyle ortaya çıkan sonuçlar, NATO kurulurken ileri sürülen tahminlerin tam karşısı olmuştur. O dönemde Batı Avrupanın «Doğunun tehdidi» altında bulunduğunu söylüyorlardı. Bu iddia doğru olsaydı, sosyalist ülkeler güçlendikçe, etkileri arttıkça, «tehlike»nin de artması gerekirdi. Hattâ sosyalist devletler NATO'cuların propagandalarında lâfı çok geçen «saldırı plânları»nı gerçekleştirmeye kalkıştı. Oysa sonuçlar tam aksi oldu. Sosyalizmin güçlenmesi, Amerikanın atom tekeline son vermesi, milletlerarası gerginliği azalttı, Batı-Doğu ilişkilerinin daha normal hale gelmesine yol açtı. Böylelikle şu gerçek te bir kere daha ispatlanmış oldu: NATO'da bulunan Batılı devletlerin milli çıkarları, bu ülkelerin Amerikan saldırılarına katılmalarını hiç gerektirmiyor. Aksine: bu milli çıkarlar icabı, bu devletler NATO'nun temelini teşkil eden komünist aleyhtarları tabu'lardan vazgeçmek, NATO'dan başka bir çözüm yolu bulmak zorundadır.

Emperyalist devletler arasındaki güçler dengesi de değişmiştir. Bu değişiklikten doğan yeni gerginlik ve bozuşma nedenleri, NATO'nun bölünmelere, çatlaklara yol açtı. Kapitalist tekellerin, sermaye ilişkilerinin milletlerarası niteliği, şu gerçeğin ortaya çıkmasını önleyemedi: Emperyalist devlet mekanizmaları – her biri emperyalist dünya politikasının bir halkasını teşkil eden, ama kendi politikasını izleyen – ayrı ayrı karar merkezleri teşkil etmektedir.

Son yıllar içinde, kapitalist dünya ekonomisinde Amerikaya düşen pay

çok azalmıştır. İngiltereden başka kapitalist Avrupa ülkelerine düşen pay ise çok artmıştır. Bu da, siyasi ve askeri alanlarda olduğu gibi iktisadi alanda da Amerika ile NATO'nun Avrupa üyeleri arasında büyük çatışmalara, karışıklıklara yol açtı. Bu anlaşmazlıkların en belirlisi, Fransanın NATO'nun askeri teşkilâtından çıkma kararıyla dile geldi. Bu kararını açıklarken Fransa şu nedenleri ileri sürdü: « ... Kuzey Atlantik Paketi teşkilâtı ... 1949 yıllarındaki şartlardan çok farklı olan bugünkü dünya şartlarına artık uygun düşmemektedir.» (10 Mart 1966 tarihli muhtıra.)

Hiç şüphesiz, son zamanlarda Amerika, kapitalist dünya içindeki durumunu tekrar kuvvetlendirmiştir. Amerika NATO'yu askeri ve siyasi alanlarda olduğu gibi, iktisadi rekabet alanında da çıkarlarını korumak için kullanıyor. Ama bu da emperyalistler arasındaki çelişmeleri keskinleştiriyor. Örneğin, Amerikanın eskiden sağladığı ve öbür devletleri Amerikanın savaş üretimine bağımlı hale getiren askeri yardım, bugün artık – Mac Namara'nın itiraf ettiği gibi – Amerikan silâh ihracatını sağlayacak bir yol oldu. Fransız generali Gallois bu noktayı şöyle belirtmektedir: «Kolektif Güvenlik Sistemi (Yani NATO.) ... (bugünkü haliyle, ekonomik ve siyasi hâkimiyet aracı haline gelmiştir.»

Bu silâh satışı meselesi, genellikle bütün sorunlarda işbirliği yapan – Amerika ile Federal Almanya arasında büyük bir anlaşmazlığa yol açtı. NATO kurulduğu zaman, Amerika bu bloka dahil olan ufak ülkelere (bunların arasında Danimarka da vardı) garanti vermiş, bu ittifakın askeri masraflarını arttırmıyacağını söylemişti. Ama bu sözlerin temelsizliği pek çabuk anlaşıldı. Birkaç misli (Danimarkada altı misli) artan askeri masraflar, iktisadi güçlülere yol açtı. Amerikanın askeri ihracatını arttırmak üzere girdiği yeni saldırı bu güçlükleri bir kat daha arttırmaktadır.

Çeşitli alanlarda Amerika ile NATO üyesi bulunan Avrupa ülkeleri arasında meydana gelen çelişmelerden başka, bu Avrupa ülkelerinin arasında da birtakım anlaşmazlıklar belirdi.

Bu çelişmelerin en önemlisi, NATO'nun himayesi altında, Batı Almanya'da hortlayan emperyalizme ve militarizme bağlıdır. «Barış notaları»nda bile, Federal Almanya hükümeti politikasının intikamcı niteliğini gizlemeye lüzum görmüyor, ve Alman sınırlarının «31 Aralık 1937'deki sınırlar» olduğunu iddia ediyor.

NATO'nun emrinde bulunan askeri kuvvetler arasında, en büyükleri Batı-Alman askeri kuvvetleridir. NATO'nun emrinde bugün 200.000'den fazla Amerikan askeri (yani 6–8 tümen) 12–14 tümen Batı Alman askeri; 2 Fransız tümeni; 2 İngiliz tümeni bulunmaktadır. Belçika ve Hollanda yarımşar tümen bulunduruyor. Bu sayılar NATO silâhlı kuvvetlerinin ve bütün ittifakın gerçek niteliğini açığa vuruyor: Vaşington – Bonn mihveri NATO'nun itici gücü haline gelmiştir.

Bu mihverin temeli, Amerikan ve Alman emperyalizmleri arasında kurulan ve çok korkunç sonuçlara yol açabilecek anlaşmadır. Amerikan em-

peryalizmi, Batı Almanyayı Avrupa'da girişeceği saldırılara destek diye kullanmak istiyor. Öte yandan, Amerikanın saldırgan politikası büyük bir harbe yol açtığı takdirde, çağdaş savaş araçlarının ani darbesine uğrayan Almanya, Amerikayı korumuş olacaktır. Federal Almanya ise, Amerikanın yürüttüğü macera ve saldırı politikasında, geçilmez baş müttefik rolünü oynamak istiyor. Viyetnamdaki Amerikan müdahalesine diğer bütün emperyalist devletlerden daha kararlı, daha açık bir destek sağlaması, Almanyanın bu niyetini iyice belirtiyor. Almanyanın amacı, intikamcı plânlarını gerçekleştirmeye kalkışacağı gün, Amerikanın desteğini sağlamak, nükleer silâhları eline geçirebilmek, kısırtımlarıyla patlak verebilecek çatışmalara Amerikayı ve bütün NATO devletlerini sürüklemek üzere, NATO teşkilâtından yararlanmaktır. Bu şartlar içinde, «ortak çıkarları korumak» amacıyla kurulan NATO'nun Avrupa devletlerinde ve halklarında derin endişeler uyandırması çok normaldir.

Görüldüğü gibi, NATO'yu sarsan buhranın nedenleri açıktır. Ama NATO üyesi bulunan her Avrupa ülkesinde, askeri bloklar politikasının geçirdiği buhranı dile getiren, bu ülkeye özgü şartlar da bulunuyor.

NATO'nun geçirdiği buhran objektif süreçlerle belirlediği gibi, sübjektif süreçlerle de dile geliyor. Örneğin, Avrupa halkları bu durumun değişebileceğini – bunun bir zorunluluk olduğunu – anladılar. Her zaman olduğu gibi harp politikasıyla savaş politikası arasında yapılacak seçme sorunu Avrupa halklarında enerjiyi ve savaşçılığı artırıyor.

Avrupa devletleri arasındaki ilişkilerde barış dâvasına ve halkların menfaatlerine yararlı olacak kesin bir değişiklik olanağına yol açan sübjektif ve objektif şartların aynı anda olgunlaşması, çok önemli bir özelliktir.

Bu şartların olgunlaşmasını hızlandıran başlıca etken, Amerikan emperyalizminin Viyetnam halkına karşı giriştiği saldırıda açıkca beliren, saldırgan politikasıdır. NATO'nun kurulduğu yıllardan, Amerikanın «hür dünyanın önderi» diye göklere çıkarıldığı dönemden bu yana, Vaşington Avrupa halklarının gözünden hiç bu kadar düşmemiştir. Amerikan emperyalizminin işlediği cinayetleri ayıplayan Avrupa halkları, bu emperyalizmle yan yana, aynı askeri blok içinde, bulunmanın başlarına ne gibi belâlar açabileceğini anlıyorlar.

Viyetnamdaki savaşı desteklemelerini sağlamak üzere Amerikan hükümetinin «NATO dayanışma duyguları»nı uyandırma çabaları, Amerikayı daha da kötü bir duruma düşürdü. Bunu gören Amerikan hükümeti geri çekilmek, daha dikkatli davranmak zorunda kaldı. Batı Avrupa halkları için, Viyetnamı desteklemek, yeni, barışçı bir düzenin gerçekleşmesi uğruna yürütülen savaşın bir parçası haline geldi. Öte yandan bu halkların Amerikan egemenliğinden kurtulma isteği, Viyetnam halkının kurtuluş uğruna yürüttüğü savaşa sağladıkları desteği de dile getiriyor. (Bu da Amerikan emperyalizmine en çok tesir eden dayanışma şeklidir.)

Bugün NATO'nun avukatlığını yapanlar eskiden ileri sürdükleri iddialardan bambaşka deliller aramak zorunda kalıyorlar. Bu da büyük anlam

taşıyan bir değişiktir. NATO politikasının ideolojik temeli, Maccarthycilikle en kaba şeklini alan, en ilkel komünizm aleyhtarlığı idi. Ama artık bugün komünizm aleyhtarlığının bu şekli bütün etkisini kaybetmiştir. NATO'yu savunanlar bu yola başvurdıkları takdirde, daha da yalnız kalacaklarını bildikleri için, başka metotlar kullanmaya başladılar.

Birkaç yıldan beri, NATO'ya taraftar olanlar, bu ittifakın «Batı Alman ordusunu kontrol altında» tutabilmek için zorunlu olduğunu ileri sürüyorlar. Bunu söylemekle, istemiyerek de olsa, bir itirafta bulunmuş oluyorlar. Bugün Batı Avrupanın çok geniş çevreleri artık şu gerçeği anlamıştır: Avrupa'da barışı tehdit eden en büyük tehlike, Batı Almanyanın silâhlanması, intikam politikası izlemesi, bugünkü sınırlarını kabul etmemesidir. Bütün Avrupada Alman militarizmine karşı günden güne daha kuvvetle beliren direniş, Federal Alman hükümetini yeni «barış notaları»nı kaleme almak zorunda bıraktı. Bu yeni notalarda, Almanyanın intikam politikası, bütün Avrupada öfke ve nefret uyandıran bundan önceki notalarda olduğu gibi, açıkça kışkırtıcı bir dil kullanılmamıştır. Hiç şüphesiz, NATO'yu savunanlar, Batı Almanya'da militarizmin hortlamasından sorumludurlar. NATO'yu de şimdi Alman militarizmine karşı bir «garanti», Almanyanın yayılma isteklerine karşı bir «fren» olduğunu iddia etmekle çok tehlikeli sonuçlar verebilecek bir kurnazlığa başvuruyorlar. Çünkü gerçekte Bonn emperyalistleri bu «freni» diledikleri gibi kullanacak; NATO'da üye olan bütün ülkeleri, Batı Alman isteklerinin gerçekleştirilmesine, ister istemez, katılmaya zorlayabilecek durumdadır.

Bu son aylar içinde bazı devlet adamları – aralarında Danimarka başbakanı Krag da var – çeşitli açıklamalarda bulunuyor: «NATO, Doğu bloku ile görüşmelere girişebilir mi? Milletlerarası gerginliği azaltabilecek en önmeli sorunların çözümünde bir adım atabilir mi? Bunu öğrenmek her halde faydalı olur.» Bay Krag – 5 Mayıs 1966 *Information* gazetesinde ortaya sorular atıyor. Bu gibi lâflar etmekle, bu devlet adamları, Batı Avrupa halklarının NATO'nun bugüne kadar yürüttüğü faaliyeti desteklemediklerini; bu faaliyetin devamına lüzum kalmadığını; askeri paktlar politikasından vazgeçilmesini, milletlerarası gerginliğin azaltılmasını istediklerini itiraf etmiş oluyorlar. Hiç şüphesiz, Başkan Krag'ın, NATO'nun devamına taraftar görülen bu açıklaması mantığa pek uymuyor. Ama görüşmeler teklif etmekle, «bu görüşmeler hangi konularla ilgili olacak?» sorununu sormuş oluyorlar. Bu soru ise, Avrupa güvenlik sisteminin özü ve niteliği sorusuna yol açar.

Bugün çeşitli devlet adamlarının takındığı tutum, kamu oyunda meydana gelen derin eğilimi dile getirmektedir. NATO'nun geçirdiği buhranı belirten ikinci eğilimi dile getirmektedir. NATO'nun geçirdiği buhranı belirten ikinci eğilim de şudur: Kuzey Atlantik Paktına dahil olan ülkelerde, nüfusun çok geniş kesimleri bugün yeterli olmamakla beraber, yine de aktif bir şekilde, yeni olanaklar aramaktadır. (Bu kesimler arasında, eskiden NATO'yu destekleyen yahut da varlığına ses çıkarmayan unsurlar

da bulunuyor.) Bu araştırmaların merkezini teşkil eden en önemli sorunlar, Batı Alman militarizminin isteklerine karşı sağlanacak garanti sorunuyla, Avrupada Batı ile Doğu arasında işbirliğinin gelişmesi sorunudur. Halk kitlelerinde gelişen bu hareket, barıştan yana bir tutum benimseyen bu kitlelerin, Avrupadaki durumu, eskisine oranla, daha çok etkiliyeceğini gösteriyor. NATO anlaşmasının 1969 yılında sona ereceğini unutmıyalım: Avrupada yeni bir düzen arama isteğini kuvvetlendiren bu psikolojik etkenin önemini küçümsemek yanlış olur.

Gözle görülen bir şekilde bütün NATO sistemini sarsan buhrana bakarak, bu askeri blokun czlme halinde olduğu sonucuna varmak, her halde, yanlış olur. Bu czlmenin gerçekleşmesi barış dvasını savunanların daha da çok çaba sarfetmesine bağlıdır. NATO lkeleri hükümet cvrelerinde, askeri birlik ve askeri blok politikasını yani NATO politikasını – devam ettirmeye kararlı, önemli güçler bulunuyor.

Kuzey Atlantik Paktı Teşkiltını sarsan buhran o derece derinleşti ki, bu blokun, hiçbir değişikliğe uğramadan, 1969 dan sonra devam edeceğini pek tahmin edemiyoruz. Ama göz önünde tutmak zorunda olduğumuz önemli bir nokta da şudur: askeri bloklar politikasını, hiç şüphesiz yeni şekillere sokarak, devam ettirmek istiyen bazı eğilimler belirdi. Oysa, bu politikaya verilecek bu yeni şekiller de Avrupa'da barışı sağlayamaz. şu noktayı belirtmek isteriz: Batı Almanyanın hızla silhlendirilmesini amaç güden 1965 MacNamara – Von Hassel anlaşmasıyla sonuçlanan Amerikan-Batı Alman plânları büyük bir tehlike teşkil etmektedir. (rneğin, bu anlaşmaya göre, Batı Almanya'nın silhlendirilmesi 1972–1975 yıllarında en yüksek noktasına varacaktır.) Bonn Almanyasına nükleer silhlar sağlama amacını güden plânları da unutmıyalım. Bu plnlar gerçekleştiği takdirde, Batı Alman emperyalizminin Kuzey Atlantik Paktı içindeki yeri ve önemi çok tehlikeli şekilde artacaktır. Bundan doğacak çeşitli sonuçları ise tahmin edebiliriz.

Muhakkak ki, General de Gaulle'n bugün izlediği ve Fransa'nın askeri entegrasyona katılmayı red kararıyla dile gelen politika, NATO'nun bu anda geçirdiği buhranın derinleşmesinde büyük rol oynuyor. Aynı zamanda, bu politika, bu buhranın daha kolay anlaşmasını da sağladı. De Gaulle'n politikası, Avrupa güvenliği sorununu tekrar ortaya attığı için, şüphesiz çok olumlu bir rol oynamıştır. Barıştan yana olan bütün güçler bu gerçekten yararlanmaya bakmalıdır. Ama te yandan, de Gaulle'n bu alandaki teşebbüsleri, Batı Avrupanın bazı cvrelerinde, Avrupa'da kurulacak yeni düzen sorununda, generalin liderlik yapacağı, hiç değilse başlıca rolü aynıyacağı düşüncesini uyandırdı. Bu görüş bir hayaldir ve çok tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Fransız tekelci sermayenin çıkarlarını savunan de Gaulle'n dengeli ve kararlı bir politika izlemediğini unutmıyalım. Birkaç yıl önce, de Gaulle'n politikası – son günlerde hatırlattığı gibi – Paris–Bonn mihveri politikasıydı. şu noktayı da unutmıyalım: de Gaulle bir yandan Avrupa birliği konusunda çatışmaya yol açarken,

öte yandan İngiltereyi Ortak Pazara çağırıyor, arka planda ise Amerika ile pazarlığa girişiyordu.

NATO'nun yapısında beliren buhranın Avrupa'da barışın ve güvenliğin kuvvetlenmesiyle sonuçlanabilmesi için, Batı Avrupa halkları kendi kaderlerini tayine karar vermek, karşılarına çıkan bütün olanaklardan yararlanmak zorundadırlar.

Birkaç yıl önce Batı Avrupa ülkelerinde, halkın büyük bir kısmının NATO'nun kurulmasına razı olması, çoğunlukla, bu teşkilâta karşı büyük bir güven veya sevgi beslediğinden değildi. Bunun asıl nedeni, NATO'ya gereken bir belâ diye bakmaları, duruma başka bir çözüm yolu olmadığını sanmalarıydı. Oysa bugün NATO'nun faydalarından şüphe edenlerin sayısı gittikçe yükseliyor.

Ama bu şüphenin, bugünkü olanakların durumu değiştirecek olumlu etkenler haline gelmesi için, başka bir çözüm yolu tespit etmek; NATO ve soğuk harp prensiplerine göre Avrupayı askeri bloklara ayıran bölme politikasının yerine geçebilecek, birlik temeline dayanan bir çözüm yolu teklif etmek bir zorunluluktur.

Avrupa'nın güvenliğini sağlamak üzere yeni yollar bulmak zorunluluğu karşısında, bir çözüm yolu arayan, ama hâlâ barış savaşçılarının arasına katılmamış büyük halk kitlelerine davamızı benimsetmek; başka bir deyimle barış uğrunda yürütülen savaşa daha geniş bir temel sağlamak zorundayız. Avrupa'da yeni bir güvenlik sistemi uğrunda yürütülecek savaş, olumlu bir sonuca varabilmesi için, bugün varolan örgütler, komiteler çerçevesini aşmalıdır. Bu savaşın gelişmesi, çok daha geniş tabakalara yayılması şarttır. Ama teklif edilecek bu birlik çözümünün, halk kitlelerinde mutlaka gerçekleşeceği kanısını uyandırmalı, bu kitleleri meşgul eden, endişeye veya heyecana düşüren sorunların nasıl çözüleceğini gösterebilmelidir. Bu niteliğe varabilmesi için de, bu teklif, Avrupa halk kitleleri arasında yürütülecek, bugüne dek görülmemiş ölçüde çeşitli tartışmalardan sonra ancak tesbit edilmelidir: Barış uğrunda yürütülen savaşla, demokrasi uğrunda yürütülen savaş, yepyeni, özgün bağlarla birleştirecek nitelikte olmalıdır. Bu çeşit tartışmalara şimdiden başlanabileceğini gösteren işaretler pek çoktur. Örneğin, İskandinav ülkelerinde, NATO kaldırıldığı takdirde Avuranın kuzeyinde meydana gelebilecek gelişmeleri tartışmak üzere düzenlenen tolpantılara, çok yeni çevreler de katılmak istedi. Bu deneme, bu gibi tartışmaların gerçekleşebileceğini göstermiştir.

Bu tartışmalar yürütüldükten sonra, yeni hareketler, yeni güçler bu konuyla ilgilenirse, NATO'dan ve askeri bloklar politikasından vazgeçtiği takdirde, Avrupa milletlerinin, bağımsızlıklarını koruyarak, barış ve güvenlik içinde yaşayabileceği yeni bir düzenin kurulması için, alınması gereken karar ve tedbirler teklif edilebilecektir. Bu da Avrupa ülkelerinin işçi sınıfına, bilince varmış partilere, tarihsel bir ödev, tarihsel sorumluluklar yüklemektedir.

Tekelci kapitalizm geliştikçe, işçi sınıfının ödev ve sorumlulukları bir kat daha genişlemekte, kesinleşmektedir. Hitler faşizmine karşı yürütülen savaş bunu göstermiştir. İkinci Dünya Savaşından bu yana oluşan bütün olaylar, işçi sınıfının oynadığı bu milli ve tarihsel rolü belirtmiştir. Avrupada gerçekten milli bir politikanın başlıca şartları, temelleri, bir nükleer savaş olanaklarının ortadan kaldırılması, eşit haklara sahip, bağımsız milletler arasında barışçı ilişkilerin kurulmasıdır. Rejimi ne olursa olsun, her ülkede, işçi sınıfı bu politikanın tesbitinde rol oynamak zorundadır.

Bu politika tesbit edilirken de, her milletin özellikleri, gelenekleri, kendine özgü sorunları hesaba katılmalıdır. Ama sadece bu özellikler göz önünde tutulursa, bu dar çerçeve içinden çıkılmazsa, hiç bir sonuç elde edilemez. Çözümü ile her milletin gerçek ve sürekli ilerlemesini sağlayacak temel sorunlar, ortak çabalarla ancak çözümlenebilir. NATO buhranı derinleştikçe, Avrupa güvenliği sorunlarının önemi arttıkça, bu gerçek daha da kuvvetle beliriyor. Bu sorunlar öyle bir nitelik taşıyor ki, milletlerin birleştirilmiş çabalarıyla ancak çözümlenebilirler. Böylelikle enternasyonalizm, bugünün en aktüel pratik zorunluluğu haline geliyor.

Avrupada yeni bir barış ve güvenlik düzeni kurma isteği, bütün Avrupa kapitalist ülkelerinde, devrimci işçi hareketinin en doğru, en haklı diye baktığı, bütün halkların girmek zorunda bulunduğu yolun, yani demokratik ve tekel aleyhtarı savaşın ayrılmaz bir parçasıdır. Belirli şartlar içinde, bu istek, işçi sınıfının olduğu gibi, bütün halkın da devrimci çabalarını sağlayacak kuvvetli bir itici güç haline gelebilir. Artık bugün bütün şartlar hazırdır: Avrupa komünist partileri çabalarını birleştirip, halklar arasında şimdiden başlayan bu tartışmaları verimli kılacak yeni olanaklar sağlayacak teklifleri tesbit etmelidir.

Başka kıtalarda, halklar bir dayanışma hareketi kurmanın, veya ortak sorunlarını çözümlmek üzere güçlerini birleştirmek zorunluluğunu çoktan anladılar. Neden Avrupa bir istisna teşkil etsin? Kitamızın karşısına çıkan sorunlar, o kadar önemli, o kadar geniş, o kadar ivedili değil mi?

Yıllarca Avrupa adına söz edenler, Avrupa derken, sadece kapitalist ülkeleri, hatta bu ülkelerden bazılarını kastettiler. «Avrupa'nın birliği»nden bahsettikleri zaman gerçek niyetleri Avrupayı bölmektir. «Avrupa'da ortak hareketler» derken, amaçları Batı Avrupa, bazan da Amerikan tekellerinin çıkarlarına hizmet edecek hareketler düzenlemektir.

Oysa bugün artık, Avrupa halkının yarısından fazlası, kapitalist rejimlerde değil, sosyalist rejimlerde yaşamaktadır. Bu büyük gerçeği hesaba katmadan «Avrupa sistemi», «Avrupa politikası», «Avrupa sorunları» gibi lafların hiçbir anlamı olamaz. Büyük önem taşıyan bu gerçek, Avrupa'ya bir kere daha savaş meydanı olmaktan kurtulma fırsatını sağlıyor; NATO'nun yürüttüğü saldırgan politikanın hiç bir sonuç vermiyeceğini gösteriyor; bir Avrupa güvenlik sisteminin kurulabileceğine işaret ediyor; daha başka alanlarda da Avrupa'ya yepyeni olanaklar açıyor.

Sosyalist bir Avrupa'nın varlığı, Avrupa'nın güvenliği sorunlarına çö-

züm yolu orayanların çabalarını arttırıyor. Avrupa sosyalist devletleri, adına yaraşır bir Avrupa güvenlik sisteminin kurulmasını amaç güden çeşitli tekliflerde – ayrı ayrı veya hep birden – bulundular. Oysa Batı Avrupa'da bu tekliflerden hiç haberi olmayanlar, bu teklifleri yanlış bilenler pek çoktur. Bugün Batı Avrupa'da, sosyalist ülkelerin, Avrupa güvenliği konusunda neler düşündüğünü merak etmeye başlayan çevreler çoğaldı.

Batı Avrupa komünist partileri, eskiden beri, işçi sınıfına ve bütün halka, çıkarlarının savunulmasında sosyalist başarılarının büyük rol oynadığını anlatmaya çalışırlar. Bu gerçeği anlatma çabaları, komünist hareketin yürüttüğü faaliyetin örgensel, iyi bilinen bir unsurudur. Bu şartlar içinde, Avrupa güvenlik sorunlarına karşı artan ilgiyi gördükçe, komünist partilerinin bu konuda da çok faydalı işler görebileceklerini, Avrupa devletleri arasında yeni ilişkiler kurmak üzere izlenecek yol ve metotları göstererek, önemli bir rol oynayabileceklerini ümit edebiliriz.

Bu şartlar içinde Avrupa komünist partilerini – gerek Batıda, gerek Dağuda – bekleyen çok önemli ödevler belirmektedir. Avrupa komünist partilerinden – açıkça söylenmemekle beraber – teşebbüse geçmeleri, Avrupa güvenlik konusunda adımlar attırabilecek tekliflerde bulunmaları beklenilmektedir. Hiç şüphesiz, bu teklifler bütün Avrupa komünist partilerinin geçirdiği tecrübeleri, vardıkları kanıları dile getiren ortak teklifler olarak ileri sürüldüğü takdirde, sağlayacakları etki daha da büyük olacaktır.

Batı Avrupa'da yeni yollar bulmaya çalışanların hepsi, Avrupa güvenlik sisteminin tümü hakkında fikir sahibi olmalıdır. Demek oluyor ki, bugünkü şartlar içinde, Avrupa güvenliğini kısmen sağlayabilecek şu veya bu tedbiri teklif etmek yetersiz kalır; genel bir güvenlik sisteminin temel prensiplerini, genel hatlarını ve çerçevesini tesbit etmek bir zorunluluktur.

Avrupa güvenlik sistemi, bağımsız Avrupa devletlerinin – toplumsal düzenleri ne olursa olsun barış içinde yan yana yaşaması prensipi temeline dayanmalıdır.

Avrupa güvenlik sisteminin başlıca amacı, NATO'nun kurulmasıyla başlayan askeri bloklara bölünme politikasına son vermek olacaktır. NATO kurulur kurulmaz, sosyalist ülkeler, askeri bloklar politikasının büyük tehlikelere yol açacağını; Avrupa tarihinde İkinci Dünya Savaşından önce ve sonra geçirilen tecrübelerden de anlaşıldığı gibi, kabul edilmiş sınırların kollektif güvenlik yolu ile ancak garanti altına alınabileceğini belirttiler. Varşova Anlaşmasının 11. maddesinde şöyle bir hüküm vardır: «Avrupa'da bir kollektif güvenlik sistemi kurulduğu, ve bu amaçla (Varşova Paktına dahil ülkeler bu amacın gerçekleşmesi için çabalarını esirgemiyecektir) Avrupa ülkeleri arasında genel bir anlaşma imzalandığı takdirde; bu genel anlaşma yürürlüğe girdiği gün, işbu anlaşma (Varşova paktı) hükümsüz kalacaktır.» İşte bugün izlenecek yol budur.

Avrupa'da barışın temeli, kollektif güvenlik prensibinden ilham alan garantiler olmalıdır.

Kollektif güvenlik sisteminin gerçekleşmesine engel olan etkenler, çeşitli ülkelerin milli sorunlarından ileri gelen, derinlemesine yürütülecek tartışmalardan, bu konularda anlaşmaya varıldıktan sonra ancak çözümlenebilecek bir takım zorluklardır. Bu yazımızda bu zorlukların bazılarını ancak belirtebiliriz:

Avrupa sorunlarını çözümleyecek barışçı bir anlaşmada en önemli nokta, bu anlaşmada yer alacak ve Almanya sorunu ile ilgili hükümler olacaktır. Barışı tehdit eden en yakın tehlike, bugün bile yeni bir savaş açabilecek kadar kuvvetlenen Batı Almanya'nın gerici ve militarist güçleridir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Bonn Almanya'sının intikamcı politikası karşısında, Avrupa halklarında derin endişeler uyanmıştır. Bu halklar, Alman militarizminin yeni saldırılarına karşı garantiler istiyorlar. (Bu garantilere en çok muhtaç olan halk da, hiç şüphesiz, Demokratik Alman Cumhuriyetinin halkıdır.) Bu garantilerin temeli, kollektif güvenlik prensibi olmalıdır. Bu garantiler, iki Alman devletiyle yapılacak barış anlaşmasında yer alabilir. Her halde, Avrupa güvenlik sisteminde Batı Alman emperyalizminin saldırı politikasından, sınırları tekrar gözden geçirme isteğinden vazgeçmek zorunda bırakacak hükümler bulunmalıdır.

Hiç şüphesiz, kollektif güvenlik sistemi bir günde gerçekleşemez. Bu şartlar içinde şimdiden çeşitli tekliflerde ileri sürülen geçici tedbirler evvelâ kabul edilir: NATO ile Varşova Paktı teşkilâtı arasında bir saldırımazlık anlaşmasının imzalanması, atomdan arınmış bölgeler, silâhların asgariye indirildiği bölgeler vb. (Bununla beraber, bu gibi tedbirler Avrupa'da kurulacak genel bir güvenlik sisteminin yerini tutamaz; bunlar, bu sistemin kurulmasına yardım edecek unsurlardır.

Bazı ülkeler — özellikle Kuzey ülkeleri — için, garanti altına alınacak tarafsızlık sorunu, fevkalâde büyük önem taşımaktadır. Böyle bir tarafsızlığın kollektif güvenlik sisteminde yer alması, çok olumlu sonuçlar verir. Bundan başka, bu ülkeler atomdan arınmış, silâhlarını asgariye indirmiş bölge haline getirilebilir. Şimdiye kadar ileri sürülen çeşitli teklifler, bu özel durumdan yararlanabilecek ülkelerin bütün Avrupayı, kuzeyden güneye kadar, saracak bir kuşak meydana getirebileceğini gösteriyor.

Bugün artık Avrupa, kararını vermek zorundadır. Yüksek bir kültüre varmış, fevkalâde gelişmiş üretici güçlerden yararlanabilen bu bölge, kapitalist çelişmelerin sonucu olan yıkıcı savaşlara sürüklendi. Yeni bir savaşın Avrupanın felâketine yol açacağını bilen halklarda, bu kadar korkunç bir olanağa engel olabilecek fırsatları kaçırmamak isteği günden güne daha kuvvetle beliriyor.

Avrupa güvenlik davasının bayraktarlığını, yürütülecek savaşın öncülüğünü yapmak, Avrupa işçi sınıfına düşen ödevdir.

Devlet tekелci kapitalizmi ve emekçiler

V. Louper

«Küçük Avrupa»nın iktisadi teşkilâtında patlak veren şiddetli çatışmalar, siyasi-askeri yapılan sarsan anlaşmazlıklar, bugün dış politika ile ilgili her tartışmada yer alan, başlıca konulardan biridir. Burjuva yorumcularının çoğu, meydana gelen durumu sübjektif olarak ele alıyorlar, derinlemesine incelemiyorlar. Bu yorumculara göre, bugünkü durum, şu veya bu politikacının kötü niyetlerinden veya kısa görüşlerinden ileri gelmektedir. Bununla beraber, yönetici sınıflar içinde, milletlerarası durumda – özellikle emperyalist kampında – siyasi güçler dengesinde meydana gelen değişiklikleri fark eden unsurlar bile, yeni şartların niteliksel toplumsal başkalaşmalardan; emekçi sınıfların, kapitalist toplumun her alanına yaptığı, ve günden güne artan, etkilerden ileri geldiğini kabul etmek istemiyorlar. Bu şartlar içinde, bugünkü kapitalizmin gerçekten bilimsel bir incelemesini yapmak, ivedili bir zorunluluk haline gelmiştir.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin başlıca özelliklerinden biri olan, devlet tekелci kapitalizmin yapılarında meydana gelen veya bu anda meydana gelmekte olan iktisadi, siyasi ve içtimai değişiklikleri ele alan Marksist incelemelerinin sayısı bu son yıllarda çok artmıştır. Sovyetler Birliği Bilimler Akademisine bağlı Dünya İktisadi ve Milletlerarası İlişkiler Enstitüsünün çıkarttığı yayınlar, bu incelemelerin en önemlilerindendir. Daha 1962 yılında, bu Enstitü, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi gazetesinde, *Pravda*'da, «Avrupada emperyalist entegrasyonu – Ortak Pazar» konusunda çeşitli tezler yayınlamıştı. 27 Ağustos – 3 Eylül 1962 tarihleri arasında Enstitünün ve *Yeni Milletlerarası Dergi*'sinin düzenlediği, yirmi ülkeden gelmiş Marksistleri bir araya getiren toplantı, dünyanın her tarafında büyük ilgi uyandırdı. Daha sonra (Ekim 1964) Enstitü, 60'dan fazla ülkenin Marksistlerini Moskova Seminerine çağırdı. Bu seminer «Bugünkü dünyada gelişmenin itici gücü = dünya işçi sınıfı» konusunu ele aldı.

1965 de Enstitünün yayınladığı monografyalar da devlet tekelci kapitalizmini inceleyen bu çalışmaların ne kadar geliştiğini ve derinleştiğini göstermiştir.

Batı Avrupa ülkelerinde iktisadi yapıda meydana gelen değişiklikler başlıklı incelemede belirtildiği gibi, çok gelişmiş iktisadi ülkelerin ekonomisinde, İkinci Dünya Savaşından sonra, önemli yapı başkalaşmaları meydana geldi. Bilimsel ve teknik devrimlerin; toplumsal işbölümü sisteminde oluşan değişikliklerin etkisi altında, gerek milli iktisadın çeşitli alan ve kolları arasındaki bağlar; gerekse bu kolların ve uzman unsurlarının yapısı arasındaki bağlar, yeni bir nitelik kazanmaktadır. Üretim mekanizmasıyla eski sanayilerin teknolojisini değiştiren teknik ilerleme, bu eski endüstrilerin yapısını değiştiriyor, yeni endüstriler, yeni üretimler meydana getiriyor, üretimin çeşitli kesimleri arasında kurulan dengeyi altüst ediyor.

Enstitünün kolektif eseri olan *«Kapitalist ülkelerde işçi sınıfı»* başlıklı inceleme ile N. İvanov'un *«Başlıca kapitalist ülkelerde işçi sınıfı ve teknik devrim»* adlı kitabı, teknik ve bilimdeki devrimlerin toplumsal sınıfların – ve özellikle işçi sınıfının – yapısında meydana getirdiği değişiklikleri inceliyor. Sovyet iktisatçıları, proletaryanın parçalandığını, ortak sınıf amaçları kalmadığını ileri süren anti-Marksist iddiaların temelsizliğini ispatlıyorlar. Proletaryanın bileşiminde oluşan değişiklikler; sayısında ve teşkilatlanmasında beliren artış ve gelişme; endüstri proletaryasının, üretici güçlerin gelişmesi bakımından en önemli sektörlere geçmesi; yoğunluğunda, oynadığı rolde, savaşçılığında görülen gelişme; proletaryanın kapitalist sömürmeye son verecek sınıf olduğunu daha da kesinlikle ispatlamaktadır.

Tekniğin gelişmesi, işçi sınıfının yapısında, kalifikasyon bakımından önemli değişikliklere yol açtı. Otomatizasyon, eskiden temel ihtisas sayılan, en çok işçi kullanan alanların ortadan kalkmasına sebep oldu. Doğrudan doğruya üretimi sağlayan işçi oranı azalıyor; uzmanların, teknisyenlerin, genellikle işletmenin işleyişini sağlayan personelin sayısı ise durmadan artıyor. Otomatizasyonun çeşitli biçimleri, işçinin kalifikasyonunu çeşitli şekilde etkiliyor. (Gerçekte, otomatizasyon eksiksiz olunca, tam anlamıyla kalifiye olmuş, birkaç işten anlayan bir işçinin bulunması şarttır. Ama kısmi otomatizasyonda, bazı işlerde nisbeten az vasıflı işçi kullanılabilir. Öte yandan, emekçilerin önemli bir kesimi için, işsiz kalma tehlikesi belirmiştir. Kalifikasyonun çeşitli basamaklarında meydana gelen değişiklikler, yeni tekniklerin uygulanmasından ileri geldiği gibi; üretimin düzenlenmesi ve emek karşılığı alanında tekellerin izlediği politikanın da sonucudur. Bu şartlar içinde, kalifikasyon bakımından işçi sınıfının yapısında meydana gelen değişiklikler, karışık, çok yönlü ve bazan gelişmeli bir nitelik taşımaktadır. Şu noktayı unutmayalım: Kapitalist rejimde, işçi sınıfının yapısı, bütün üretimin gelişmesi gibi, kapitalist kazanç prensiplerine göre ayarlanmıştır.

Sovyet iktisatçıları, XX. yüzyılın bilimsel ve teknik devriminin çok önemli

bir sonucunu büyük bir dikkatle inceliyorlar: Endüstride çalışan büro memuru, mühendis, teknisyen, bilim adamı sayısının durmadan artması; işçi ile memur arasındaki oranın durmadan değişmesi sorunu. Endüstrinin yeni kollarında, bu personel ve işçi oranındaki değişme daha da kesinlikle beliridir. Örneğin, mühendis – teknisyen – büro memuru personeli oranı, Federal Almanya Cumhuriyetinde, elektronik ve kimya endüstrilerinde % 26 ve % 32'yi buluyor. Amerikada, kimya ve atom endüstrilerinde bu oranlar % 50'yi ve % 60'ı geçiyor. Bütün ücretli sayısına göre, bu tip emekçi sayısının oranı Amerikan endüstrisinde % 25'i geçiyor; diğer gelişmiş kapitalist ülkelerde % 25'e yaklaşıyor.

Yukarıda adı geçen eserlerin yazarları, burjuva sosyologlarının başka bir iddiasını da yalanlamaktadır. Bu iddiaya göre, ücretli emekçi kitlelerinde meydana gelen değişiklikler, burjuva toplumunda «proletaryanın yavaş yavaş erimesine»; proletarya ile burjuva sınıfının «yeni bir orta sınıf»ın içinde birleşmesine yol açıyor. Bu iddia toplumsal sınıf kavramının özünü değiştiriyor, toplumsal işbölümünde meydana gelen değişikliklerle toplumsal sınıflarda meydana gelenleri karıştırıyor. Oysa, proletaryanın, burjuva nazariyecilerin iddia ettiği gibi, «yeni bir orta sınıf» içinde eriyip kaybolduğu yok. Aksine, ücretli memurların büyük çoğunluğu gitgide proletaryaya yaklaşıyor; bu kesimin durumu, eskisi gibi bağımsız, nisbeten güvenlik altına alınmış değildir artık. Bu unsurların üzerinde de kapitalist sömürme günden güne artıyor.

Sovyet iktisatçılarının belirttiği gibi, burjuva toplumunda kafa emeği ile el emeği arasındaki karşıtlık, bu iki kesim emekçilerin yaklaşmasına, ortak sınıf bilincine varmalarına engel olmuyor. Çünkü sömürücü kapitalistler, genellikle hayatlarını kafalarıyla kazanmıyorlar. Kapitalist bir işletmede çalışan memur, mühendis, ve teknisyenler ise, sömüren değil, sömürülen unsurlardır.

Üzerinde ısrarla durulacak bir nokta da şudur: İşçilerle memurların birbirine yaklaşması, bazan çelişmelere yol açabilir, ve mutlaka işçi sınıfının gücünü ve etkisini artırmaz. Memurların yüzüne gülen burjuva partileri, isteklerinden bazılarını yerine getirerek, bu unsurları kazanmaya çalışıyor. Proletaryanın öncü güçleri büyük memur kitlelerini aydınlatabilir, menfaatlerini savunabilirse, onlarla ortak bir mücadele yürütebilirse bütün ücretliler arasında ittifak kurulabilir ve kuvvetlenebilir.

İşçi sınıfının sınırları nedir? Memurlar hangi sınıfa dahildir? Sovyet iktisatçılarının bu sorulara verdiği cevaplar çeşitlidir. Bazılarına göre, memurlar emekçilerin içinde ayrı bir kategori teşkil ediyor; ve bu kategori işçilere birkaç yönden oldukça yakındır. Bazılarına göre ise, memurlar işçi sınıfının bir kesimidir. Görüldüğü gibi, bu sorulara verilen cevap, kullanılan tasnif metoduna göre değişmektedir. Bununla beraber, bütün Sovyet iktisatçılarının kabul ettiği gerçek şudur: İşçilerle memurlar menfaatleri birbirine çok yakın olan ücretlilerdir. Kapitalizmin ortadan kalkması bütün bu unsurlara büyük faydalar sağlayacaktır.

İşçi sınıfının yürüttüğü mücadelenin sonucu olarak, yaşama şartlarında sağlanan yükseliş, çok ilginç sorunlara yol açıyor. Burjuva nazariyecileri, yaşama şartlarının düzelmesiyle, emekçilerin «burjuvallaşacağını», sınıf mücadelesinden vazgeçeceklerini umuyorlardı. Ama hesapları yanlış çıktı. Elde edilen kazançlar işçide yeni ihtiyaçlara yol açıyor; böylelikle işçi yeni istekler ileri sürüyor. Şu gerçeği unutmıyalım: En çok faaliyet yürüten işçiler genellikle en iyi ücret alanlardır. Öte yandan, işçilerin maddi durumunda gerçekleşen değişiklikler, işçi sınıfına özgü sayılan bazı dış özellikleri, sınıf mücadelesini kuvvetlendiren bazı itici etkenleri azalttı. Bu mücadele artık daha köklü toplumsal sorunların etrafında yürütülüyor. Bu yeni şartlar içinde, sosyalist başkalaşmanın başlıca şartı diye özel mülkiyetin kaldırılması şiarı, işçi sınıfının bazı tabakaları için soyut bir kavram olarak kalıyor. Bugün sınıf mücadelesinin amaçları kısmen değişmiştir; mücadele bugün kullanılan yeni sömürme şekillerinden doğmuş yeni sorunlar etrafında yürütülüyor. Örneğin, insan ve meslek haysiyetinin korunması; iktisadi ve siyasi yönetim merkezlerinin kontrol altına alınması için, insan aklının standart bir düzeye getirilmesine karşı yürütülen hareketleri burada hattırlatmak isteriz.

«*Kapitalist ülkelerde işçi sınıfı*» başlıklı eserde, «işçi aristokrasisi» meselesi ele alınmıştır. Yazarların belirttiği gibi, bu aristokrasinin tarafinde tartışılacak noktalar çoktur. Bugünkü şartlar içinde, burjuva devlet mekanizmasıyla tekeller, işçi sınıfını etkilemeye çalışırken, artık eski metotlara başvurmuyor, çok yeni ve çeşitli yollar kullanıyor. İşçi sınıfının çeşitli kesimlerinde kendisine destek sağlamaya çalışan burjuva sınıfı, «insan ilişkileri metodu denilen yola başvuruyor, reformist bir dille işletmenin yönetimine işçilerin belirli sınırlar içinde katılmasını», «kârdan hisse almaları»nı tavsiye ediyor. Bu şartlar içinde, işçi aristokrasisi sorununu incelerken, gerçekleri göz önünde tutmak zorundayız. Bu son yıllar içinde, elde edilen tecrübelerle bakınca, komünist partilerinin işçi aristokrasisi kavramına fazla önem vermediklerini görürüz. İşçi sınıfı içinde, reformist görüşler savunan ve uzlaştırmacı bir politika izleyen çok geniş kesimler bu işçi aristokrasisine dahil edilemez. Çünkü sosyal-demokrat emekçilerin çok büyük çoğunluğu, bugün yanlış bir yola sapmış oldukları halde, sosyalizme inanmaktadır. Çoğu zaman, reformist görüşleri savunanlar da işverenlere karşı yürütülen iktisadi mücadeleye, grevlere, aktif olarak katılmaktadır. «İşçi aristokrasisi» teriminin reformist parti ve sendikaların yöneticilerine uygulanması (ki hiç şüphesiz bu aristokrasie dahil edilecek unsurlar bunlardır), «burjuvazinin ajanları» olan yöneticilerle «aldatılmış kitleleri» birbirinden ayıran, politik bakımdan çok yanlış sonuçlar vermiş metotları hatırlatıyor.

«*Tekellere karşı emekçiler*» başlıklı monografyanın konusu, Batı Avrupa ülkelerindeki işçi sınıfının durumu ve yürüttüğü savaşlardır.

Bu incelemede belirtildiği gibi, İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde oluşan büyük teknik, ekonomik ve toplumsal başkalaşmalara pa-

rolel olarak, kapitalist ülkelerde yüz milyonlarca emekçinin düşünce ve anlayışında belirli bir gelişme oluştu. Bu gelişmenin asıl kaynağı, inson emeğiyle yaratılan servetlerin adalete uygun bir şekilde dağıtımını, toplumsal eşitliği sağlama isteğidir. İşçi sınıfının çeşitli kesimleri, çeşitli siyasi örgütleri, kendi anlayış ve görüşlerine göre, emekçilerin psikolojisi-nde meydana gelen bu değişikliği incelemeye çalışıyor: Reformiste göre, elverişli ekonomik şartların uzun süre devam etmesi, işsizliğin azalması, ücretlerin yükselmesi ve tüketimin artması, hiç bir sınıf mücadelesine lüzum bırakmıyor, «genel refah ve toplumsal adalet dönemi» ne girildiğini gösteriyor. Hiç şüphesiz, bütün bu değişiklikler – özellikle bu sonuçları göklere çıkaran şamatacı propagandalar – emekçilerin oldukça önemli bir kesimine etki yaptı, bir süre için reformist hayalleri doğrular göründü. Ama Batı Avrupadaki işçi hareketinin objektif bir incelemesini yaparsak, ikinci bir eğilimin varlığını hemen farkederiz: Bu yeni şartlar içinde, tekellere karşı yürütülen sınıf mücadelesini geliştirmek; bugüne kadar elde edilen sonuçlardan yararlanarak daha geniş istekler ileri sürmek, bu isteklere yeni bir öz kazandırmak eğilimi.

Bugün işçi hareketinin en önemli sorunlarından biri de hiç şüphesiz sendikaların bu hareketin içindeki yeri ve rolü sorunudur. Bugün «Avrupa kuruluşları» ve özellikle Ortak Pazarın karşısında, Batı Avrupada işçi hareketi birleşmiş ve yoğun değildir. «Küçük Avrupa» daki sendika hareketinde görülen derin bölünmelerin nedenleri çoktur: Bazıları eskidir. Bazıları ise çağdaş yaşantının çelişmelerinden doğmaktadır.

İncelemenin yazarları bu gerçekleri belirtmekle yetinmiyor. Temelsiz bir iyimserliğe kapılmadan, objektif kalarak, şu sonuca varıyorlar: Sınıf mücadelesi geliştikçe, karşılıklı güvensizlik duvarlarında derin çatlaklar belirmeye başlamıştır. Bu çatlaklar nasıl genişletilir? Bu duvarları yıkmak için nasıl davranmalı? Tröstler ve tekeller Avrupasının karşısında, birleşmiş emekçiler Avrupası nasıl ve ne zaman dikilecektir? Reformist sendikaların uzlaştırmacı politikasını suçlamak, hiç şüphesiz, bir zorunluluktur. Ama bu kadarı yetersiz kalır. Mesele, proletaryanın bütün kesimlerince kabul edilebilecek gerçekçi ortak amaçları tesbit etmek, bütün emekçi kesimlerini konkre hareketler etrafında toplamaktır. Şu noktayı da unutmuyalım: Emekçilerin baskısı karşısında, reformist sendikalar da harekete geçmek zorunda kalıyor.

Ki kitabın yazarları komünist Partisinin ve sendikaların oynadığı rolü ince-liyor, bu konuda ileri sürülen reformist nazariyelerin temelsizliğini gösteri-yorlar. Bu nazariyelere göre, işçi partilerinin (ve tabii, burada komünist partisini kast ediyorlar) toplumsal hayattaki önemi günden güne azalmak-tadır. İşçi hareketinin bu partilere ihtiyacı kalmamıştır. Bu partiler «sendi-kaların kuyruğuna takılmalıdır». Yazarların belirttiği gibi: «Oysa geçirilen tecrübeler, Partinin, proleterlerin sınıf örgütleri arasında en gelişmiş örgüt şekli olduğunu söyleyen Lenin'in sözlerini doğrulamıştır.»

Bu şartlar içinde, sendikalar acaba Partinin elinde bir araç haline mi gelmeli? Sendikaların politikasını Partimi tespit etmeli? Hiç şüphesiz, böyle bir şey olamaz. Partinin yönetici rolünü bu kadar basit, bu kadar dogmatik bir şekilde ele alan bir anlayış, büyük tehlikelere yol açabilir. Böyle bir anlayış, emekçilerin sendika yöneticilerine karşı duyduğu güveni sarsar, ilerici sendika merkezlerinin etkisini azaltır, bölücü eğilimleri kuvvetlendirir. Yazarların çok doğru olarak belirttiği gibi, daha 1905 yılında, Lenin bu gibi hatalara düşmemesi için partinin dikkatini çekiyordu. «İşçi milletvekili Sovyeti ve ödevlerimiz» başlıklı yazısında, Lenin şöyle diyordu: «(bir teşkilât olarak Sovyet) *bütün* işçilerin, memurların, hizmetçi ve uşakların, tarım işçilerinin temsilcilerini, emekçi halka daha iyi yaşama şartları sağlamak üzere bizimle savaşan veya savaşabilecek, en basit politika namusu taşıyanların *hepsini*, kısacası «Kara-Yüzler»den olmayan *bütün* unsurları içine almaya bakmalıdır.» Lenin, «başka düşüncede» olanları, Sovyetten çıkarmak isteyenlerin bu davranışına «saçmalık» ve «delilik» diyordu.

Komünistler, sendikaların bağımsızlığını savunuyorlar, ama bu davranışları, proletarya partisinin bu örgütlerle ilgilenmediği anlamına gelmez. Aksine: Komünistlerin çoğu sendika faaliyetlerine katılıyor, programlarını uyguluyor; sendika hareketinin, işçi sınıfının menfaatlerine uygun düşmesi için çaba sarfediyorlar.

Proletarya ile diğer emekçilerin hareket birliği, uzun ve kararlı bir sınıf savaşı, uzun ve kararlı bir ideolojik mücadele yolu ile ancak gerçekleştirilir.

«Birleştirilmiş» Batı Avrupada, tekel aleyhtarı tek cephenin gerçekleşmesi, daha çok, emperyalist Ortak Pazarın yerine teklif edilebilecek demokratik bir çözüm yolunun tesbitine bağlıdır. Teklif edilebilecek demokratik çözüm yolu: Proletaryanın en geniş kesimlerini; birbirinden çok farklı siyasi inançlar savunan, çeşitli parti ve sendikalarda üye olan, bazıları sosyalizmle ilgisi olmayan, emekçilerin en geniş kesimlerini birleştirebilecek bir istekler ve hareketler plâtfomu demektir. Bu plâtfomda, bütün komünist partilerinin güttüğü amaç, yani sosyalizm uğruna da savaş gerektirecek amaçlar da bulunacaktır.

Yukarıda adı geçen kitap, Avrupa tekellerinin birliği yerine geçebilecek konkre bir demokratik çözümün tesbiti yolunda, çeşitli ülkelerde girişilen Marksist çalışmaları da gözden geçiriyor. (Bu eserin en ilginç yönlerinden biri de bu incelemedir.)

Komünistler, Ortak Pazarın «bugün iktisadi ve siyasi bir gerçek» olduğunu kabul ediyorlar (Sovyetler Birliği Bilimler Akademisine bağlı Dünya İktisadi ve Milletlerarası İlişkileri Enstitüsünün tezleri – Eylül 1962). Ortak Pazarın objektif, tek-yönlü teknik-ekonomik süreçlerin sonucu olduğunu biliyoruz. Ama bunu kabul etmekle yetinmek hata olur. Ortak Pazarın sübjektif yönlerini de göz önünde tutmak zorundayız; «Küçük Avrupa», anti-demokratik güçlerin hâkimiyeti demektir, ve sübjektif bir politikanın

– tekellerin izlediği politikanın – sonucudur. Eserde belirtildiği gibi: «Başka bir deyimle, komünist ve demokratik hareketler, Ortak Pazarı karşı, bir iktisadi birleşme sürecini dile getirdiği için değil; bugünkü şekliyle tekellere hizmet ettiği, tekellerin işine yaradığı için, savaşıyorlar.»

Bu şartlar içinde, Ortak Pazarın yerine geçebilecek demokratik çözüm yolu diye, eski duruma, yani 1956 Roma Anlaşmasından önceki duruma dönmeyi düşünmek, hata olur. Böyle bir çözüm yolu gerçeklere uymıyacağı gibi, Batı Avrupa ülkelerinin ekonomisine büyük bir darbe vurur, emekçilerin maddi menfaatlerine büyük zarar verir.

Hiç şüphesiz, sol güçler, sağcı sosyal-demokratların yaptığı gibi, Ortak Pazar çerçevesi içinde «birleşmek» niyetinde değildir. Sol güçler, Avrupa İktisadi Birliğinin sınıf niteliğini değiştirmek; «Küçük Avrupa»yı tekeli sermayenin kontrolünden kurtarıp, işçi sınıfının önderliği altında, geniş bir tekel-aleyhtarı ittifakın deneti altına sokmak üzere, savaşmak istiyorlar. Bu amacın gerçekleşmesi için, Avrupa İktisadi Birliğinin etrafındaki duvarları yıkmak, bütün dünya ülkeleriyle iktisadi ilişkileri geliştirmek, bir zarunluluktur.

Kıtapta, Ortak Pazarın yerine geçebilecek demokratik çözüm yolunun konke unsurları gözden geçirilmektedir: tekellerin millileştirilmesi, demokratik plânlama, günden güne genişleyen devletlerarası ve ulusal bürokratik mekanizmaların toplumun deneti altına sokulması vb. Sosyalizme doğru atılmış önemli bir adım teşkil edecek bu demokratik programın gerçekleşmesi, milletlerarası alanda, barış içinde yan yana yaşama prensibinin uygulanmasına, milletlerarası gerginliğin azaltılmasına bağlıdır. Bu şartlar içinde, bütün bu amaçların gerçekleşmesi için yürütülecek savaş, Batı Avrupa emekçileri için, fevkalâde büyük bir önem taşımaktadır.

Yazımıza son verirken, şu noktayı da belirtmek isteriz: Bütün bu incelemeler, Enstitünün son yıllar içinde sarfettiği çabaların önemli sonuçlarıdır. Ama Enstitünün bu alandaki çalışmaları henüz tamamlanmış değildir: Marksist düşünce, devlet tekeli kapitalizmi ve işçi hareketi sorunu gibi bugün büyük önem taşıyan birçok sorunu yeni incelemeye başlamıştır. Bu sorunlarla ilgili yeni incelemelerin yayınlanmasını diler, bu isteğimizin yerine getirileceğini umarız.

Notlar

1-Batı Avrupa ülkelerinin iktisadi yapısında meydana gelen değişiklikler (E. Hmelnişya'nın yönetimi altında) Moskova, Nauka yayınları, 1965, 433 s. Batı Avrupa: Tekellere karşı emekçiler. (E. Ambartsumov ve A. Arzumanyan'ın yönetimi altında) Moskova, Mysl yayınları, 1965, 445 s. N. İvanov: Başlıca kapitalist ülkelerde teknik devrimler ve işçi sınıfı (meslek seviyesi ve iş çeşitleri bakımından), Moskova, Nauka yayınları, 1965, 188 s. Kapitalist ülkelerde işçi sınıfı (yapıda meydana gelen değişiklikler) – V. Liyubimova'nın yönetimi altında, Moskova, Mysl yayınları 1965, 374 s.

Fransada Komünist belediyelerin yürüttüğü faaliyet ve halka sağladığı hizmetler

J. Duclos

Fransa'da halk kitleleri belediyelere tanılan özgürlüklere büyük önem verir, çünkü bu idareler vatandaşlara çok yakın demokratik kuruluşlardır, ve seçmenler, bu kurumlara seçtikleri temsilcilerin faaliyetini yakından, hattâ yerinde kontrol edebilirler.

Fransız halkının belediye yetki ve özgürlüklerine verdiği önemin kökleri, çok eski geleneklerdir. Orta Çağ'da «Komün»ler, soylulara karşı mücadele eden burjuvazi ile yoksul halk tabakalarının yürüttüğü ortak çabalarla meydana gelmişti. Hiç şüphesiz bugünkü belediyeler eski komünlerden çok farklı bir nitelik taşımaktadır. Bir aralık krallık idaresi bu kuruluşların oynadığı rolü çok kısmıştı. Ama 1789 Devrimi bütün Fransa belediyelerine aynı özgürlükleri ve aynı şekli verdi.

O dönemden bu yana, meydana gelen değişikliklerin etkisiyle, belediyelerin yetki ve özgürlükleri çeşitli engellerle karşılaştı. Belirtilecek bir nokta da şudur: Fransa'da demokratik özgürlükleri kısmaya çalışan her siyasi rejim, doğrudan doğruya belediyelere tanılan özgürlük ve yetkileri kismaya çalışmıştır.

Bugün yine böyle bir durumla karşılaşyoruz. Kişisel iktidar, seçimle işbaşına getirilmiş belediye kurumlarına türlü güçlük çıkarıyor, normal olarak devletin üzerine alacağı malî yükleri belediye bütçelerine yüklüyor, emekçi kitlelerinin ihtiyaçlarını yerine getirecek tedbirlerin gerektirdiği parayı, belediye meclislerinden esirgiyor.

De Gaulle'cu adayların yenilgisiyle sonuçlanan 1965 belediye seçimleri kampanyasında, bu sorunlar kamu oyuna sunuldu. Birkaçı müstesna, bütün komünist belediye idareleri yeniden seçildi. Le Havre, mekanizmasının işleme masraflarını karşılayabilir. Belediyenin donatım masrafları, ya hükümetin verdiği tahsisatlarla, yahut da kredilerle sağlanır. Oysa bu borçların yıllık taksitleri belediye bütçesi için ağır bir yük teşkil eder. Hükümet, tahsisatları sistemli bir şekilde kısıtıyor, belediyenin olmak zorunda kaldığı borç miktarı artıyor.

Görüldüğü gibi borçlar, belediye bütçelerinde çok önemli bir yer tutar. Belediyeler, borçlanmadan hiç bir şey yapamaz. Borçlanma politikası, belediye işlerini mükemmellâk yöneten bir idare için normal bir politikadır.

Ama bu da, devletin belediyelere sağlayacağı tahsisatları sistemli bir şekilde kısıması için bir sebep teşkil etmez. Para değerinin gitgide düşme eğilimi hesaba katılınca, uzun vadeli kredilerde, yıllık tediyelelere ayrılan para, değerinden kaybetmiş oluyor. Ama kısa vadeli borçlar için durum değişiyor. O zaman dikkat edilecek nokta, yıllık tediyelelerin fazla ağır vergilere yol açmamasıdır.

Burada üzerinde durulacak bir sorun, yeni belediye vergisi sistemi sorudur. Hükümet birçok belediye için önemli bir kaynak teşkil eden, ama gerçekte bir dolaylı vergi olan belediye vergisini kaldırmaya karar verdi. Hiç şüphesiz, bu verginin kaldırılmasına karşı değiliz. Bütün vatandaşların ödediği, neticede zenginlerden fazla yoksullara yük olan dolaylı vergilere prensip olarak karşıyız. Oysa dolaysız vergiler yüksek gelirlere, büyük servetlere doğrudan doğruya tesir eder. (Ama kapitalist rejimde dolaysız vergiler yine de bu işi göremiyor.)

Bizi ilgilendiren bu sorunda, dolaylı bir vergi olan belediye vergisini kaldıran hükümet, yerine, yine dolaylı olan, «ilâveli değer vergisi» ni kabul ediyor. Belediye vergisi belediyenin kasasına giriyordu.

Belediye kaynaklarının önemli bir kısmını teşkil ediyordu. Oysa bu yeni vergi doğrudan doğruya hazineye gidecektir.

Belediye vergisiyle sağlanan kaynakların yerine Hükümet belediyelere, tahsisat şekli altında, ücretler üzerinden işverenden alınan % 5-lık verginin 5/6-ını ayırmak istiyor. Bu yeni sistemin uygulanacağı ilk yıl, nüfus başına garanti edilen asgari miktar, bugün belediye vergisi yolu ile sağlanan miktardan daha yüksek olacaktır. Ama durum sonradan değişecektir. Tahsisatin tutarı, belediye sınırları içinde oturan ailelerin ödediği belediye vergilerinin tutarına oranla hesaplanacaktır. Böylelikle daha yüksek bir tahsisat elde etmek isteyen belediyeler, bu vergileri arttırmak zorunda kalacaktır. Bundan yararlanan hükümet, belediyeleri bu yola zorladığı halde, onları fazla vergi almakla suçlandıracaktır.

Belediyelerin imkânlarını kısımaya çalışan hükümetin ikinci amacı, halkın istediği sosyal işleri gerçekleştirmelerine engel olmaktır. Böylelikle, belediye idarelerini belediye vergilerini arttırmak zorunda bırakan, ve tekellerin politikasını güden iktidar, halkın seçtiği temsilcilerin belediye işlerini idare edemediklerini ispata çalışıyor.

Hükümet, bu suçlamaya hazırlanıyor. Amacı, seçilmiş temsilcilerin yerine, kapitalist tekellerin çıkarlarına hizmet edecek teknokratları geçirmektir. Bu teknokratlar işbaşına getirilince, belediyeler büyük işletmelerin, büyük bankaların devletin, vilâyetlerin, belediyelerin garantisinden yararlanarak, büyük kâr getirecek yatırım plânlarına karşı gelmeyecektir.

Bu projelere karşı savaşmak zorundayız. Fransız Komünist Partisi genellikle bütün belediyeleri ve özellikle komünist belediyeleri ilgilendiren iki büyük kampanyaya girişmiştir. Bunlardan biri, vergilerin indirilmesi amacını güden kampanyadır. İkincisi ise, mesken sorunuyla ilgilidir.

Devlet vergilerinin indirilmesi

Hakiki şahıslardan alınan gelir vergisi ödeyen mükellef sayısı 1959'da 5.054.000 iken 1963'te 7.500.000'e yükselmiştir. Demek alıyor ki, bugüne kadar bu sayıda 3 milyonluk bir artış olmuştur.

Bunun nedeni nedir? Gelir vergisine tâbii tutulan asgari gelir tutarı 1953 yılında 220.000 eski franktı. 1965'de ise bu tutar 240.000 eski franktı 1966 mali yılında bu tutar 250.000 eski frank olacaktır, yani pratikte hiç fark etmemiş olacaktır.

Ücretlilerin ödediği vergi miktarı mutlak ve nisbi olarak artmaktayken, kapitalist şirketlere vergi konusunda kolaylıklar gösteriliyor. Bunlar, amortisman veya yatırım bahanesi altında, kazanç vergisinden muaf tutuluyor.

Üstelik, Parlâmentonun 1965 yılı içinde şirketler ve mevduat sahipleri lehine kabul ettiği tedbirlerle, bu imtiyazlı çevrelere 74 milyar (eski frank) hibe edildi. İş bu kadarla bitmiyor. Yeni Ekonomi ve Maliye Bakanının Meclise getirdiği kanun tasarısı da, bu zümrelere yeni hibeler öngörüyor. Tabiatıyla, bu hibelerin Hâzinede açtığı boşluğu doldurmak, küçük ve orta mükelleflere düşecektir.

Bütün bu haksızlıklardan başka, büyük tüketici kitlesinin ödediği ve devletin vergi gelirinin üçte ikisini sağlayan dolaylı vergiler de, büyük bir eşitsizlik meydana getiriyor.

Çeşitli mallardan alınan vergiler, satış fiyatının % 20–30 unu buluyor. Bazı maddelerde bu oran daha da yüksek oluyor. (Örneğin, alış fiyatının % 70-i kadar vergiye tâbi tutulan benzin.)

Vergi alanında büyük kapitalist şirketlere tanınan imtiyazları iyi bilen, bu alanda daha adil bir sistemin kabulünü sağlamaya çalışan CGT'nin Maliye Federasyonu, küçük ve orta mükelleflerin vergi yükünü hafifletmek amacını güden çeşitli tekliflerde bulundu. Federasyonun teşebbüsü ile, vergilerin indirilmesi konusunu inceliyecek bir Geçici İrtibat Komitesi kuruldu.

Vergilerde indirmeler sağlamak üzere bir kampanya düzenlendi. (Komünist Partisi bu kampanyaya çok etkili bir şekilde katıldı.) 1966 mali yılında vergiden muaf tutulan gelir tutarını 240.000 eski franktan 250.000 eski franga yükseltme kararı, hiç şüphesiz bu kampanyanın sonucu olmuştur.

Halk kitleleri şu genel istekler temelinde birleşmeye çağrıldı: (şu veya bu mükellef kategorisini ilgilendiren diğer isteklerden ayrı olarak):

1. Bugün 240.000 eski frank olarak tesbit edilen gelir vergisine tabi asgari gelir tutarının 500.000 eski franka yükseltilmesi;

2. En mübrem tüketim mallarının tabi olduğu dolaylı vergilerin indirilmesi (besin maddeleri – giyim eşyası, tarımda kullanılan ürünler, benzin, ilâç vb. ...).

1966 mali yılı için bütçelerini tesbit eden belediyeler büyük mali güçlük-

lerle karşılaşılıyor; iktidarın aleyhlerine kurduğu komployu de biliyorlar. Bu kampanyada onların da sesi duyulmalıdır.

Örneğin, komünist belediyelerinde, belediyeden vergi beyannamelerini almaya gelen mükelleflerden, yukarıda saydığımız istekleri desteklemeleri, bu konuda hazırlanmış dilekçeleri imza etmeleri isteniliyor.

Bu genel kampanyadan başka, komünist belediye meclislerinin bu sorunla ilgili açıklamaları, çeşitli vergi mükelleflerini toplantılara çağır-maları, kısacası komünist belediye başkan ve meclis üyelerinin bu alanda yürüttüğü çeşitli faaliyetler de büyük rol oynuyor. Hükümetin izlediği vergi politikasının gerici niteliğini açığa vuran komünistler, belediyelerin karşı-laştığı ve hükümetin sorumlu bulunduğu bütün güçlükleri vatandaşa açıklıyor.

Mesken sorunu

Fevkalâde önemli olan mesken sorunu da doğrudan doğruya belediye-leri ilgilendiren bir sorundur. Gerçekte, ucuz mesken (HLM) Bürolarına yapılan müracaatlar milyonu geçmektedir. İsteklerinin yerine getirilebile-ceğini hiç ummadığı için müracaatta bulunmayan aile sayısı her halde bundan da yüksektir.

İktidarın politikasında görülen başlıca özellik, toplumsal konut sektö-rüne – yani bu ucuz konutların inşaatına ayrılan kredilerin günden güne indirilmesidir. İnşaat fiyatları günden güne artıyor, ama bu kredilerde yapılan indirmeler de gittikçe artıyor.

HLM meskenlerinin finansmanı başlangıçta şöyle sağlanacaktı: Masra-fın % 85'ini, 45 yılda ödenecek % 1 faizli bir kredi karşılayacaktı. Üst kısmı ise bir mesken kredi bankası olan «Caisse des Depots et Consigna-tions» sağlayacaktı.

1961'den sonra açılan kredi, mesken fiyatının ancak % 50–60'ini teşkil ediyordu. Banka da masrafın geri kalan kısmını artık sağlamıyordu. Bu miktar özel banklardan yüksek faizle borç olarak alınmaktaydı.

1 Ocak 1966'dan beri, HLM konutlarının inşaat kredileri, fiyatın % 85'ini karşılıyor. Bu % 2,60 faizli kredilerin ödenme süresi 40 yıla indirildi. Bu da sosyal konutlar için fazla yüksek bir faiz demektir. Üstelik bu % 85, gerçek değere uymayan en yüksek satış fiyatına göre hesaplanıyor. Bu da belediyeleri yüksek faizli borçlara girmek zorunda bırakacaktır. Maliyet fiyatı bir kat daha yükselecektir.

Hükümetin maksadı HLM konutlarının kirasiyle büyük bankalar hesa-bına iş gören inşaat ve mesken şirketlerinin teklif ettiği kiralara arasındaki büyük farkı indirmektir.

Bilindiği gibi, hükümetin izlediği politika bütün meskenlerin maliyet fiyatlarının artmasıyla sonuçlanıyor. Öte yandan, arsa fiyatları da durmadan yükseliyor.

On yıldan bu yana, arsa fiyatları % 900, hatta % 1.000 artmıştır. Ama bu artışı hiç umursamayan eski İnşaat Bakanı, 16 Mayıs 1965 de Limoges'da şu hikmeti savurmuştu: «... orsaların, kıymetli taşlar gibi, eskidikçe değer kazanması çok tabiidir...»

Bu noktaları göz önünde tutan Komünist partisi, belediyelerin, arsa spekülasyonunu engel olmak üzere, şehir içindeki arsaları satın olmasını, bu arsalarda HLM konutlarına öncelik tanınmasını tavsiye etmektedir.

Konut konusunda yürütülen kampanyada, komünist belediyeler, şehirlerde belediye HLM konutlarının, ufak kasabalar da ise, belediyelerarası HLM'lerin inşaatıyla ilgili merkezlerin kurulmasını sağlamak üzere, komşu belediyelerle işbirliği yürüterek harekete geçtiler. Öte yandan, komünist belediyeleri bu amaçlara engel olan hükümetin politikasını da vatandaşlara açıklıyor.

Östelik, komünist belediyeler özellikle HLM teşkilâtı bulunmayan şehirlerde – karşılarına çıkan bütün olanaklara başvuruyorlar (örneğin, karma ekonomi şirketlerinin kurulması, HLM kooperatiflerinin kurulması, en yüksek kiralari tespit hakkı belediyeye ait olması şartyile anonim HLM şirketleriyle anlaşmalar yapılması vb.).

Çok tabii olarak, komünist belediyeleri bölgesel «konut konferansları»nın hazırlanmasında büyük rol oynamaktadır. Bu bölgesel konferanslar daha sonra bugünkü durumun zorunluluklarını inceleyecek ulusal konferans şeklini alacaktır. İleri sürülecek istekler şunlardır:

- yılda 500.000 konutun inşa edilmesi. Bunların 300.000'i HLM konutları olması;
- HLM konutlarının inşaatını ve vatandaşların ev sahibi olmasını sağlayacak kredilerin çok büyük ölçüde arttırılması;
- kiralari sınırlandırılması.

Kısacası, sosyal konut inşaatına önemli yer ayırmak, başka bir devimle hükümetin izlediği politikanın tam aksi yönünde bir politika sağlamak.

Oysa hükümet, bugünkü durumun «memnuniyet verici» olduğunu iddia ediyor. Gerçekte her yıl inşa edilen konut sayısı 240.000'den 360.000'e yükselmiştir. (Bu da % 50'lik bir artış demektir.) Ama 1959 dan 1964'e kadar, yılda inşa edilen HLM konut sayısı 100.900 den 117.500'e ancak yükselmiştir. (Bu da % 16'lik bir artış demektir.) Kiraya verilen HLM konut sayısındaki artış sadece % 11'i bulmuştur; bu sayı 82.000 den 92.600'e yükselmiştir.

Bu sayıları inceleyince, hükümetin az gelirli ailelerin konut sorununa önem vermediği anlaşılıyor. Oysa bu sorun, oturacak yer arayan ailelerin en büyük derdidir. Öte yandan, şimdilik ev bulmuş aileler de imkânlarını aşan bir kiranın yükünden kurtulmak istiyor.

Vatandaş ev sahibi yapmak istediğini söyleyen hükümet, HLM konutlarında kiracı olarak oturanlara, oturdukları daireyi satın almalarına müsaade eden bir kanun çıkarttı. Ama binanın 10 yıl veya daha önce inşa

edilmiş olması, kiracının da bu binada en aşağıdan 5 yıl oturmuş olması şart koşuluyor.

Bu konuda şu noktayı da belirtmeliyiz: Kiracının oturduğu daireyi satın almasını kolaylaştırmak üzere, satışa ayrılan HLM'ler sektöründe inşaat yaptıran HLM kooperatiflerine daha geniş krediler sağlanmalıdır.

Oysa, bir HLM konutu satın almak isteyenlerin ödeyeceği peşin para miktarı gitgide artıyor. Bu miktar birkaç yıl önce 500.000–600.000 eski frank iken, bugün 1,5 veya 2 milyon eski franga yükselmiştir.

Vatandaşın evsahibi olması sorununda, Partimiz, yeni orta sınıfların (mühendis, teknisyen, memur, serbest meslek sahipleri) da menfaatlerini koruyor; biraz yedek parası bulunan veya meslek teşkilâtlarından borç alabilecek bu unsurlara, komünist belediyeleri çeşitli kolaylıklar gösteriyor. Ufak ev yaptırtmak isteyenlere – buna imkân olduğu yerlerde – yolları ve kanalizasyonları yapılmış arsalardan evlik yer satıyorlar. Ve bu işde de kendilerine en ufak bir kazanç sağlamıyorlar.

Konut davası gibi önemli bir sorunu çözmeye çalışan komünist belediyeler, karşılaştıkları güçlüklerden açıkça yakınıyorlar. Bu belediyeler, karşılarına çıkartılan engellerle birtürlü gerçekleştiremeyen projelerini; Komünist Partisinin HLM konutlarının finansmanı için ileri sürdüğü teklifleri vatandaşa bildiriyor; işveren tarafından ödenen % 1'lik mesken vergisi ile sağlanan paranın HLM müdürlüklerine ayrılması için kampanya yürütüyorlar. (Partimiz, 100'den fazla işçi çalıştıran işletmelerde, bu % 1'lik verginin % 2'ye yükseltilmesini teklif etmektedir.)

Sayıdığımız noktalar, Komünist Partisi Merkez Komitesinde alınan ve konut sorunlarının bütün yön ve özelliklerini inceleyecek, bu konuda yürütülecek kitle hareketini ülke çapında düzenleyecek «bölgesel konut konferansları»nın toplanmasını teklif eden kararların önemini açıkça belirtmektedir.

Sosyal alanda gerçekleşen sonuçlar

Komünist belediyelerin gerçekleştirdiği işler arasında, bu belediyelere bağlı dispanserlerin, sosyal-sağlık merkezlerinin çok yüksek sayıda hastaya bakabilmesi için büyük çabalar sarfediliyor. Komünist belediyeler, veremin ve kanserin vaktinde tesbit edilmesi alanında, büyük sonuçlar elde ediyor, seçilen komünist temsilcilerin halka nasıl hizmet ettiğini gösteriyor.

Komünist belediyelerde, hastalara evde de bakılması için büyük çabalar sarfediliyor. Bu bakım sisteminin işleyebilmesi için, fazla para gerekmiyor. Sadece, iyi seçildiği takdirde halka büyük hizmetler sağlayabilecek kalifiye bir personel şarttır.

Komünist belediyelerin gördüğü işler arasında, emekçilerin savunulması da önemli bir yer tutmaktadır.

İşletmelerde olup bitenleri dikkatle izleyen komünist belediye idareleri, emekçilerin ücret ve maaşlarının arttırılması, yaşantı koşullarının yükseltilmesi için yürüttükleri savaşı destekliyor.

Komünist belediyeleri, şehir veya kasabada sendikalara toplantı yerleri, halk evleri sağlamaya çalışıyor. Sendikalarla işbirliği yaparak, işçilerin hizmetinde çalışan danışma büroları kuruyorlar veya geliştiriyorlar.

Emekçiler için en önemli sorunlardan biri, iş bulma sorunudur. Bu gerçeği göz önünde tutan komünist belediyeleri – buna imkân olduğu yerlerde – sanayi bölgeleri kuruyor; bu bölgelerde kurulacak işletmelere çeşitli kolaylıklar sağlıyorlar.

Bu konu ile ilgili olarak, komünistlerin, tekellerin millileştirilmesiyle ilgili teklifleri fevkalâde büyük bir önem taşımaktadır. Bu teklifler kabul edilirse, devletin (demokratik bir devlet olması şartıyla) müdahalesi, bütün ülkede endüstrinin dengesini sağlayabilir.

Fabrikalar kapılarını kapattığı şehir ve kasabalarda, sendikalar ve demokratik örgütlerle (başta Komünist Partisiyle) işbirliği yapan belediyeler, işletmelerin açık kalması için savaşıyor ve işçilerin haklarını savunuyor.

Komünist belediyeler vatandaşlarla çok yakın ilişkiler kurmaya dikkat ediyor. Bu amaçla komünist belediye başkanları, komünist belediye meclisi üyeleri, vatandaşların dertlerini dinlemek üzere kurulan büroları gece gündüz açık tutuyor; mahalleleri belirli günlerde geziyor; yaptıkları işlerin hesabını sık sık veriyor; belediye belletenleri çıkarıyor; şehri ilgilendiren enformasyonları şehir veya bölge gazeteleri yoluyla veriyorlar.

Komünist belediye başkan ve meclis üyeleri şehir veya kasabada varolan çeşitli kitle örgütleriyle de hareket ve işbirliği yapıyorlar. Bu koordinasyon da belediyenin daha iyi iş yapmasını sağlıyor, kitlelerin istek ve ihtiyaçlarını karşılayabiliyor.

Kitlelerle beraber

Komünist belediyelerin yürüttüğü faaliyetleri incelediğimiz zaman, hepimize umut ve cesaret verecek sonuçlara varıyoruz: Komünistlerin idaresinde bulunan belediyeler, en çok inisiyatif gösteren, halkın hizmetinde, halkça seçilmiş temsilci ödevlerini tam anlamıyla yerine getirmeye çalışın, en çok çaba gösteren belediyelerdir.

Aşmaları gereken güçlüklerin önemini halk kitlelerine anlatabilmek için, komünist belediyeler, kapitalist tekellerin politikasını bütün ayrımlarıyla açıklamak zorunda kalıyor. Bu politikanın maliye, vergi ve iktisat alanındaki özellikleri şunlardır:

Devlet bütçesinde yer alan askeri masraflar başta olmak üzere, millete yükletilen büyük ve kısır masraflar.

Vergi alanında büyük kapitalist şirketlere tanınan imtiyazlar.

Kamu parasının özel yatırımların finansmanında kullanılması.

Devlet mülkiyetinin kapitalist tekellerin hizmetine verilmesi.

Devlet bütçesinin ve vergi sisteminin, milli gelirin dağıtımını kapitalist tekellerin lehine olarak sağlamak üzere kullanılması.

Bu durum karşısında, halk kitlelerinin, isteklerini savunmak üzere birlik içinde savaşması bir zorunluluk haline geliyor. Bu savaş birliği bugün Fransada kamu sektöründe olduğu gibi özel sektörde de meydana gelmektedir.

Belediyelere tanınmış yetki ve özgürlükleri yok etmeye çalışan hükümetin politikası, emekçi kitlelerinin menfaatlerine de zarar vermeye çalışıyor. Hükümetin güttüğü amaç, belediyelerin ve vilâyetlerin idaresini ele geçirmek, halk tarafından seçilmiş idarecilerin kontrolünden çıkarmaktır. Ekonomik bölge ölçüsünde hükümet bu amacına şimdiden varmıştır: Hükümetçe tâyin edilen bölge valisinin faaliyetlerini kontrol edebilecek tek kuruluş, seçilmiş üyeleri azınlık halinde kalan, üstelik sadece *istişari* nitelikte iktisadi Gelişme Komisyonudur.

Bu şartlar içinde, Komünist Partisinin belediyeler düzeyinde yürüttüğü çalışmaları güçleştirmek, bu çalışmalardaki kitlesel niteliği arttırmak, bir zorunluluk haline geliyor. İktidarın, halk tarafından seçilmiş belediye idarelerine karşı giriştiği saldırıya karşı gelmek, işçilerin ve bütün emekçi halkın menfaatlerini savunmak zorundayız.

Kanada sendikaları ve komünistler

B. Megnison

Bugün emperyalizmle devlet tekелci kapitalizmi arasındaki çelişmelerin en keskin olduğu ülke, her halde Kanadadır. Kanadanın üretici güçleri, çok çeşitli şekilde gelişmektedir. Kapitalist dünyada, işçi sayısının en hızla arttığı ülke, yine Kanadadır. Muazzam tabii kaynak ve servetlerin geliştirilmesi ve kullanılması, endüstrinin, ticaretin ve ticari işletmelerin gelişmesi, daha çok yabancı sermayeye, özellikle Amerikan tekелci sermayesine bağlıdır bütün bu alanlar, bu sermayenin hâkimiyeti altındadır. Üretici güçlerle üretim ilişkileri, çatışma halindedir.

Büyük tekellerin Amerika ile, kıta çapında bir ekonomik birlik kurma eğilimi Kanadanın siyasi bağımsızlığı için büyük bir tehlike teşkil ediyor. Kanada bugün Amerikan dış politikasına hizmet eden, basit bir araç haline geldi. Fransız Kanadası ile İngiliz Kanadası arasındaki eşitsizlik yüzünden de, Kanada devletinin federal yapısı çok derin bir rejim buhranı tehlikesiyle karşılaşılıyor.

Bütün kapitalist dünyada beliren, emperyalist-aleyhtarı ve demokratik halk hareketleri, Kanadada toplumsal, iktisadi ve siyasi amaçlar güden, gittikçe gelişen kitle savaşılarıyla dile geliyor. Bu sürecin temelinde görünen etkenler, sosyalist dünyanın günden güne artan etkisi; Lâtin Amerika, Asya ve Afrikada yürütölen milli kurtuluş savaşıları, Amerikada demokrasi ve medeni haklar uğrunda yürütölen ve gittikçe gelişen mücadeledir.

Kanada işçi sınıfında artan savaşıklık ruhunu ve grev hareketinde görünen gelişmeyi, bütün bu neden ve etkenlerin ışığında incelemek zorundayız. Önceki yıllara oranla 1965 yılında grev sayısı çok arttı. Yürürlükteki iş kanunlarına göre, bu grevlerin yarısından çoğu «kanunsuz» sayılır. Bu hareket, çalışmaya yeni başlamış, korkunç bir çalışma temposuna, gitgide kötüleşen çalışma şartlarına tâbi tutulan, çok çetin bir iktisadi durumda bulunan yüzbinlerce genç emekçinin isyan duygularını dile getiriyor.

Ekonomik faaliyetin artışı ve nisbeten yüksek işçi ihtiyacı şartları içinde, işçiler işverenlerden bazı tavizler kopartabiliyorlar. Toplu sözleşmelerin serbestçe imzalanabilmesi için yürütölen mücadelenin; düzenlenen gösterilerin temelinde, ekonomik istekler bulunuyor: Ücretlerin arttırılması, ücretli izin süresinin uzatılması, emeklilik maaşları vb. İş saatlerinin – fazla mesai saatleri dahil – azaltılması isteğı sendikaların istek programlarında şimdilik yer almamıştır. Bunun nedeni basittir: Endüstrinin birçok kolunda, fazla mesai çok yapılıyor, ve işçiler için bir ilâve gelir kaynağı teşkil ediyor.

Teknik devrimler, emeğin bir kat daha sömürülmesine yol açtı. 400.000 Kanadalı işçi, bugün işsizdir. Üretimdeki artış (1966 da bir işçinin sağladığı randıman, 1946'ya oranla % 70 artmıştır) fiatların inmesine, hayat seviyesinin yükselmesine yol açmadı. Aksine, fiatlar durmadan yükseliyor, tekellerin kârları (ücretlere oranla) % 200 artıyor. Varlıklı sınıfın vergileri hafifletiliyor. Ama milli gelirdeki payı gittikçe azalan işçi sınıfı için, vergiler günden güne artan bir yük teşkil ediyor.

Yüksek iktisadi konjonktürden yararlanan tekellerdir. Zenginlerle yoksullar arasındaki uçurum günden güne derinleşiyor. Nüfusun üçte birinden fazlası, ortalama hayat seviyesinden aşağı bir ortamda yaşıyor. Başka bir deyimle, nüfusun bu kesimi, çağdaş bilimsel ve teknik olanakların sağlayabileceği konut, besin ve öğretim şartlarından yoksundur. 6,5 milyon insan – yani nüfusun % 35'i yoksunluk ve yoksulluk içinde yaşıyor.

Bu duruma son verebilecek tek yol, iş çevrelerine ve hükümet politikasına karşı yürütülecek kitle mücadelesidir. Bu mücadele Kanada'da bugün geliyor; sendika-işveren-hükümet ilişkileri ve ekonomik ilişkiler çerçevesini aşan amaçlar güttüğü için de, günden güne hızlanıyor.

Kitle hareketinin güttüğü amaçlar arasında, işin garanti altına alınması; iş şartlarını tesbit eden toplu sözleşmelerin hazırlanmasında sendikalara görüşmelere katılma hakkının tanınması gibi, önemli sorunlar bulunuyor. Sendikalar, sınırlanmamış grev hakkının tanınması için; öte yandan her çeşit keyfi kararlara ve çalışma hakkını sınırlandıran mahkeme kararlarına karşı da savaşıyorlar. Kanuni yollardan ayrılmadıkları halde, sendikalara ve sendika üyelerine verilen para cezalarının kaldırılmasını isteyen sendikalar, kapitalist tekellerle burjuva devletin kösteklemeye çalıştığı teşkilatlanma özgürlüğü uğrunda mücadele ediyor. Bu haklı isteklere karşı, hükümet mahkeme kararlarına ve polis baskısına başvuruyor, grevleri durdurmaya çalışıyor.

İşçilerle işverenler arasındaki güçler dengesini sağlamak üzere, haksız kanunlara karşı savaş yürütülüyor. İşçiler artık, hükmet sendikalarının sağ kanadınca izlenen uzlaşma politikasından uzaklaşıyorlar.

Öte yandan, yeni emekçi kesimleri bu mücadeleye katılmaya başladı: Bürolarda, hizmet endüstrisinde çalışan memurlar, mühendisler, teknisyenler, uzman işçiler, öğretmenler, devlet memurları, vb. Posta memurlarının yürüttüğü grev, devlet memurlarına grev hakkını tanıyan toplu sözleşmelerle ilgili bir kanunun çıkmasını sağladı.

1964 yılı sonlarında, demiryollarında çalışan 2.800 emekçi grev yaptı. Bu grevin amacı, Kanada Demiryolları Otonom İdaresince alınan kararları; masrafını artık çıkartmadığı için çeşitli hatları kaldıran, birçok köy ve kasaba halkını taşıtsız bırakan, sayısız işçiyi işsizliğe sürükleyen teknik değişiklikleri protesto etmekte. O zamana kadar bu bölgelerde yaşayan ve birden bire işsiz bırakılan işçiler, oralarını terketmek zorunda kaldılar. Hükümet meseleyi incelemek, açık oturumlar düzenlemek ve tavsiyelerde

bulunmak üzere bir komisyon görevlendirdi. Hazırlanan rapor, teknik değişiklikler yapılacağı zaman, bu değişikliğin etkisi altında kalacak bölge halkı ve sendikalarla meseleyi daha önce görüşmeyi tavsiye ediyor. Bu raporda kabul edilen en önemli prensiplerden biri şudur: Herhangi bir sanayi kolunda, işçilere ve bölge halkına tesir edecek teknik değişiklikler yapıldığı zaman, bu değişikliklerle sağlanacak tasarruf ve faydalardan başka; değişikliklerin doğurabileceği olumsuz sonuçlar da göz önünde tutulmalıdır; söz konusu olan endüstri kolunda çalışan işçileri bu olumsuz sonuçlardan koruyacak tedbirler de alınmalıdır. Rapor, yapılması düşünülen değişikliklerin bölge halkına önceden haber verilmesini; teklif edilen değişikliklerin uygulanmasında bu halka gereken yardımı sağlamayı tavsiye ediyor. Toplu sözleşmelerden başka, kanuni tedbirlerin de gerektiğini belirtiyor. Bütün bu tavsiyeler, endüstrinin en önemli kollarında yapılacak teknik değişikliklere de uygulanabilir. (Söz konusu olan endüstri kolu ister federal, ister eyalet kanunlarına tabi olsun.)

Kasım 1965 de, Kanada İşçi Kongresine bağlı bulunan, İngiliz Kolombiya eyaletinin İş Federasyonu, mevcut iş kanunlarına rağmen, 48 saatlık bir genel greve karar verdi. Demiryolları işçilerinin isteklerine benzeyen istekler ileri sürüyordu. Bu da petrol işçilerinin grevine yol açtı. Sendikalarla açıktan açığa çatışmak istemeyen eyalet hükümeti, araya girmeyi ve grev meselesini çözmeyi tercih etti. Bu olay, bütün ülkede buna benzer sorunların çözümünde kullanılacak bir örnek teşkil ediyor.

Bu yılın başında da, bir küçük şehirde çıkan ve Lord Thomsonun malı olan bir günlük gazetenin 49 işçi ve memuru, ücretlerinin artırılması ve işlerinin garanti altına alınması için, grev yaptılar. Sermayesi 300 milyon dolara yükselen gazete tröstü, bir mahkemeden grevi durdurma kararı elde etti. Ama Ontario eyaletinin Oshawa şehrinde, otomobil endüstrisinde çalışan 16.000 kadar işçi, grevcileri desteklemek üzere greve başladı. İşçi hareketinin yardımıyla faydalanan grevciler, yargıç kararına uymadılar, ve greve devam ettiler. Bugün sendikalar, mahkemelerin grevi durdurma yetkisinin kaldırılması için geniş bir kampanya yürütüyorlar.

Federal hükümetin yayınladığı ve Parlâmentonun onayladığı 2 Temmuz 1965 tarihli Çalışma Kanununda, saat başına 1,25 dolarlık asgari ücret; federal kanunlarına tabi bütün işletmelerde 40 saatlık iş haftası kabul edildi. Ama iki ay sonra, işverenlerin baskısına boyun eğen hükmet, bu kanuna tâbi olmayacak birçok istisna kabul etti. O günden bu yana, Ontario eyaletinde binlerce kamyon şoförü, Parlâmentoda kabul edilen, ama taşıt endüstrisi işverenlerinin reddettiği 40 saatlık iş haftasının uygulanması için grev yapıyor.

Bu yıl içinde, temel endüstrilerde çalışan bir milyondan fazla işçiyi ilgilendiren çeşitli toplu sözleşmeler yapıldı. Sendikalardan bazıları, ücretlerde indirim yapılmadan iş saatlerinin azaltılması sorununu doğrudan doğruya ortaya attı. Bazıları ise ücretli izinlerin uzatılmasını isteyerek sorunu dolaylı şekilde ele aldı.

Bu günkü Şartları inceleyen Komünist Partisi Şu sonuçlara varmıştır: Elektronik makinelerin ve bilimsel ilerleme ağı olan çağımızda, özel tekellerin, kamu kontrolü altına alınması; millileştirme yolu ile toplumsal mülkiyetin geliştirilmesi; işçi sınıfının sendikalar yoluyla günden güne daha önemli bir yer tuttuğu milli ekonominin plnlanması, bir zorunluluktur.

Öğretim ve eğitim sistemi, işçilerin mesleki eğitimini sağlamalıdır. Mesleki eğitim süreleri uzun olmalıdır. Bu süre içinde işçiler ücretlerini tam olarak almalıdırlar. Emek piyasasına yeni çıkan genç işçilerin ülkenin ekonomik Şartlarına uyabilmeleri için gereken, ıracılık ve mesleki eğitim masraflarını hükümet ödemelidir. İhtisas için işçi bir işten başa bir işe geçebilmeli; eski işine dönebileceğinden de emin olmalıdır.

Kanada'da sendika hareketi siyasi düzeyde olduğu gibi, iç yapı düzeyinde de çok derin bir buhran geçiriyor. Bu buhranın nedeni, sendikaların eskimiş korporatif ve milletlerarası yapısıdır. Asıl merkezleri Amerikada bulunuyor. Sendikacıların çoğu da Amerikada yerleşmiştir. Amerikan Sendika Konfederasyonunun bir şubesi, Amerikan trstlerinin elinde bulunan Kanada ekonomisinde büyük bir rol oynuyor. Bu sistemden yararlanan Amerikan sendika yöneticileri, Kanadalı şubelerin iç işlerine karışabiliyorlar. «Soğuk harp» yılları içinde bu durum sendika hareketindeki buhranı keskinleştirdi, Kanadadaki milletlerarası sendika üyeleriyle Amerikan sendikalarının yönetici çevreleri arasındaki uçurum derinleşti.

Sendikaların Kanadalı ve yabancı üyelerinin etkisiyle, Kanada İş Kongresi yönetici çevreleri dış politika, silhsızlanma ve barışla ilgili sorunlarda bağımsızlık isteğini belirtti, ama milli bağımsızlık sorununa karşı tarafsız bir tutum takındı.

Siyasi alanda gözetilen ayrıcalık ve komünizm aleyhtarlığı, işçi hareketinin içindeki bölünmeyi uzun süre gizleyebildi. Ama kitlelerin baskısıyla çoktan beri beklenen değişiklikler belirmeye başladı. Sendikaların 1965 federal seçim kampanyasına daha geniş ölçüde katılmasını sağlamaya çalışan, burjuva partilerine karşı Yeni Demokrat Partisini destekleyen Komünist Partisinin yardımıyla, sendikalar, Kanadada siyasi ve iktisadi hayatın önemli bir etkeni haline gelmektedirler.

İşçi hareketinin tekliflerini kabul ettirmek, amaçlarının gerçekleşmesi için destek sağlamak üzere, komünistler seçim ve Parlmento faaliyeti yoluna başvurdıkları gibi, işçilerin kitle hareketlerini de kullanıyorlar: Gösteriler, mitingler, yürüyüşler düzenliyor, Parlmentoya heyetler gönderiyor, iktisadi faaliyeti ve grev hareketlerini desteklemek üzere danışma hareketleri tertipliyorlar. Kanadalıların milli çıkarları uğrunda yrtlen mücadeleyi geliştirmek, bağımsızlığımıza kavuşmak ve barış dvasını zafere götürmek üzere komünistlerin, Yeni Demokrat Partisinin ye ve taraftarlarının, sendika hareketindeki bütün ilerici unsurların ortak amaçlarını tespit etmek bir zorunluluktur.

Gerek siyasi gerek iktisadi yakın amaçlara varmak üzere sendikalarda, gösterilerde, işçilerle omuz omuza savaşan Komünist partisi, Kanadada sosyalist toplumun hangi şekiller alacağını, hangi yollara gideceğini, ne gibi bir gelişme geçireceğini anlatmaya çalışıyor. Sınıf düşmanının yaydığı yalanların etkilerini yok etmeliyiz. Komünistler, yürüttükleri mücadelenin amaçları hakkında halkımızda yer etmiş yanlış görüşlere karşı savaşmak zorundadır. Sınıf düşmanının etkisiyle toplumumuzda kök salmış peşin hükümlere karşı propaganda güçsüz kalıyor. Tek yol, işçi sınıfıyla müttefiklerinin yürüttüğü mücadeleye etkili ve devamlı şekilde katılmamızdır. Bu mücadele içinde komünistler teorik görüşlerini uygulayarak, bu görüşlerin doğruluğunu ispatlayabilirler.

Karşılıklı anlayışı sağlayacak açıklamalar; bütün emekçilerle yürütülecek tartışmalar; demokrasi ve barış uğrunda yürütülen savaşın en dinamik, en önemli gücü olan işçi sınıfının tarihsel rolüne gösterilen güven ve iman-işte, işçi hareketini geliştirebilecek, pragmatiklikten kurtarabilecek; kapitalist sömürmeden kurtulmuş, başlıca gücü, işçi sınıfının önderliği altında yeni bir toplumun kurulmasını sağlayabilecek yollar bunlardır.

Eskiden olduğu gibi, bugün de, Partimize düşen başlıca ödev, bilimsel sosyalizm teorisini Kanadalı işçilerin günlük çalışmasına ve mücadelesine uygulayarak işçi sınıfına, toplumumuzu sosyalist bir toplum haline getirmek zorunluluğunu kabul ettirmektir.

İskandinav ülkelerinde sınıfların yapısında meydana gelen değişiklikler

Hans Kleven

Norveç gerçeklerinin bir incelemesine dayanan bu yazı, bütün İskandinav ülkelerinde görülen ortak özellikleri de belirtiyor. Bu gelişme İsveçte daha kuvvetli görülmekle beraber, eğilimler genellikle bütün İskandinav ülkelerinde aynıdır.

Birkaç yıldan beri, halkın toplumsal yapısıyla ilgili sorunlar, Marksist ve Marksist olmayan çevrelerde büyük bir ilgi uyandırmaktadır. Bu ilginin nedeni, her halde; hızlı teknik ilerlemelerle; ikinci dünya savaşından sonra kapitalist ülkelerde beliren çok derin toplumsal ve iktisadi başkalaşmalardır. Bu gelişmenin özellikleri ve ayrıntıları tartışıldığı gibi, toplumsal sınıfların yapısıyla ilgili çok daha derin sorunlar da ele alınıyor.

Toplumsal sınıf ne demektir? Ülkelerimizde bu konuda ileri sürülen görüşler çok çeşitlidir. Burjuva sosyolojisi bize bu alanda çok kıymetli malzeme sağlayabilir, ama yine de bu soruya sistemli, kesin bir cevap veremiyor. Yalnız Marksizm sınıf kavramının belirli bir tanımını yapıyor, her sınıfın özelliklerini tesbit ettiği gibi, bütün toplumsal sınıflarda görülen ortak özellikleri de belirtiyor.

Hiç şüphesiz, Lenin'in toplumsal sınıfın tanımını yaptığı günden bu yana, kapitalist ülkelerde çok büyük değişiklikler meydana geldi. Ama bu değişiklikler kapitalist toplumun özünü etkilemedi; bu toplum, özel mülkiyete ve sömürmeye dayanan toplum niteliğini kaybetmedi. Sınıflar ortadan kalkmadı, kaybolmaya başlamadı. Bu şartlar içinde, marksist sınıf kavramı, aktüel ve geçerli niteliğini hiç kaybetmedi. Bu kavrama hiç bir şey katılamaz, özü hiç değişemez. «Refah devleti» sosyal kanunlar, hayat seviyesinin yükselmesi, iş haftasının kısaltılması, ülkelerimizdeki durumu değiştirmemiştir. Başka bir deyimle, başlıca üretim araçları, başlıca mali kaynaklar, burjuvazi denilen küçük bir grubun malıdır yine. Oysa halkın çoğunluğunu teşkil eden işçi sınıfı hâlâ her çeşit üretim aracından yoksun bırakılıyor, yaşayabilmek için hâlâ emeğini kapitalistlere satmak zorunda kalıyor.

Norveçte, sınıfları Marksist olmayan bir açıdan ele alan; toplumun «tabakalara» bölünmüş olduğunu iddia eden bazı görüşler var. Bunlar daha çok gelirlerin tutarıyla gelirler arasındaki farklar üzerinde duruyor.

Bu görüşler, toplumun sınıflara bölünmüş olmasını, üretimle mülkiyet arasında kurulan ilişkilerle değil, bu ilişkilerin sonucu olan bir olayla, yani dağıtım ile, izah ediliyor. Mesleğin toplumsal farkları tâyin ettiğini iddia eden görüş te bu anlayışa pek yakındır. Hatta bu görüşü savunanlar, «mesleki sınıflar» dan bahsediyorlar. Başkaları ise, mesken şartlarından hareket ederek, sınıfları tanımlamaya çalışıyor. Yahut da öğretim ve kültür seviyesi, dini inançlar ve siyasi görüşler ölçü olarak kullanılıyor.

Hiç şüphesiz, sınıfların dış niteliklerini de hesaba katmak zorundayız. İşçi sınıfı ile burjuva sınıfı arasındaki dış farklar pek çoktur: Hayat şartları, servet, gelir, mesken şartları, siyasi görüşler, alışkanlıklar, öğretim seviyesi vb. Bununla beraber, dış görünüş alanında, burjuvazinin ve işçi sınıfının bazı kesimleri arasındaki farklar gittikçe azalmaktadır: Özellikle giyimde ve besinde.

Dışta kalan bu «eşitleşme» sürecinin nedenleri çeşitlidir: Teknik ve üretim alanlarında meydana gelen büyük ilerlemeler, işçi sınıfının yürüttüğü mücadele, işsizliğe yol açacak büyük bir iktisadi buhranın olmaması vb. Ama bu süreci ileri süren burjuva ve sosyal-demokrat sosyologlarla politikacılar, ülkelerimizde sınıf farklarının kaybolmakta olduğunu iddia ediyorlar. Buna benzer görüşler savunan birçok kitap ve broşür yayınlandı.

Norveçte Sosyal-Demokrat İşçi Partisiyle Sosyalist Halk Partisi içinde, sınıf sorunuyla ilgili çok çeşitli görüşler savunuluyor. Son seçimlerde sosyal-demokratlar yenilgiye uğrayınca, partinin sağ kanadı İşçi Partisinin artık «sınıf hareketine son vermek», «yönelişini değiştirmek», sınıflarla ilgili «eski görüşlerden vazgeçmek» zorunda olduğunu iddia etmeye başladı. Ama yine aynı partinin içinde, bunun tam karşısı görüşler de savunuluyor. Örneğin, Storting (Parlamento) teki son toplantılarda, İşçi Partisinin bazı liderleri, partinin sağ kanadının sözcüsü Heire'nin Norveçte artık sınıf yoktur» şeklindeki iddialarını şiddetle protesto ettiler.

İşçi hareketi yelpazesinde daha solda bulunan çevreler ise, toplumsal sınıfların varlığını ve sınıf mücadelesi zorunluluğunu kabul ediyor. Bununla beraber, bu konuyu yine de gereken ideolojik kesinlikle ele alamıyorlar.

Bu şartlar içinde, işçi hareketini bütün bu hatalı görüşlerden temizlemek, bu harekete gerçekten sosyalist, Marksist görüşler kabul ettirmek, çok önemli bir sorun haline geliyor. Bu sorun, siyasi hareketimizi doğrudan doğruya ilgilendirdiği için, ülkelerimizde varolan konkre şartların incelenişi, bu incelemeden çıkarılacak sonuçların pratik olarak uygulanışı, çok büyük önem kazanıyor. Bu sorunun çözümünde, Marksist olmayan sosyologların yaptığı incelemeler, topladıkları malzeme de bize büyük yardımlar sağlayabilir.

Çalışan nüfusun bileşiminde meydana gelen değişiklikler

Tarımda çalışan nüfus oranı gitgide azalmaktadır. Norveçte, bu oran 1900 yılında % 33 iken 1960 da % 16'ya düşmüştür. Tarımda çalışan işçi – özellikle gündelikçi – sayısı günden güne azalmaktadır (özellikle 1950'den bu yana). Ailece topraklarını işleten nüfus sayısı da kesinlikle azalıyor. Sadece karı koca tarafından işletilen tarım işletmesi sayısı artıyor.

Norveç tarımında gündelikçi çok az kullanılıyor. 1960 da, bu ücretliler, çalışan köy nüfusunun ancak % 8'ini teşkil ediyordu. Zaten ancak 50 hektardan büyük, yani kapitalist tipi işletmelerde gündelikçi çalıştırılıyor.

Tarımda ücretli sayısı azalırken, tarım dışı alanlarda – yani sanayi işletmelerinde, şantiyelerde vb – ücret karşılığı işgören tarım işletmecilerinin sağladığı emeğin hacmi artıyor. Böylelikle, ücretli iş, küçük köy işletme sahiplerine günden güne ortan bir gelir sağlamaktadır.

Norveç, küçük köy işletmesi tipinin hâkim olduğu bir ülkedir. Bu işletmelerin ortalama yüzölçümü 5 hektardır (Danimarkada bu ortalama çok daha yüksektir: 18 hektar). Norveçte, 1950'den bu yana, küçük köy işletmelerinin sayısı azalmaktadır.

Norveçte balıkçılıkla geçinen nüfus sayısı da günden güne azalıyor. 1930'da % 7,4 iken, oran 1960'da % 3,9'a düşmüştür.

1945'den sonra, Norveçte sanayileşme çok hızlandı. Yeni işletmeler, muazzam endüstriler kuruldu, eskileri büyütüldü. Yatırımlar daha çok üretim araçlarına ayrıldı. Sermayenin teknik ve örgensel bileşimi fevkalâde yoğunlaştı. Endüstri ile ilgili nüfus, mutlak sayı olarak – çok arttı. Bu artışın oranı, sorunu daha karışıktır. Norveçte, maden endüstrisi, yapılevazımı endüstrisi, elektrik enerji üretimi endüstrisi, ve su enerjisiyle işleyen işletmeler 1950 de olduğu gibi, 1960 da da çalışan nüfusun % 27'sini kullanıyordu. Bununla beraber, mutlak sayı olarak endüstride çalışan işçi sayısı artmıştır.

Bilimsel ve teknik devrimler, üretici güçlerin gelişmesi, tarımı iki yönden etkiliyor: Bir yandan, sanayi gelişmesiyle, emek gücü köylerden uzaklaşıyor, işletme bölgelerinde ve şehirlerde toplanıyor. Öte yandan, tarımda artık makine kullanıldığı için, eskiden bu alanda çalışan emek gücünün bir kesimine ihtiyaç kalmadı. Sanayiide, bilimsel ve teknik ilerlemeler üretimde fevkalâde büyük bir artışa yol açtı. Ama bu ilerlemeler, endüstrinin birçok kolunda kullanılan işçi sayısının azalmasıyla sonuçlandı. Nüfusun yapısında meydana gelen değişiklikler arasında, en büyük özellik her halde şudur: Ücretli oranı, bağımsız üretici sayısının azalmasına paralel olarak artmaktadır.

Çalışan nüfusun bu iki kesimi arasındaki oranda meydana gelen değişiklik istatistiklerden açıkça anlaşılıyor: Norveçte, 1920 yılında

ücretliler, çalışan nüfusun % 73'ünü, bağımsız üreticiler ise bu nüfusun % 27'ini teşkil ediyordu. 1960 da ise, bu oranlar ücretliler için % 81, bağımsız üreticiler için % 19 olmuştur. Demek ki, ücretliler çalışan nüfusun beşte dördünü, hattâ daha fazlasını teşkil ediyorlar. 1946 dan beri, bağımsız üretici sayısı mutlak sayı olarak da azalmıştır.

Ücretli sayısı artarken, küçük toprak ve serbest meslek sahipleri sayısı azalmaktadır. Ücretliler daha çok köyden geliyor. Balıkçılıktan, şehir küçük burjuvazisinden gelenler de çok. (zanaatkâr, küçük tüccar vb.). Ama işçi sınıfından da gelenler var.

Çalışan evli kadın sayısı günden güne artmaktadır. Bütün İskandinav ülkelerinde, bu olaya şahit oluyoruz. Kadınlar daha çok memur olmak istiyorlar. Bütün evli kadın sayısına oranla, çalışan kadın sayısı Finlanda da % 26; İsveçte % 24 tür. Norveçte bu oran % 10'dur ancak.

Üretici olmayan kollarda çalışan ücretli sayısı günden güne artıyor. Kapitalist dünyanın her tarafında olduğu gibi, İskandinav ülkelerinde de, tarımdan, balıkçılıktan, orman endüstrisinden, yani endüstriden başka bütün üretim sektörlerinden, ticarete, bankalara, devlet bürolarına ve hizmetlere geçen unsurların sayısı hızla artıyor. Örneğin, 1950 ile 1960 yılları arasında, endüstriden başka üretim sektörlerinde çalışan nüfus oranı Norveçte % 62 den 56 ya düştü. Doğrudan doğruya üretimde çalışanların sayısı, mutlak sayı olarak da azalmıştır. Oysa hizmetlerde çalışan insan sayısı 1900 den bu yana % 50 artmıştır. Ticaret sektöründe (çeşitli mal ticareti, bankalar vb) çalışan nüfus 1900 ile 1960 arasında 3 kat artmıştır. Bugün çalışan nüfusun % 12'i ticaret sektöründe çalışmaktadır.

Hiç şüphesiz, ticaret ve hizmetler sektörlerinde, çalışan nüfus sayısının artışı, üretimdeki artışın bir sonucudur. Ama bugünkü kapitalist toplumda, bu artış çok anormal şekil ve oranlar görülmektedir. Bu da, dev mali müesseseler, bir dev ticaret örgütü, reklam büroları, büyük işletmelerde muazzam bir bürokratik mekanizma şekillerini almaktadır.

Üretici olmayan sektörlerde görülen bu ani gelişmenin başlıca nedenlerinden biri, hiç şüphesiz, üretimle pazar arasındaki kapitalist çelişmedir. Tekelci sermaye için, pazar bulma sorunu üretim sorunundan daha önemlidir. Sermayenin, ticarete, reklamcılığa ve bankalara akıtılması bu yüzdendir.

Üretici olmayan sektörlerde görülen gelişmenin önemli bir nedeni de, devlet tekeli sermayesinde beliren gelişme eğilimidir. Devlet ve belediye mekanizması (bürokratik mekanizma dahil) çok geliyor. Bunun başlıca nedeni, devletin günden güne daha önemli bir iktisadi rol oynamasıdır.

Beliren bir yeni eğilim de, kafa emeğine düşen payın günden güne artmasıdır. Kafa emeği derken, genellikle ortalama düzeyi aşan bir

öğretim gerektiren kalifiye emeği kastediyoruz. Yoksa, el emeğine dayananı her işe – örneğin büro işine – kafa emeği denemez.

İskandinav ülkelerinde bu eğilimi dile getiren artış, 1930 ile 1960 yılları arasında 5 kat, on yıl içinde (1950–1960) de 2 kat artan mühendis ve teknisyen sayısındaki büyük artışıdır. Teknisyen sayısının artışı daha da belirlidir. Mühendis ve teknik personel sayısı, memurların sayısına göre olduğu gibi, işçi sayısına oranla da çok artmıştır. Örneğin, 1930 da Norveç endüstrisinde bu oran 1 mühendise 40 işçi iken, 1960 da 1 mühendise 29 işçi olmuştur.

Görüldüğü gibi, el emeğiyle geçinenlerin sayısı azalmakta, el emeğine dayanmayan işlerle geçinenlerin sayısı artmaktadır. Kapitalist ülkelerde görülen bu süreç, gelişmeler doğuran çok yönlü ve karışık bir süreçtir. Emeğin büyük bir kısmı bugün, insanı bir alet, bir otomat haline getiren teksele bir ihtisaslaşma şeklini almaktadır. Bu gün «yabancılaşma» ve «robot» terimlerinin her alanda bu kadar çok kullanılması, bu durumun sonucudur.

Teknik gelişme, milli ekonominin bütün sektörlerini – inşaat sektörü dahil – etkilemekte, çalışma süresini maddeten kolaylaştırmaktadır. Artık birçok alanda el emeğine, hele yorucu el emeğine – ihtiyaç kalmamıştır. Buna karşılık, birçok meslekte, sinir bozuklukları artmıştır. Öte yandan, teknik ve bilimsel devrimin – özellikle otomatizasyonun – uygulanmasıyla, kalifiye olmuş uzman işçiye ihtiyaç artmıştır.

Nüfusun yapısında meydana gelen değişikliklerin en göze çarpanı, her halde, kamu ve özel müesseselerde kullanılan memur sayısının muazzam artışıdır. «Memur» kavramı, bir sınıf kavramı değildir. Bu terim, birbirinden çok farklı unsurlar için kullanılan, bir istatistik kavramıdır. Örneğin, müdür de, servis şefi de, daktiloda satıcı da memurise.

Bu şartlar içinde memuru hangi toplumsal kategoriye sokmamız lâzım? Marksistler bu konuda çeşitli görüşler ileri sürüyorlar. Bize kalırsa, kamu ve özel müesseselerde çalışan memurların çoğu işçi sınıfına dahildir. Üst memur tabakası ise burjuvaziye dahildir. Sadece bağımsız «üreticiler orta tabakalara dahildir.

Bugün Norveçte 350.000 den fazla memur var. (Bu da, çalışan nüfusun dörtte biri demektir.) 1950–1960 yılları arasında memur sayısı % 27 artmıştır. İşçi-memur oranı şöyle gelişmiştir: 1900 da % 86 – % 14; 1950 de % 74 % 26; 1960 da % 70 ve % 30. Danimarkada bu oran bugün % 64 – % 36'dır. İsveçte memur sayısı 1940–1960 yılları arasında 3 kat; 1950–1960 yılları arasında % 36 artmıştır. Bazı tahminlere göre, bu gelişme bu tempo ile devam ettiği takdirde, 1970 yılında İsveçte ücretlilerin % 50'i büroda çalışan memurlar olacaktır.

Norveçte memurların % 50'i, endüstri ve bankalarda çalışıyor. % 37'i devlet mekanizmasında ve kamu hizmetlerinde iş görüyor. Endüstride,

1938–1960 yılları arasında memur sayısı aşağı yukarı 4 kat artmıştır. Oysa işçi sayısı sadece % 75 artmıştır. Norveçte memurların % 40'i kadındır. Kadın işçi sayısı günden güne azalmakta, kadın memur sayısı ise günden güne artmaktadır.

Sınıfların yapısında meydana gelen değişiklikler

Bu toplumsal «yer değiştirmeler» sınıfların yapısını acaba nasıl etkilemiştir?

İşçi sınıfında görülen artışın başlıca nedeni, her halde memur sayısında görülen artıştır. «İşveç toplumunda sınıf yapısı» adlı kitabında, bu satırların yazarı aşağıdaki sonuçlara varmıştır: Norveç işçi sınıfı 1,11 milyona yükselmektedir (yani çalışan nüfusun beşte dördünü teşkil etmektedir.) İşçi sınıfını meydana getiren unsurlar ise şunlardır:

İşçi	780,000	% 70
Memur	330.000	% 30

İşçilerin ailelerini de içine alan işçi sınıfı, nüfusumuzun çok büyük – ve günden güne artan – çoğunluğunu teşkil etmektedir.

Yeni yeni grupların meydana çıkmasıyla, işçi sınıfının yapısı değişmektedir. Daha yukarıda işçi – memur oranında meydana gelen değişiklikleri belirttik. Ama bundan başka önemli değişiklikler de var.

1920–1960 yılları arasında, Norveçte işçi sayısı (kadrolar dahil) 640.000 den 780.000'e yükseldi (Çalışan nüfustaki işçi oranı % 59,7 den % 55,7'ye düştüğü halde) Sanayi işçileri (maden ve yapı levazimi endüstrileri) en geniş grupe teşkil ediyor: 280.000 işçi, yani genel işçi sayısının % 35'i. 1950–1960 yılları arasında bu işçilerin sayısında 16.000 lik, yani % 7 lik bir artış görülmüştür. Demek oluyor ki işçi sınıfının en önemli kesimi durmadan artmaktadır. Öte yandan, sanayide çalışan işçiler gitgide büyük işletmelerde toplanıyorlar: % 35'i 200'den fazla işçi kullanan işletmelerde; % 20'si 500'den fazla işçi çalıştıran işletmelerde çalışıyor.

Bu büyük işletmelerin bazıları devlet malıdır. Yahut da hisse senetlerinin çoğu devletin elindedir. Bununla beraber 6 kişiden fazla çalıştıran fabrikalarda çalışan işçilerin ancak % 6,5'i devletin veya belediyelerin malı olan işletmelerde çalışmaktadır. Bütün İskandinav ülkelerinde bu oranlara veya bu oranlara yakın endekslere rastlıyoruz. Diğer Avrupa kapitalist ülkelerinde (özellikle Avusturya da) bu oranlar çok daha yüksektir.

İnşaat endüstrisinde çalışan işçiler (genel tutarın % 13'ü) büyük bir grup teşkil ediyor. 1950 den bu yana sayıları artmıştır. Ama artış oranı o kadar yüksek değildir. Yaptıkları işin niteliği ve yoğunlaşma seviyesi bu işçileri sanayi işçisi haline getirmektedir.

Bugün tarım işçileri 15.000 dir. (1945 yılında 60.000 idiler) Orman işletmelerinde çalışan işçi sayısı bugün ancak 15.000'i buluyor. Eskiden bu iki kategori çok önemli bir toplumsal grup teşkil ediyordu. Partimizin bu grubun üzerindeki etkisi de çok büyüktü. Sayıları azaldıkça, oynadıkları siyasi rolün önemi de göze görülür şekilde azalmıştır. Donimarkada tarım işçileri, hem oran hem sayı olarak Norveçteki tarım işçisi kategorisinden çok daha önemli bir grup teşkil ediyor. Ama Donimarkada da sayıları çok azalmıştır: 1939'da 320.000, bugün 60.000 kişi.

Taşıt işçileriyle gemilerde çalışanlar çok önemli toplumsal gruplar teşkil ediyor, bu iki kategorinin toplamı bütün işçi sayısının % 15'ini buluyor.)

Şimdi burjuvazinin durumunu inceliyelim: Norveçte burjuva sınıfı, nüfusun aşağı yukarı % 2'sini teşkil ediyor: «faal» kapitalist sayısı 30.000 dir. Ellerindeki hisse senetlerinin getirdiği kârla geçinen «pasif» kapitalistlerle ailelerini de sayarsak, kapitalist sayısı 70.000'e yükselir. Kamu ve özel müesseselerde çalışan yüksek personeli burjuva sınıfına dahil ediyoruz.

Bununla beraber, İskandinav ülkelerinde burjuvazinin çeşitli tabakaları arasında büyük farklar vardır, özellikle gelir düzeyi ve servet tutarı bakımından. Örneğin, küçük işletme sahipleriyle, büyük banka, büyük şirket idare heyetleri başkanları arasındaki fark muazzamdır. Bu çeşitli unsurlarda kültürel veya toplumsal bakımdan ortak noktalar bulmak her halde imkânsızdır. Toplumsal bakımdan, bugünkü burjuvazi eskisi kadar bağdaşık değildir. Siyasi bakımdan, burjuvaziyi bir bütün olarak incelemektense, burjuvazinin yüksek tabakalarını ele olmak (büyük sermayedarları, tekellcileri vb) ve bu tabakaların özelliklerini incelemek daha ilginç ve öğretici olacaktır.

Burjuvazinin en yüksek tabakası – yani tekellciler – iktisadi durumunu ve egemenliğini bir kat daha kuvvetlendirdi. Toplumsal bakımdan, bu tabaka burjuvazinin içinde ayrı bir grup teşkil eder. Küçük ve orta kapitalistler, bu üst tabakaya kolay kolay geçemez. Norveç üniversitelerinde yapılan çok ilginç sosyoloji araştırmaları bu yüksek toplumsal tabakanın dengeli ve kararlı niteliğini, diğer tabakalardan ayrı kalma (örneğin, evlenme yoluyla) çabalarını belirtmiştir. Burjuvazinin üst tabakasında «hanedan» özellikleri çok belirlidir.

İşçi sınıfından ve burjuvazinden başka, İskandinav toplumunda birçok orta tabakalar da vardır: Toprak sahibi köylüler, balıkçıları, esnaf, küçük tüccarlar, bağımsız kafa emekçileri (yazar, doktor, avukat vb) Eskiden beri varolan bu orta tabakalara bugün yeni gruplar katılmıştır: Ufak garaj, tamir atelyeleri sahipleri, benzin ve tamir istasyonu sahipleri, komisyoncu, ticaret mümessilleri vb. Bu unsurların elindeki üretim araçları, çoğu zaman, tröstlerin üretim mekanizmasına bağlıdır: benzin ve otomobil tamir istasyonları bunun tipik örneğidir.

Tarım alanındaki sınıf yapısına gelince, ülkemizde bu gün sadece bir etiket olarak kullanılan «küçük, orta ve büyük köylü» tasnifi eski anlamını kaybetmiştir. Burada başvurulacak en gerçek ölçü, söz konusu tarım işletmesinde işçi kullanılıp kullanılmamasıdır. Ama bu ölçü de eski anlamını kaybetmeye başladı, çünkü İkinci Dünya Harbinden sonra tarımda çok gelişen makineleşme, tarım işçisi ihtiyacını da çok azaltmıştır. Bu şartlar içinde, pratikte izliyeceğimiz politika, büyük ve küçük, işletmeler arasında varolan farkları hesaba katmak zorunda kalıyor.

Üstelik, tekelci sermaye ile küçük veya büyük köylü çoğunluğu arasında beliren çelişmeler, gitgide, tarım alanındaki en önemli çelişmeler haline gelmektedir. Örneğin, Norveçin Ortak Pazara girme meselesinde, köylülerimizin büyük çoğunluğu, işçi sınıfının büyük bir kesimiyle birleşti, yerli ve yabancı sermayeye karşı cephe aldı. Bu şartlar içinde, bugün İskandinav toplumunu ikiye bölen başlıca çelişmenin yanında, köylerde yaşayan nüfusun içinde görülen farklar önemini kaybediyor, ikinci planda kalıyor.

İskandinav ülkelerinde köy nüfusunun sınıf yapısında meydana gelen değişikliklerin başlıca özelliği nedir?

Köylü sayısı – özellikle küçük tarım işletmesi sahiplerinin sayısı – gitgide azalıyor. Büyük köylü ile büyük kapitalist işletme sahiplerinin sayısı ise ya olduğu gibi kalıyor yahut da artıyor. Bunun sonucu olarak ta, bu gruplar, ülkelerimizin tarımında günden güne artan bir önem kazanıyor. Tarım işçileri sayısı da gitgide azalıyor.

Bütün İskandinav ülkeleri deniz ülkeleri olduğu için, balıkçılıkla geçinen nüfus oldukça kalabalıktır. İzlandada balıkçılık fevkalâde önemli bir yer tutmaktadır. Norveçte de balıkçılığın rolü büyüktür. Norveç balıkçılarının çoğu orta tabakalara dahildir. Bununla beraber, birkaç yıldır, kapitalizm bu faaliyet koluna da sızmaya başladı. Pahalı bir donatım gerektiren büyük gemi sayısı çok arttı. Balıkçılıktan gitgide artan bir pay alan bu gemiler, kapitalist prensiplere göre işletiliyor. Gemi ve bütün donatımı, bir azınlığın malıdır. Tayfaların ise mülkiyeti olan bir üretim aracı yoktur. Demek ki, bu tayfalar da işçi sınıfına dahildir. Bu deniz proleteryası hem oran hem sayı olarak epey artmıştır. Balıkçılarda orta tabaka ise azalmıştır.

Esnaf arasında da önemli yapı değişiklikleri meydana gelmiştir. Norveçte «bağımsız» zanaatkâr sayısı, 1950 ile 1960 yılları arasında % 21 azalmıştır. (İnşaat alanında % 30.) Zanaatla geçinenlerin çoğu bugün artık ücretle çalışıyor. Bu ücretlilerin, sayısı da gitgide artıyor. Bu alanda da işbölümü günden güne artıyor, ihtisaslaşma burada da başladı. Teknik ilerlemelerin birçok zanaat kolu üzerindeki etkisi büyüktür. Kapitalist endüstrinin rekabetine dayanmayan birçok zanaat kolu mahvoluyor. Örneğin, demircilik, kundura tamirciliği, vb gibi alanlarda zanaatçı sayısı çok azalmaktadır. Kapitalist gelişmenin zanaat üzerindeki etkileri:

a) proleterleşme – yani ücretle çalışanların sayısı yükseliyor.

- b) sanayileşme – yani el zanaatı yok ediliyor.
- c) yoğunlaşma oluyor.

Bu özellikler son yıllar içinde büsbütün keskinleşmiştir.

Bağımsız esnafın çok büyük çoğunluğu (aşağı yukarı % 80'i) orta tabakalara dahildir. Yapılan hesaplara göre, zanaat ve zanaata yakın kollarında (ufak endüstri – kara yolları taşıtları otelcilik – yol yapımı vb.) orta tabakalara dahil edilecek nüfus tutarı 50.000'e yakındır. (Bu da çalışan nüfusun % 3'ü demektir.)

Ticaret alanında da birbirinden farklı toplumsal sınıf ve tabakalar bulunuyor. Bu alanda bir yandan ticaret sermayesi var; bir yandan da ticaret proletaryası, işçi ve küçük memuru. Küçük tüccar grubu ise (perakendeci tüccarlar, komisyoncular vb. işlerini ya tek başına yürütüyor, yahut da birkaç memur kullanıyor. Bu gruplar da orta tabakalara dahildir. İskandinav ülkelerinde bu unsurlar önemli bir toplumsal tabaka sayılamaz: Norveçte 30.000 kişi ancak. Ticaret alanında, gerek mülkiyet ilişkilerinde gerekse sınıf ilişkilerinde büyük değişiklikler meydana gelmektedir. Büyük sermaye bu alanda da durumunu kuvvetlendiriyor. Birçok şubesi bulunan büyük mağazalar, belirli mal çeşitleri satan ticaret müesseseleri meydana geldi. Ama bu süreç daha yeni başlamıştır.

Endüstride, teknikte, bilimde ve kültürdeki büyük gelişmeler, ayrı bir sınıf teşkil etmeyen ama çeşitli sınıflara dahil olan kalabalık bir aydın tabakası meydana getirdi.

Lenin, kendi çağındaki aydınlar arasında iki sınıf eğiliminin bulunduğunu söylüyordu: Burjuvalaşma eğilimi, proleterleşme eğilimi. Bugün ise, hiç şüphesiz, en kuvvetli eğilim, proleterleşme eğilimidir. Ülkelerimizdeki aydınların çoğu, artık «bağımsız» bir işle geçinmiyor. Kafa gücünü satanlar arasında ücretli haline gelenlerin sayısı çoğalmıştır. Kendi sanatiyle geçinenler azalmıştır. Ücretle çalışan aydınların çoğu işçi sınıfına dahildir, ama «serbest meslek» sahibi, «bağımsız» aydınların çoğunluğu orta tabakalardan sayılır.

Orta tabakalara dahil bağımsız aydınlar, ülkelerimizde, enteligenziyanın önemli, ama sayısı günden güne azalan, bir kesimini teşkil ediyor. Örneğin, Norveçte, hukukçuların ve doktorların hiç değilse yarısı, bağımsızlığını koruyabilmiştir. Ama ücret karşılığı çalışan sanatkar, yazar, ressam, heykeltıraş, müzisyen, aktör vb. sayısının gittikçe yükselmesi, ilginç bir eğilimdir. Bağımsız aydınlarla onlara yakın orta tabaka grupları, 10.000 kişiyi bulur ancak (başka bir deyimle, çalışan nüfusun % 0,7'si.) Bununla beraber, bu unsurların toplumsal hayatta oynadığı rolün önemi, bu sayılara göre ölçmek yanlış olur.

Bugün Norveçte orta tabakalar, çalışan nüfusun ancak % 10'unu teşkil ediyor. Bu orta tabakaların yarısından çoğunu meydana getiren küçük ve orta köylülerdir.

Genel hatlariyle Norveç toplumunun sınıf yapısını şöylece özetleyebiliriz:

A. Çalışan nüfus

Burjuva sınıfı	30.000	% 2
İşçi sınıfı	1.110.000	% 79
İşçi sınıfının içindeki işçi	780.000	
memur	330.000	
Orta tabakalar	275.000	% 19
Toplam	1.415.000	% 100

B. Nüfusun bütünü

Burjuva sınıfı	70.000	
İşçi sınıfı	2.845.000	
Orta tabakalar	685.000	
Toplam	3.600.000	(3,6 milyon)

Finlandiya alı yoldaşlarımız gibi, bizim de kanımıza göre, işçi sınıfının nüfusun % 58'ini veya % 60'ini, burjuvazinin ise, nüfusun % 2'sini veya % 4'ünü teşkil etmesi, o kadar önemli değildir. Ama her halde, ülkelerimizde işçi sınıfı toplumun en kalabalık sınıfıdır. Burjuva sınıfı ise çok ufak bir azınlık halinde kalır.

Bugüne dek, özellikle 1955'ten bu yana, toplumsal yapıda meydana gelen gelişmenin başlıca eğilimleri aynen devam edecek midir acaba?

Ülkelerimizde kapitalizmin şiddetli gelişmesi bir engelle karşılaşmazsa; demokratik yapı değişimleri yoluna gidilmezse; tekelci sermayenin hâkimiyeti sınırlandırılmazsa, bu eğilimlerin aynen devam edeceği şüphesizdir.

Tahminlere göre, 2.000 yılında Norveçte çalışan nüfus tutarı 2 milyonu bulacaktır. Tarım, ormancılık ve balıkçılıkta çalışan ücretli sayısı daha da azalmış olacaktır (1960'da 335.000'i bulan bu tutar, her halde 100.000'e veya 125.000'e inecektir.) Buna karşılık, endüstride çalışan ücretli sayısında 175.000'lik bir artış görülecektir (yani 525.000'den 700.000'e yükselecektir.) Bununla beraber, oran değişmeyecektir (% 35.) Yürütülen tahminlere göre, hizmetlerde çalışan ücretli sayısı çok artacaktır (500.000'lik bir artış – 1960'da 440.000 iken 2.000 yılında 940.000 olacaktır). Hizmetlerde çalışanların sayısı, bütün iş alanlarında çalışanlara oranla, % 55,60'i bulacaktır.

Otomatizasyonun, yeni tekniklerin, daha rasyonel ve daha yoğun çalışma metodlarının kullanılması, endüstri alanında işçi ihtiyacını azaltacaktır. Ama bugün Norveç endüstrisinde el emeğine hâlâ çok ihtiyaç

vardır, Büyük sanayi durmadan işçi alıyor (özellikle gemi inşaatında, çünkü bu alanda sermayenin teknik ve örgensel bileşimi, örneğin elektrokimya endüstrisine oranla, o kadar yüksek değildir). Öte yandan, büyük kimya işletmeleri üretim yeteneğini ve üretimini çok arttırdığı halde, işçi personelini arttırmamıştır.

Teknisyen ve mühendis sayısı her halde (özellikle teknisyen sayısı) artmaya devam edecektir. Tahminlere göre, Norveçte teknik personel 1965 de 30.000 kişi iken, 1970 da 80.000'e İsveçte ise 95.000'den 120.000'e, 1975'de 150.000'e yükselecektir.

Her halde ücretli sayısı da artacaktır. Memur sayısı dahil değilse şimdilik – artmaya devam edecektir. Ama bu tempo ne kadar hızlı olursa olsun, memur sayısının işçi sayısına yetiyeceği, veya bu sayıyı geçeceği pek tahmin edilmiyor.

Karşıt etkenlerin de kuvvetle belirmesi ihtimali vardır. Örneğin, otomatizasyon, mekanikleşme ve rasyonel çalışma metotları bürolarda, mağazalarda, gittikçe daha çok kullanılacaktır. Bürolarda kullanılan makine sayısı artıyor. (hesap makineleri, kartları delen makineler vb.) Öte yandan, kapitalist pazar sorunları keskinleşmeye devam edecektir. Bu da memur ihtiyacını arttıracaktır. Devlet ve belediye mekanizmalarında gelişme ve bürokratlaşma eğilimleri devam edecektir. Bir ekonomik buhran patladığı takdirde üretici olmayan – kamu ve özel – bürokratik mekanizmasında kesintiler yapılacaktır.

Bugünkü duruma bakarsak, gelecekte de işçilerle ufak memurlar arasındaki farkların azalacağını tahmin edebiliriz (ücret farkları olduğu gibi, çalışma saati, iş çeşitleri farkları vb. da). Birçok alanda bu farklarda çok hafifleyecek, ve sonunda hiç bir rol oynamıyacaktır.

İşçi hareketinin karşılaştığı sorunlar

Nüfusun yapısında meydana gelen çeşitli değişiklikler nasıl hesaba katılmalıdır? Bu sorun, bütün işçi hareketini ilgilendiriyor, sadece bir kesimini değil.

Bununla beraber, bu konuda Marksist partilere özel bir sorumluluk yükleniyor. Varolan şartları büyük bir dikkatle inceleyerek, yerine getirecek ödevleri tespit edecek, bunları gerçekleştirecek partiler onlardır.

Norveçte geçenlerde meydana gelen ve hiç şüphesiz işçi hareketi için büyük bir yenilgi teşkil eden hükümet değişikliğinin, oyların % 20'ini alan muhafazakâr ve gerici Heyre Partisinin elde ettiği başarının politik ve ideolojik nedenlerini bulup incelemeliyiz. Hükümetin değişmesi, hiç şüphesiz, nüfusun yapısında meydana gelen değişikliklere bağlıdır. Öte yandan, işçi hareketi bu değişiklikleri yeteri kadar inceledi, gereken sonuçları çıkaramadı.

İskandinav ülkelerinde, kapitalizmdeki hızlı gelişmenin etkisiyle, işçi sınıfı sayı olarak artmaktadır. Ama proleterleşme çok – yönlü, karışık ve çelişmeli bir süreçtir.

Marksist olmayanların yaptığı gibi, proleterleşme sürecini basitleştirmek, yanıltır. Bugün bu süreç, yüksek konjonktür ve nispeten yüksek hayat seviyesi şartları içinde devam etmektedir. Başka bir deyimle: Örneğin, küçük köylü veya balıkçı, proleter haline gelince, daha yüksek gelirli bir gruba geçmiş oluyor. Bu da küçük-burjuva ve reformist hayallerin çoğalmasına yol açan bir özelliktir. Bu şartlar içinde işçi sınıfını hemen benimsemeyen, bir süre için eski küçük burjuva platformunda kalan bu yeni proletarya, bir siyasi seçme zorunluluğu ile karşılaşüyor.

Memur sayısının artışı, küçük, burjuva eğilimlerinin işçi sınıfını etkilemesini kolaylaştıran şartlar yaratıyor. Bu da işçi hareketi için yeni ve çetin sorunlara yol açıyor. İşçi hareketi, memurların çoğunu kendi davasına çekebilir – çekmek zorundadır.

Hiç şüphesiz, işçi hareketi memurlara karşı çok yanlış davrandı – hâlâ da yanlış davranıyor. Memurların bazı isteklerini – özellikle ücretlerin artışı, terfi, vergilerde indirimle ilgili isteklerini – desteklemek şarttır. İşçilerle ortak olan en önemli menfaatlerinden başka, memurların kendilerine özgü, işçilerin çıkarlarından apayrı menfaatleri vardır. Bu çıkarları ele almak, dikkatle incelemek zorundayız.

İşçilerle memurlar arasındaki bağlar kuvvetlendirilmelidir. İşçi sınıfının bu iki kesimi arasında, siyasi birliğin kurulması bir zorunluluktur. Hattâ bugün İskandinav ülkelerinde, bu siyasi birliğin kurulması, belki de işçi sınıfına düşen başlıca ödevlerden biridir. Bugün bizde bu ödev, işçilerle köylüler arasında kurulacak ittifak sorunundan çok daha önemlidir. Çünkü işçilerle küçük memurlar, bugün nüfusun çoğunluğunu meydana getirmektedir.

İskandinav ülkeleri uzun süredir köylü milletler olmaktan çıktı. Endüstri milletleri haline geldi. Köylü sorunu hâlâ önemlidir, ama eskisi kadar (ve bugün tarımla geçinen ülkelerde olduğu gibi), fevkalâde önemli bir sorun sayılamaz artık. Bugün başlıca sorun, sadece köylülerle değil, bütün orta tabakalarla, ve burjuvazinin bir kesimiyle işbirliği yaparak, tekelci sermayeye karşı savaşımdır.

İşçi-köylü ilişkileri konusunda bugün (hiç değilse Norveçte, İsveçte ve Finlandiya'da) en önemli sorun, küçük tarım işletmelerinin azalması karşısında, bu küçük işletmeleri yok etmeye çalışan büyük burjuvazinin (kısmen de sosyal-demokrasinin) izlediği politikaya karşı, benimsenecek tutum sorunudur.

Hiç şüphesiz büyük burjuvazinin bu politikasına karşıyız. Ama eski şekliyle küçük tarım işletmesinin, bugün artık eskimiş üretim şekillerinin savunucusu kesilemeyiz. Kapitalist büyük üretim şekline karşı, daha çağdaş, daha etkili bir çözüm yolu teklif etmemiz bir zorunluluktur. Yeni bir

tarım programı hazırlamak zorundayız. Bu programda, küçük işletmeleri ve küçük işletmecileri destekleme prensipinden başka, yeni tezler, yeni çözüm yolları – özellikle üretim kooperatiflerinin ve kolektif üretim şekillerinin gelişmesini sağlayacak tedbirler yer almalıdır. Örneğin, bizde küçük toprak sahipleri, kolektif üretim zorunluluğunu günden güne daha bilinçle anlıyorlar.

*

Yazımıza son verirken, ülkelerimizde, toplumsal ve demokratik yapılarda meydana gelen değişiklikleri mütemadiyen izlemek, incelemek zorunda olduğumuzu belirtmek isteriz. Politikamızın gerçeklere bağlı kalabilmesi için, zorunluluk haline gelen bu inceleme, teorilerimizde dogmatik unsurların asgariye inmesini de sağlar.

Feodalizmden sosyalizme geçiş

Moğolistan Halkçı-Devrim Partisi Merkez Komitesine bağlı Parti Tarihi Enstitüsü tarafından hazırlanan «Moğolistan Halkçı-Devrim Partisi tarihi üstüne kısa öçerkler», bu partinin savaş tecrübelerini tahlil ve genelleme, Moğol devrimcilerinin ilk derneklerinden (krajok) zamanımıza kadarki parti tarihini sistemli ve ilmi bir bildirge halinde ortaya koyma yolunda ilk denemidir.

Moğolistan Halkçı-Devrim Partisi (MHDP), sadece hayvancılığın yaygın olduğu, işçi sınıfından yoksun, geri kalmış bir ülkede kuruldu ve sadece köylü partisi olarak ortaya çıktı. Bununla beraber, bu partinin doğuşu, Yüce Oktobr Devriminin kurtuluşçu fikirlerinin etkisiyle, Komintern'in ve SBKP-nin kişiliğinde dünya devrimci hareketi ile temas kurulmasıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Komintern'in ve SBKP-nin yardım ve desteği bu partinin daha sonraki gelişmesinde çözümleyici etken olmuştur.

V. İ. Lenin, 1920 ve 1921 yıllarında devrim Moğolistanının temsilcileriyle karşılaşmalarında, bu partinin kuruluşu ve sağlamlaştırılması ile ilgili olarak, Moğolistanda halk devriminin gelişme perspektiflerine değgin konkre tavsiyelerde bulundu. Moğolistanda bütün emekçiler için tutulacak biricik doğru yolun, memleketlerinin politik ve ekonomik bağımsızlığı uğrunda, Sovyet Rusya işçi ve köylüleriyle birlik halinde, mücadele etmek olduğuna işaret etti. Moğolistanın kapitalist olmyan gelişme yoluna koyulması fikrini Moğol devrimcileri enine boyuna izah ederek, partinin ve devletin çalışmaları sonucunda meydana gelen yeni iktisadi yapının adacıkları temeli üzerinde Moğolistanın kapitalist olmyan yeni ekonomik sisteminin kurulacağını belirtti.

Moğolistan Halkçı-Devrim Partisi örgütlü olarak, 1921 Martında yapılan Birinci Kongre'de kuruldu. İlk programında da Moğol devriminin anti-emperyalist ve anti-feodal ödevlerini başa aldı.

MHDP-nin tarihi üstüne kısa öçerkleri yazanlar, gerçek belgelere ve zengin materyale dayanarak, partinin, halk devrimini hazırlama ve uygulama döneminde geçici halk hükümetini kurma, partizan grupları örgütleme ve Moğol halkının silâhlı ayaklanmasını yönetme faaliyetini gözler önüne seriyorlar.

1921 yılında Moğolistanı emperyalizmin sömürge sisteminden koparan ve memleketin önünde kapitalist olmıyan yoldan gelişme ufukları açan Moğolistan Halk Devrimi, dünya devriminin organik bir parçası, bir halkasıdır. Oçerkler'de belirtildiği gibi, bu devrim karakteri ve itici gücü bakımından anti-emperyalist ve anti-feodal yeni tip bir demokratik devrimdir, Yine Oçerkler'de, Moğol emekçilerinin Sovyet Rusya ile devrimci ilişkilerinin gerçekte emekçi-çoban'lar ile işçi sınıfı arasında birliğin özel bir şekli olduğuna ve bunun Moğolistanda halk devriminin zaferiyle kapitalist olmıyan gelişme yolunda başarıyla ilerlemeyi sağladığına işaret edilmektedir.

Ülkede devrimin üstün gelmesinden sonra kurulan halk iktidarı, çoban-emekçilerin devrimci demokratik diktatörlüğü idi. İlk ödev olarak memlekette emekçiler yararına devrimci dönüşümleri sistemli şekilde gerçekleştirmeyi hedef tutan bu diktatörlük, özü itibarıyla köy şuraları niteliği taşıyordu.

MHDP III. Kongresi (Ağustos-1924), parti ve halk önünde memleketin kapitalist olmıyan yoldan genel gelişme hattını çizdi ve bunu şöyle tesbit etti: «Moğolistan, dünyada diğer ülkelerin geçtiği kapitalist ezgi yolundan geçecek değildir. Onun koyulacağı yol, çağdaş milletlerarası gelişmeye uygun ve gerçek halk düzeni ruhunda gelişme yolu olmalıdır.» Böylece, 1924 yılı Kasım ayında Halk Cumhuriyetinin ilanı ve demokratik Anayasanın kabulü, devrimin sağlam temellere oturtularak kökleşmesinin ispatı oldu.

Devrimin demokratik aşamasının (1921-1940) başlıca sonucu memleketin bağımsızlığının elde edilip savunulması ve egemen devletin kurulması, feodal sosyal-ekonomik ve politik düzenin tasfiye edilmesi, Lama meselesinin çözülmesi, memleketin hayatında gerici ruhanilerin etkisine son verilmesi, yabancı ticaret-tefecilik sermayesinin eski mevzilerinden sürülüp çıkarılmasıdır. Bu dönüşümler içinde, milli sanayi, modern ulaştırma ve haberleşme sistemi de kardeş Sovyet yardımlarıyla doğup gelişmeye başladı. Devlet işletmeleri, hayvanbakıcılığın makine ihtiyacını karşılayacak istasyonlar kuruldu, emekçi-çoban'ların üretim birlikleri meydana getirildi. Bir yandan milli işçi sınıfı ve emekçi aydınlar tabakası şekillenmeye başladı. Milli kültürde büyük bir gelişme sağlandı.

Kısa Oçerkler'de, bütün bu dönüşümlere uygun olarak, emekçi-çobanlık devrimci-demokratik diktatörlüğünün de köklü bir değişime uğradığı, bunun da demokratik devrimin tedricen sosyalist devrime yükseldiği anlamına geldiği ve yavaş yavaş işçi sınıfı diktatorasının fonksiyonlarını yerine getirmeye başladığı belirtilmektedir.

Partinin X. Kongresi (Mart 1940), Moğolistan Halk Cumhuriyetinin gelişmesinde yeni bir aşamaya, tedricen sosyalizmi kurma aşamasına girdiğine işaret etti. Böylece değişen şartlar, Moğolistan Halk Cumhuriyetinin Anayasasını yenileme gereğini ortaya koydu. Bu yenilemeyle, ilk Anayasanın

kabulünden beri geçilen yolda halkın elde ettiği başarı ve kazançlar yasama temeline oturtuldu.

Sovyetler Birliğinin Alman faşist işgalcilerine karşı Büyük Anayurt Savaşı yıllarında, Moğolistan ve Sovyet halkları arasındaki kardeş dostluğu daha da sağlamlaştı. Sovyetler Birliği ile beraber, Moğolistan da 1945 yılında Japon emperyalizmine karşı savaştı, savaş sonrası yıllarında milletlerarası emperyalizmin körüklediği «soğuk harbe» karşı mücadele etti, dünya sosyalist sisteminin gelişmesi ve pekleşmesi için de elinden geldiği kadar çalışarak hizmette bulundu.

Moğolistan'da sosyalizmi kurma hamleleri, dünya sosyalist sisteminin meydana gelmesinden sonra geniş ölçüler aldı. Memleket 1948 yılından itibaren kendi ekonomi ve kültürünü önceden hazırlanan plânlara göre geliştirmeye başladı. Birinci, ikinci beşyılıklar ve bunları takiben üç yıllık gelişme plânları (1948–1960) başarıyla uygulandı.

1960-a doğru, MHDP, hayvanbakıcı çoban-emekçilerin kooperatiflerde birleştirilmesi sorununu, Lenin'in deha eseri olan Kooperatif Plânı'nı Moğolistan'ın özel şartlarına göre uygulamak suretiyle başarıyla çözümlendi. Hayvanbakıcılığın kooperatifleştirilmesi, Moğolistan ekonomisinin bütün alanlarında sosyalist üretim ilişkilerinin tamamen hâkim kılınması demekti.

Bütün bunların sonucu olarak, Doğu'nun en geri kalmış ülkelerinden biri olan Moğolistan, büyük bir hamle yaparak, ekonomisi ve kültürü hızla gelişen bir sosyalist tarım-endüstri devleti haline geldi. Kısa Öçerkler'de belirtildiği gibi, MHDP-nin tarihsel tecrübesi, yani Moğolistan Halk Cumhuriyetinin feodalizmden-kapitalizmi atlayarak-sosyalizme geçmesini sağlayan girişimi Marksizm-Leninizmin uygulama hazinesine değerli bir katkıdır ve bu katkı da dünya komünist hareketinin müşterek tecrübesini kendi ölçüsünde zenginleştirmiştir.

Sosyalist memleketler komünist partileri ve halkları ile olduğu gibi, diğer kardeş Marksist-Leninist partilerle de işbirliği ve dostluk bağlarını sağlamlaştırmak için çabalarına ara vermiyen Moğolistan Halkçı-Devrim Partisi, komünist ve işçi partileri temsilcilerinin 1957 ve 1960 yıllarında yaptıkları danışma toplantılarına aktif olarak katılmış, bütün sosyalist ülkeler topluluğunda ve milletlerarası komünist hareketinde birlik ve dayanışmanın Marksizm-Leninizm ve proleter enternasyonalizmi temeli üzerinde sağlamlaştırılması için yorulmak bilmeden çalışmıştır.

MHDP-nin 1961 yılı yazında yapılan XIV. Kongresi, Moğolistan Halk Cumhuriyetinin gelişmesinde yeni bir aşamaya, sosyalist toplum kuruculuğunu tamamlama aşamasına girdiği belirtilir. Bu dönemin esas özü, sosyalizmin maddi-teknik temelini meydana getirme çalışmalarının her bakımdan genişletilip sona erdirilmesidir. Moğolistan halkı, MHDP XIV. Kongresinin bu kararını yerine getirerek, partinin etrafındaki sınıksız topluluğunu, sosyalizm dâvasına candan bağlılığını ve bu dâvanın başarıyla

sonuçlandırılması için elinden geleni esirgemediğini ve esirgemiyeceğini parlak bir surette gösterdi.

Moğolistan Halk Cumhuriyetinin 1962 yılında Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'ne girmesi memleketimizin önünde daha parlak ve daha büyük gelişme imkânlarıyla dolu yeni ufuklar açtı. Moğolistanın milletlerarası otoritesi kat kat arttı. Ve Moğolistan, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nda lââyık olduğu yerini aldı.

Kısa Oçerkler'in sonsözünde, Moğolistan Halkçı-Devrim Partisinin geçtiği şanlı yol boyunca çalışmalarının sonuçları gözönüne serilmekte ve milletlerarası komünist ve işçi hareketinin savaşçı müfrezelerinden biri sıfatıyla bu partinin belirleyici esas çizgilerini karakterize eden bir genelleme yapılmaktadır. Bu parti çetin bir yol geçmiştir. Bu yol boyunca, Moğolistanın ekonomik ve kültürel geriliğini gidermek için, göçebe feodalizmin sayısız kalıntılarını bertaraf etmek için çetin bir sınıf savaşı içinde büyük engelleri aşarak gelişmiş ve çelikleşmiştir. Moğolistanda yeni hayatı kurmanın bütün aşamalarında Marksizm-Leninizmi daima ve şaşmadan kılavuz edinmiş, kendi genel hattına sadık kalmıştır ve kalmaktadır. Moğolistanın, Doğu'daki sömürge ülkelerin en geri kalmışlarından biri olmak-tan çıkarak, modern sanayie, büyük ölçüde makineleştirilmiş köy ekonomisine ve gelişen bir kültüre sahip bir memleket haline gelmesi Moğolistan Halkçı-Devrim Partisinin bu çalışmalarının sonucudur.

L. SANJAA

1965 yılında

Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi ülkelerinin ekonomik durumları

1965 yılında sosyalist ülkelerin çoğu uzun vadeli (beş, altı ve yedi yıllık) halk ekonomisini geliştirme plânlarını başarıyla tamamladılar. Ekonomik ve kültürel kuruculuk alanlarında, ilim ve tekniğin geliştirilmesinde, halk kütlelerinin refahının artırılmasında yeni başarılar sağlandı. 1965 yılı aynı zamanda, bilimsel-teknik ilerleme ortamında bulunan bir sıra sosyalist ülkenin halk ekonomisinde özlü dönüşümlerin olduğu; gelişmenin nitesel yönüne ve toplumsal üretimin yeğînleşmesine doğru kuvvetlerin yoğunlaştırıldığı bir yıl idi.

Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde, Bulgaristan, Çekoslovakya, Macaristan, Polonya, Sovyetler Birliği'nde ve öteki ülkelerde sosyalist üretim ilişkilerinin başka başka yönlerini erğînleştirmek amacıyla bir sıra tedbirlere baş vurularak bunlar gerçekleştirilmektedir. Bu tedbirlerin amacı, ekonominin bilimsel olarak yönetilmesi olanağını yaratmak ve toplumsal üretimin veriminin artırılmasına yardım etmektir.

Halk ekonomisinde büyük ekonomik dönüşümlerin gerçekleştirilmesi, plânlamada, yönetimde ve maddi teşvik alanında yeni yöntemlere geçilmesi elbetteki en karmaşık süreçlerden biridir. Sosyalist ülkeler, iç kaynaklarda önemli guruplamalara girişmek, bilimsel-teknik ilerleme gereğîne göre üretimde belirli oranlarda değişiklikler yapmak zorundadır. Bütün bunlar ayrı ayrı ülkelerde zaman zaman güçlükler doğrumakta ve gelişme sonuçlarını etkilemektedir. Aynı zamanda, şimdiki ekonomik dönüşümlerin tümüyle sosyalist ve komünist kuruculuğun başlıca ödevlerinin başarıyla çözümü için en elverişli koşulların yaratılması amacını güttüğü gittikçe daha açık olarak görölmektedir.

Sanayi üretimi alanında ülkelerin çoğu 1965 yılında, yönetim yöntemlerini erğînleştirmekle, bilimsel-teknik devrim gereğîne uyan ve üretimin yeğînleştilmesine yarayan en verimli sanayi kolları yapısını yaratma çabasını gösterdiler. Bu dönemin bir özelliğı, kaynaklardan daha ekonomik ve rasyonel olarak yararlanmak ve toplumsal emeğîn verimliliğı ile sanayi üretiminin verimini yükseltmek amacıyla yürütölen mücadele idi. Geçen yıl bütün sosyalist ülkelerin tarımı övgüye değer bir gelişme göstermiştir. Tarımın geliştirilmesi için bu ülkelerin aldığı tedbirler, bir yandan üretim sonuçlarında köy emekçilerinin maddi çıkarını arttırmaya ve ekonomik yönetimde teşebbüsü ve müstakilliğı geliştirmeye; öte yandan tarımsal

üretimin teknik donatımını önemli derecede iyileştirmeye ve üretimin yeğinleştirilmesi ile sanayileştirilmesi uğrunda büyük yatırımlar ayırmaya kadar ulaşmaktadır.

Geçen yılın sonuçları, genellikle millî gelirin artışında kendini göstermektedir. 1965 yılında bütün sosyalist ülkelerde millî gelir artmış, örneğin, bu artış Çekoslovakya'da % 2,5, Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde (değişmez fiatlara göre) % 4,7, Polonya ve Sovyetler Birliği'nde % 6, v.b. olmuştur.

Şimdi, 1965 yılının sonuçlarını, sosyalist ülkelerin toplumsal üretimlerinin millî geliri kesinlikle etkileyen en önemli kesimlerle – sanayi ve tarım kesimlerine – ve bildiği gibi sosyalizmde toplumsal üretimin son amacı olan emekçilerin refahının artırılması alanında gözden geçirelim:

Sanayi

Geçici hesaplara göre sosyalist ülkelerde sanayi üretiminin artış payı toplam olarak % 9-dur. Sanayi üretimi 1960 yılına oranla 1,4 katına, bunlar arasında da Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi ülkelerinde 1,5 katına yükseldi.

Sanayi üretimindeki gelişme, sosyalist ülkelerin çoğunda 1965 yılının ortak özelliklerinden biriydi.

Birincisi, sanayi üretimi daha büyük bir hızla artmaya devam etti. Aşağıdaki sayılar (bir yıl öncesinin yüzdesiyle), bunu göstermektedir:

	1963	1964	1965
Alman Demokratik Cumhuriyeti	4,3	6,5	6,3
Arnavutluk	7	7	6,5
Bulgaristan	10	11,1	13,7
Çekoslovakya	0,6	4,1	7,9
Macaristan	6	9	6
Moğolistan Halk Cumhuriyeti	6	4	7,4
Polonya	5	9,3	9,1
Romanya	12,2	14,1	13,1
Sovyetler Birliği	8,1	7,1	8,6

İkincisi, kardeş ülkelerin çoğu, daha önceki yıllarda olduğu gibi, plânlarını fazlasıyla doldurdular. Örneğin Bulgaristan'da halk ekonomisi plânı, sanayide % 4,7 fazlasıyla; Polonya'da % 2,5; Romanya'da % 1,3; Çekoslovakya'da % 2,8 fazlasıyla v.b. gerçekleştirildi.

Üçüncüsü, sosyalist ülkelerin çoğunda sanayi üretiminin yeğînleştirilmesi yönüne girildi. Önceki yıllarda sanayiî kapsâmı önemli derecede büyümüşken, şimdi söz konusu olan sanayiî genişliğinden çok derinliğine doğru geliştirilmesidir. Bunun ön şartı, mevcut üretim kapasitesinden tam olarak yararlanmak ve bilimsel-teknik ilerlemenin başarılarını üretimde geniş ölçüde uygulamakla sanayi üretiminin yapısını progresif anlamda değiştirmektir. 1965 yılında bütün sosyalist ülkelerde, özellikle teknik ilerleme bakımından tüm halk ekonomisinde ağır basan sanayi kolları – enerji ekonomisi, makina inşaatı ve kimya – daha büyük bir hızla geliştirildi.

Ayrı ayrı sosyalist ülkelerde sanayi üretimindeki gelişme şöyledir:

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde geçen yıl sanayi üretimi, 1939 yılının hemen de 21 katı idi. Ülkenin millî gelirinde sanayiî payı 1960 yılında % 42 iken geçen yıl % 45,6 idi.

Özellikle ağır sanayiî ana kolları hızlı bir gelişme gösterdi. Bunun sonucunda, bir yıl içinde Demir-Metalürjisi üretimi % 29, Makina İnşaatı ve Metal-İşleme'de % 21, Kimya ve Lastik sanayiinde % 19, Elektrik Enerjisi üretiminde gene % 19 arttı. Geçen yıl içinde 10,2 milyar Kilovatsaat elektrik enerjisi, 26,2 milyon ton taş kömürü ve 229.000 ton petrol üretildi, 588.000 ton çelik, 431.000 ton hadde mamulü, 497.000 elektrik motoru yapıldı, 204.000 radyo ve televizyon alıcısı, 1,3 milyon ton madenî gübre, 2,7 milyon ton çimento v.b. imâl edildi. Sanayi üretimindeki artışla birlikte iş verimliliğinde yükselme ve birkaç teknik-ekonomik katsayıda düzelme oldu. Sanayide iş verimliliği örneğin, % 6,7 arttı.

Sanayide donatımların kuruluşunda önemli başarılar sağlandı. Kremikovsi Metalürji Kombinası'nda yıllık kapasitesi 560.000 ton ham demir olan ikinci yüksek fırın ateşlendi; hazırlama kombinasının 1.178.000 ton kapasiteli ikinci inşaat kademesi tamamlandı ve termo-kuvvet santralının gücü 50.000 kilovat arttırıldı. Burgazdaki Petro-Kimya Kombinası'nın, Plovdiv'deki Renkli-Metal Kombinası'nın v.b. kapasiteleri önemli ölçüde yükseltildi.

Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde geçen yıl 1964-e oranla 1,7 milyar Mark-DN değerinde daha çok sanayi mamulü üretildi. En yüksek artış hızı hesap ve büro makinaları üretiminde, elektroteknik ve kimya sanayiinde, ağır makina ve taşıt makinaları imalâtında sağlandı.

1965 yılında ülkede 53 milyar kilovat-saat'tan fazla elektrik enerjisi üretildi. Adam başına elektrik üretiminde Alman Demokratik Cumhuriyeti Avrupa'da Fransa ve Batı Almanya'dan önce altıncı yerde bulunmaktadır. Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin kimya sanayiindeki gelişmede büyük başarılar elde edilmiştir. Yalnızca geçen yıl içinde 300-den fazla yeni kimya mamulünün üretimine geçilmiştir. Geçen yıl Alman Demokratik Cumhuriyetinde 22.780 ton sentetik elyaf (kaba elyaf ve kıl dahil), 231.849 ton fosforlu gübre v.b. imal edilmiştir. Halk için dayanıklı tüketim malları

yapan makina imalatı kolları da başarıyla gelişmiştir. Bu imalat kolları 1965 yılında 102.877 binek otomobili, 364.805 buz dolabı, 288.908 çamaşır makinası v.b. çıkarmıştır.

Sanayideki çalışma alanında bir çok teknik-ekonomik katsayı düzeltilmiştir Örneğin, elektrik enerjisi üretiminde özgül ısı tüketimi % 3,7 azaltılmıştır. Birçok sanayi mamulünün kalitesi yükseltilmiştir ve bütün mal üretiminin % 11,6-sı «Q», % 73,6-sı «I» kalite derecesi taşımaktadır.

Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nin sanayii hızla gelişmektedir.

Yalnız geçen 5 yıl içinde Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nde 90 sanayi işletmesi ve işletme bölümü kuruldu. Bu 5 yıl içinde sanayi üretiminin hacmi % 60 arttı. Geçen yıl üretim araçları üretimi 1964-e oranla % 7,7, tüketim malları üretimi % 7,1 yükseldi. Bugün değer olarak halk ekonomisinin bütün üretiminin % 40-ını sanayi vermektedir.

Polonya Halk Cumhuriyeti'nde üretim araçları üretimi % 9,6 ve tüketim maddeleri üretimi % 8,4 arttı. Daha önceki yıllarda olduğu gibi en yüksek gelişme hızı, makina imalatı, elektroteknik, kimya ve metalürji sanayii ile taşıt araçları üretiminde görülmektedir.

Elektrik üretimi 43,8 milyar kilovat-saat, taş kömürü 118,8 milyon ton, çelik 9,1 milyon ton ve hadde mamulleri üretimi 6,1 milyon tondan fazla olmuştur. Makina imalatı sanayii 31.800 imalat tezgâhı, 21.500 çift akslı traktör, 442.500 çamaşır makinası, 288.600 buz dolabı, 624.000-den fazla radyo alıcısı ve 452.000 televizyon alıcısı çıkarmıştır. Polonya gemi tezgâhlarında toplam olarak 359.000 BRT tonajında gemi suya indirilmiştir. Kimya sanayii gelişerek Polonya sanayiinin önde gelen kollarından biri oldu. 1965 yılında bu sanayi kolu hemen de 1,1 milyon ton sülfirik asit, 431.000 ton kükürt, 394.500 ton azotlu ve 345.000 ton fosforlu sun'i gübre, 39.000 tondan fazla sentetik kauçuk, 104.000 ton sun'i elyof, 118.000 tondan fazla sentetik maddeler üretti. 180 kadar yeni kimyasal ürünün daha üretimine başlandı.

Sanayiın çalışmalarında çok daha yüksek teknik-ekonomik katsayılara ulaşıldı. Böylece her çalışan kişi başına brüt üretim değeri % 3,9 arttı.

Romanya Sosyalist Cumhuriyeti'nde brüt sanayi üretiminin hacmi 1965 yılında birinci beş yıllık plân dönemindeki (1951-1955) toplam üretim hacminin % 80-i kadardı. Üretim araçları üretimi % 13,7 ve tüketim maddeleri üretimi % 11,9 arttı.

Daha önceki yıllarda olduğu gibi enerji ekonomisi, kimya ve makina imalatındaki gelişme tüm sanayi gelişmesinden daha hızlı idi. Bir yıl içinde Romanya sanayii 3,4 milyon ton çelik, 2 milyon ton ham demir, 12,6 milyon ton petrol, 17,2 milyar kilovat-saat elektrik enerjisi, 7000 kadar imalat tezgâhı, 22.800 kamyon, 15.800 traktör, 293.000 ton madeni gübre, 30.800 ton sentetik kauçuk, 75.500 ton plastik madde, 21.000 ton sun'i elyaf, 5,4 milyon ton çimento, 101.000 televizyon alıcısı, 323.000 radyo alıcısı, 125.000 buz dolabı v.b. üretti. Sanayide iş verimliliği % 7,2

yükseldi. Bu yükselme ile brüt üretimde toplam olarak % 58 bir artış ve imalat masraflarında (mal üretiminde) % 2,2 bir azalma sağlandı.

Sanayi üretiminde yıllık plânı Çekoslavakya Sosyalist Cumhuriyeti de fazlasıyla doldurdu. Toplam taş kömürü üretimi 27,8 milyon tona ve linyit kömürü üretimi 68,2 milyon tona yükseldi. Bundan başka 34,2 milyar kilovat-saat elektrik enerjisi, 5,9 milyon ton ham demir ve 8,6 milyon ton çelik üretildi.

Kimya ve lastik sanayii özellikle hızlı bir gelişme gösterdi. Bu sanayi kollarının üretimi 1964-e oranla % 12, makina sanayiinininki % 11,1 arttı. Makina imalat sanayiinin başlıca kolları arasında en büyük hızla gelişen, çelik işletmeleri donatıları, inşaat ve yol inşaat makinaları, hadde makina ve presleri ile lokomotif imalatı oldu. 1965-te Çekoslavakya sanayii 30.500 traktör, 244 elektrikli lokomotif, 1400 otobüs çıkardı. Binek otomobilleri üretimi % 84,5 arttı. Ayrıca, 243.000 buz dolabı, 274.000 televizyon alıcısı v.b. imal edildi. Bir yıl öncesine oranla iş verimliliği % 6,2 yükseldi. Her bir Çekoslavak-Kronu üretim başına maliyet, – plânda öngörülen – %0,86 yerine % 2,5 indirildi. Fakat, Çekoslavakya basınının da belirttiği gibi, sanayi daha önceki yıllarda biriktirilen rezervleri tam olarak kullanmamıştır.

Sovyetler Birliğinde sanayi üretimi bir yıl öncesine oranla % 8,6 ve bunlar arasında «A»-Gurubu'nda % 8,7 ve «B»-Gurubu'nda % 8,5 arttı.

Geçen yıl 500 kadar büyük sanayi üretim kuruluşu ile modernleştirilen ve genişletilen kuruluş ve işletmelerde pek çok yeni bölüm ve donatım işletmeye açıldı. Yeni açılan kuvvet santrallerinin gücü 11 milyon kilovat'ı, kömür üretimi kapasitesindeki artış 11,4 milyon tonu, çelik üretiminde 1,8 milyon tonu, demir cevheri üretiminde 28 milyon tonu, madeni gübre üretiminde 7,1 milyon tonu v.b. aşmıştır.

Yeni kapasitelerin işletmeye açılması ve var olanlardan daha etkili olarak faydalanılması, iş verimliliğinin yükseltilmesi, sanayi mamullerinin en önemli türlerinin üretimini büyük ölçüde arttırmayı sağlamıştır.

Sanayi işletmeleri bir yıl içinde 900 çeşit kadar yeni mamulün üretimine geçmiştir. Aynı zamanda konstrüksyonu eskimiş 400 tip makina, donatım ve aygıt üretimden çıkarılmıştır. Maliyetin düşürülmesinde plân fazlası tasarruflar 250 milyon Ruble'yi bulmuştur. Sanayide iş verimliliği bir yıl içinde % 5 yükselmiştir.

Macar Halk Cumhuriyeti'nde 1965-te kesinlikle sanayi üretiminde etkililiğin artırılması yolu tutulmuştur. Bu bir yıl içinde alınan cesaret verici ilk sonuçlar, ülkede özlü nitesel değişikliklerin başlangıcı sayılmaktadır. Nitekim iş verimliliğindeki artış üretimdekinden önemli derecede daha hızlı olmuştur. Böylece sanayi üretimindeki artışın hemen de % 90-i bu yolla sağlanmıştır. Üretimin devamlılığı gittikçe ahenkli ve düzenli olmakta, böylece kayıplar da azalmaktadır.

1965 yılında 11,2 milyar kilovat-saat elektrik enerjisi, 1,8 milyon ton

petrol, 31,4 milyon ton kömür ve 1,5 milyon ton boksit elde edilmiş ve 2,5 milyon ton çelik, 58.100 ton alüminyum üretilmiştir. Halk ekonomisine 8500 imalat tezgâhı, 3000 kadar traktör, 1380 kombayn, 4352 kamyon, 2779 otobüs ve daha birçok yardımcı teknik araç veren sanayi halk için 230.000 radyo ve 267.000 televizyon alıcısı, 182.000-den fazla çamaşır makinası, 103.200 buz dolabı v.b. imal etmiştir.

Tarım

1965 yılında sosyalist ülkelerin çoğunun tarımı, birbirini karşılıklı olarak etkileyen başlıca iki faktörün tesiri altında gelişmiştir. Tarımın yeğînleştirilmesi ve sanayileştirilmesi için, yönetim sisteminin erginleştirilmesi uğrunda, kollektif tarım işletmelerinin iş başarılarına bağlı olarak maddi çıkarlarının artırılması amacıyla sosyalist ülkelerde baş vurulan tedbirler tarım üretiminin artmasına yardım etmiştir. Öte yandan geçen yıl hemen de bütün sosyalist ülkelerin tarımı türlü doğal felâketler yüzünden ağır zararlara uğramıştı. Gene de geçen yıl bir kaç ülkede tarımsal brüt üretim, yüksek ürün getiren 1964 tarım yılına oranla daha fazla olmuştur.

Ülkelerin çoğunda tarımdaki gelişmelerin özelliklerinden biri, tarımın teknik donatımının önemli derecede iyileştirilmesi, makineleşmenin artması, madeni gübrelerin daha geniş ölçüde kullanılması idi. Tarımsal üretimin maddi-teknik temelini geliştirilmesi amacıyla daha büyük yatırımlar yapıldı. Örneğin, Sovyetler Birliğinde tarıma yapılan 11 milyar Ruble yatırım (halk ekonomisindeki toplam yatırımların hemen de % 25-i), bir önceki yıla oranla % 40 kadar daha yüksekti. Romanya'da tarım alanındaki devlet yatırımları 4,9 milyar Ley'e çıkarılarak (bütün yatırımlar toplamının % 12-si kadarı), bir yıl öncekini % 8,4 aştı.

Tarımsal brüt üretimde artış

(bir yıl öncesine oranla yüzde olarak)

	1964	1965
Alman Demokratik Cumhuriyeti	4,2	7,8 ¹
Bulgaristan	8	0
Çekoslovakya	3	- 3,3
Macaristan	3	5,5
Polonya	0	7 ²
Romanya	6	...
Sovyetler Birliği	12	1

¹ Brüt hâsılat, yenilenen bitkisel ve hayvansal üretim dahil.

² Tahmin.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde tarım üretimi, oldukça elverişsiz hava şartları yüzünden 1964 yılı düzeyinde kaldı. Buğday üretimi önemli derecede artarak 2.897.000 tonluk rekor bir ürün verdi. Hektar başına buğday üretimi 2.530 kg. idi. Bağ bozumu zengin bir ürün getirdi. Aynı zamanda, fasulya, mısır, şeker pancarı gibi tarımın yapısında önemli bir yer kaplayan daha birkaç ürünün ekimi kısıtlandı. Sığır ve kümes hayvanları mevcudu biraz azalmakla beraber hayvansal üretim verimliliğinin yükseltilmesi ile artırıldı.

En önemli tarımsal ürünlerin üretimi ile devlet alımlarının hacmi de düzenlendi. 1964 yılına oranla 1965-te devletin buğday alımı % 42,5, yaş üzüm % 60,9, domates % 8,7, süt % 19,6, yumurta alımı % 18,5 arttı. Aynı zamanda bir yıl öncesine oranla devletin fasulya alımı % 52,3, patates % 37,3 ve yemlik tahıl alımı % 12,1 daha az oldu.

Alman Demokratik Cumhuriyeti emekçileri tarımın geliştirilmesinde büyük başarılar sağladılar. Pazarlar için tarım üretimi bir yıl öncesine oranla tam % 8,5 arttı. Hektar başına ortalama tahıl üretimi 2920 Kg-ı buldu. Hayvancılıkta verimlilik önemli derecede yükseldi.

Tarıma bir yıl öncesine oranla önemli ölçüde daha fazla gübre ile ayrıca 6800 traktör, 1360 biçer-döğme ve 670 patates toplama makinası ile 4220 süt sağma donatımı v.b. verildi.

1965 yılında tek tek Tarım Üretim Kooperatifleri arasında işbirliği ilişkilerinin geliştirilmesine, anlaşmalar bağlanmasına, aralarında iş bölümü için, teknik araçlardan daha rasyonel olarak yararlanmaları, üretimde istihfaya gitmeleri ve üretimi arttırmaları amacıyla anlaşmalar yapılmasına başlandı. Tarımsal üretimde sanayideki gibi yöntemlerin uygulanmasına geçildiği için ve kooperatiflerde karakteristik olan sınırlandırılmış ekim alanlarında bu yöntemler tam başarıyla kullanılamıyacağından bu tedbirlere baş vuruldu. Ayrıca, kooperatiflerle tarımsal ürünleri işleyen işletmeler arasında daha geniş ölçüde vertikal işbirliğine de başlandı.

Moğolistan Halk Cumhuriyeti geçen yıl tarımda büyük başarılar sağladı. Moğol köylülerinin başlıca zenginliği olan hayvan mevcudu bir yıl içinde sayıca hemen de 1 milyon arttı ve 23.833.900-e ulaştı. Moğolistan tarımında yeni bir kol olan çiftçilik gittikçe kökleşmektedir. Ekili topraklar 480.600 hektara ulaşmış, yani bir yıl içinde hemen de % 6 artmıştır. 1965-te 354.000 ton, yani adam başına 320 Kg.-dan çok tahıl üretilmiştir.

Polonya Halk Cumhuriyetinde tarım, kötü ürün yılı olan 1964-e oranla geçen yıl oldukça daha başarıyla gelişmiştir. Toplam olarak bitkisel üretim % 8,2 ve hayvansal üretim % 6,2 artmıştır. Devlet çiftlikleri ve kooperatifler üretimde yüksek sonuçlar almışlardır. Örneğin, kooperatifler tahıl üretiminde hektar başına 2200 Kg. ile en yüksek sonucu elde etmişlerdir. Bütün ülke için hektar başına ortalama tahıl üretimi 1911 Kg.-a yükselmiş ve 1964 yılına oranla hemen de % 18 daha fazla olmuştur. Buna karşılık hektar başına patates ve şeker pancarı üretimi kötü hava şartları yüzünden geçen yıl düşmüştür.

Devlet geçen yıl köylülere, bir yıl öncekinden % 15 daha fazla olarak 13,6 milyar Zloti, kısa vadeli kredi vermiştir. Ayrıca, 4,8 milyar Zloti tutarında (1964 yılındakinden % 20 daha fazla) orta ve uzun vadeli kredi dağıtılmıştır. Tarımda traktör mevcudu % 11 artırılmış ve tarıma % 12 daha fazla madeni gübre verilmiştir, v.b.

Romanya Sosyalist Cumhuriyeti tarımda geçen yıl 1964'ten daha büyük sonuçlar almıştır. Brüt tahıl ürünü 12,6 milyon tonu bulmuş ve önceki yılların hepsindekinden daha yüksek olmuştur. Et, süt ve öteki hayvansal maddelerin üretimi artmıştır. Tarım üretiminin teknik donatımı daha da iyileştirilmiştir. Geçen yıl tarıma 9700 traktör, 9000 traktör pulluğu, 3000 tohum ekme makinası, 5200 biçer-döğeri ve mısır adamları verilmiştir. Hayvancılığın sanayileştirilmesi alanında önemli adımlar atılmıştır. Örneğin, yılda 260.000 domuz türetecek ve besleyecek kapasitede sanayileştirilmiş yeni kuruluşlar yapılmış, yılda 620.000 horoz ve kuluçka tavuğu türetecek kapasitede kümes hayvanları üretme kompleksleri işletmeye açılmıştır.

Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti köylüleri için geçen yıl zorlu olmuştur. Geçen yılın ilkbaharı ve yazında düşen sürekli yağmurlar yüzünden pek çok su baskını olmuş ve tarlalar su altında kalmıştır. Seller ağır zararlar verdirmiş ve bunların sonucunda tarımda brüt üretim % 3,3 düşmüştür. Hektar başına tahıl üretimi son yılların ortalamasından % 6,4 daha az olmuştur. Plânın tamamlanması için 2,7 milyon ton patates ve bir o kadar da şeker pancarı eksik gelmiştir. Yaz yağmurları yalnızca ot üretimi için elverişli olmuş ve ürün 1964'e oranla % 32,6 daha fazla olmuştur. Ürünün azlığı bitkisel ürün alımını etkilemiş, ön görülenin ancak % 97,8-i kadar tahıl, % 68,5-u kadar şeker pancarı ve % 55,7-si kadar patates alımı yapılabilmektedir.

Çekoslovakya Statistlik Dairesinin raporunda belirtildiği gibi, bitkisel üretimdeki düşüş yalnızca hava şartlarından değil, aynı zamanda toprak işlerinde makineleştirmenin yetersizliği ve eldeki tekniğin gerektiği gibi seferber edilmemesi sonucunda ekim sürelerindeki gecikmelerden de ileri gelmiştir.

Hayvancılıkta daha yüksek sonuçlar alınmıştır. Hayvansal ürünlerin üretimi, sığır mevcudunun azaltılması eğilimi daha tam olarak giderilmekle beraber, bir yıl öncesine oranla % 2,3 daha fazla olmuştur. Bu fazla üretim, verimliliğin artırılmasıyla sağlanmıştır. Hayvancılıktaki bu başarılar her şeyden önce sosyalist işletmelerde maddi teşvik sisteminin geliştirilmesiyle elde edilmiştir. Hayvansal ürünlerin alım fiyatları yükseltilmiş ve nitesel katsayıların düzeltilmesine karşılık prim verilmiştir.

Sovyetler Birliğinde hava şartlarının kötü olmasına rağmen tarımda brüt üretim, bol ürün getiren 1964 yılından biraz daha yüksek olmuştur. Bitkisel üretim kuraklık yüzünden bir yıl öncesine oranla daha düşük olmuştur da hayvansal üretim önemli derecede artmıştır. Bir yıl içinde

sığır mevcudu % 7 ve domuz mevcudu % 13 çoğalmıştır. Gittikçe artan başarılı çalışmalar sonucunda hayvansal üretimdeki yükseliş hayvan mevcudundakinden daha hızlı olmuştur. Et üretimi (kesim ağırlığı olarak) % 16, süt % 14, yumurta % 9 artmıştır. Kolhozların geliri % 16 yükselmiştir. Tarıma geçen yıldakinden önemli ölçüde daha çok araç, makina ve gübre verilmiştir.

Macar Halk Cumhuriyeti'nde tarım üretimi, tarıma – özellikle Tuna kıyıları boyunca – büyük zararlar veren doğal felâketlere rağmen 1965 yılında % 5,5 artmıştır. Geçen yıl, ürünlerin alım organlarına satışıyla ilgili sözleşmelerin yapılışı yeniden düzenlenmiş, ve her şeyden önce devlet alım fiatları üreticilere büyük ekonomik kazanç sağlayacak ölçüde yükseltmiştir. Devlet alım fiatlarının yükseltilmesi kooperatiflerin gelirlerinin 1,9 milyar Forint artmasını sağlamıştır.

Halkın hayat seviyesinin yükseltilmesi:

1965 yılında sosyalist ülkelerin çoğunda emekçilerin refahı yeniden artmıştır. Gerçek gelirin artması, perakende ticaret hacminin büyümesi, ücretlerin arttırılması, fiatların indirilmesi, sosyal hizmetlerin, tıbbi bakımın, halk eğitiminin daha da iyileştirilmesi, konut inşaatının genişletilmesi, v.b. bunun görüntüleridir. Elbetteki bu saydığımız etkenler geçen yıl bütün sosyalist ülkelerde eşit ölçüde etkili olmadı. Her ülkenin kendine öz gelişmesi var ve buna uygun olarak bu ülkeler her seferinde hayat seviyesinin yükseltilmesine belirli bir toplam ayırabiliyor. Ama, kardeş ülkelerde sosyalist kuruculuğun yıllarca uzun tecrübeleri, bu ülkelerde en önemli olanın, sosyalizmin temel kanununun etki yaptığını inkâr edilemeyecek biçimde ispatlamaktadır. Bu da, emekçilerin sürekli olarak artan maddesel ve kültürel ihtiyaçlarının gitgide tamamlanarak karşılanmasıdır.

Sosyalist ülkelerin çoğunda 1965 yılında halkın geliri arttı. Bu artış, örneğin Bulgaristan'da % 3 oldu; Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde halkın para olarak geliri % 4,1 yükseldi; Polonya'da ortalama itibarı ücret % 3-ten fazla arttı. 1965-te Romanya'da reel ücretler 1959-a oranla % 35 daha yüksekti. 1965-te tarım kooperatiflerinde iş birimlerine 1964-dekinden 1,4 milyar Ley daha fazla ücret ödendi. Sovyetler Birliğinde 1964 yılı sonunda ve 1965-te doğrudan doğruya halkın bakımıyla yükümlü halk ekonomisi kollarında çalışan 20 milyon emekçinin ücretleri arttırıldı. Halk ekonomisinde toplam olarak ortalama aylık ücret ya da ortalama maaş 1964-te 90 Ruble iken 1965-te 95 Rubleye, yani % 5,8 yükseldi. Halkın para gelirleri ve toplumsal tüketim fonlarından karşılanan parasız hizmetlerle birlikte ortalama gelir ayda 1964 yılının 121 Rublesinden 1965 yılında 128 Ruble'ye çıktı. Kolhoz üyelerinin işine karşılık ödenen ücret

% 16 arttı. Çekoslavakya'da halkın para geliri % 6,1, bireysel tüketim % 4 kadar ve toplumsal tüketim % 2 yükseldi. İşçi ve memurların ortalama reel ücreti % 1,3 arttı.

1965 yılında sosyalist ülkelerde perakende ticaret hacmi daha da büyüdü, besin maddeleri ve dayanıklı tüketim mallarının satışı arttı. Örneğin, Bulgaristan'da bu satış 1964-e oranla % 7,8 daha fazla idi. Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde sanayi mamulleri satışı hacmi bir yıl içinde % 4,3 arttı. Polonya'da hemen de % 9 daha fazla et, kümes hayvanları ve et konservesi satıldı. Romanya'da 1965 yılında devlet ve kooperatif ticaretinde 1964-e oranla % 7,3, Sovyetler Birliği'nde % 10 daha çok mal satıldı. Çekoslavakya'da perakende ticaret hacmi plânı % 2,2 fazlasıyla yerine getirildi.

Halkın tıbbi bakımı sosyalist ülkelerde yıldan yıla iyileşmektedir. Emekçilerin dinlenmesi için gittikçe daha büyük itina gösterilmektedir. Örneğin, Bulgaristan'da hastahane yatağı sayısı 1.500 artmış, 600 dinlenme evinde 321.000 emekçi aile üyeleriyle birlikte tatilini geçirmiştir. Alman Demokratik Cumhuriyetinde her 100.000 kişiye 115 doktor ve 36 dişçi düşmektedir. Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nde yüksek okul bitiren doktorların sayısı bir yıl içinde % 8 artmıştır; 1965 yılı sonunda bir doktora düşen nüfus 756-ya inmiştir. Romanya'da geçen yıl boyunca dinlenme bölgelerinde 720.000 emekçi dinlenmiştir. Polonya'da doktor sayısı bir yıl içinde 2000 çoğalmış, Sovyetler Birliğinde hemen de 25.000 artmıştır. Sovyetler Birliği'nde toplam 65.000 yataklı yeni hastahaneler kurulmuştur. Çekoslavakya'da 1965 yılı sonunda doktor sayısı 29.000-e yükselmiş ve bir doktora düşen nüfus sayısı 489 olmuştur.

1965/66 eğitim yılında 8 milyonluk Bulgaristan'da 1.630.000 kişi, yani toplam nüfusun % 20-si öğrenim görmekteydi. Bulgaristan'daki meslek okullarında ve yüksek okullarda 1965 yılında 48.000 genç uzman öğrenimini tamamladı. Yalnız yüksek okullarda okuyanların sayısı 84.000'idi. Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde 1965 yılında 53.463 yüksek okul ve meslek okulu mezunu mesleklerinde çalışmaya başladılar. 1964 yılından 45.000 daha fazla olmak üzere 203.000 kişi uzman işçi eğitimini tamamladı. Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nde 1964/65 öğrenim yılında her 1.000 kişide 184 kişi öğrenci idi. 1964-e oranla yüksek okulları bitirenlerin sayısı % 32,4, meslek okullarını bitirenlerin sayısı % 8 arttı. Polonya'da 7,5 milyon kişi türlü eğitim merkezlerinde öğrenim görmektedir; bu, bütün nüfusun % 24-u kadardır. Yüksek okullarda okuyanların sayısı 250.000-den fazladır. Romanya'da 1965/66 eğitim yılında 3,7 milyon kişi herhangi bir öğrenim görmekteydi. Bu, ülke nüfusunun beşte biri kadardır. Özellikle Sovyetler Birliğinde eğitimde yaygın bir gelişme oldu. 1965 yılında türlü öğrenim görenlerin sayısı 71,8 milyondur. Yalnızca yüksek okullarda ve meslek okullarında 7,5 milyon kişi yüksek öğrenim görmektedir. 1965 yılında halk ekonomisi, 400.000-i yüksek okul ve 600.000-i meslek okulu eğitimi görüş 1 milyon uzman kazanmıştır. Çekoslavakya'da 1965/66 ögre-

nim yılında halkın % 22 kadarı, yani 3.114.000 kişi herhangi bir öğrenim görmekteydi.

Sosyalist ülkelerde emekçilerin konut koşullarında temelli iyileşmeler oldu. Geçen yıl Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde halk 68.200 yeni konut aldı. Polonya'da şehirlerde 410.000 bin oda yeni kiracılarına teslim edildi. Sovyetler Birliği'nde şehir ve köylerde toplam 78 milyon metre kare konut yapıldı ve ayrıca kalхозlarda 350.000-den fazla ev kuruldu. Geçen yıl boyunca Çekoslovakya'da 77.400, Romanya'da 138.000 konut yapıldı.

1965 yılına kadarki uzun vadeli halk ekonomisini geliştirme plânlarının başarıyla uygulanması sonucunda Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi üyesi ülkeler, üretim kuvvetlerinin daha da hızla artması, halkın refahının yükseltilmesi için sağlam bir temel yaratmış oldular. Sosyalist ülkelerin çoğu artık yeni beş yıllık halk ekonomisini geliştirme plânlarını (1966–1970) uygulamaya geçmiştir. Geçen beş yıllık planlar döneminde sosyalist ve komünist kuruculuğunda önemli dönüm noktalarına ulaşan bazı sosyalist ülkelerde komünist ve işçi partilerinin kongreleri yapılmıştır, ya da yakında yapılacaktır. Sosyalizm dünyası için geçerli olan, gelişmelerinde ileriye doğru yeniden büyük bir adım atmaları ve kapitalizmle barış içinde ekonomik yarışmada yeni durumlara ulaşmalarıdır.

Milli kurtuluş hareketinde beliren yenilikler

Nicolas Chaoui

I

Sömürgecilik sisteminin yıkılması ve Asyada, Afrikada siyasi bağımsızlığa kavuşmuş yeni devletlerin ortaya çıkmasıyla milli kurtuluş hareketi yeni, daha yüksek bir gelişme dönemine girmiştir. Bu son yıllarda Asya ve Afrika ülkelerinin gelişmesinde beliren başlıca özellik, sömürgeci rejime karşı yönelmiş ve siyasi bağımsızlığı sağlama amacını güden milli kurtuluş devrimlerinin; toplumun yeniden kurulması sorunlarını ele alan emperyalizm ve kapitalizm aleyhtarı devrimler şeklini almasıdır. Yeni kurtulmuş birçok ülkenin kapitalist olmayan bir gelişme yolunu seçmesi, başka ülkelerde de halk kitlelerinin bu yola girmek üzere savaş yürütmesi, dünya devrimci sürecinin çok önemli bir yönünü teşkil ediyor. Milli kurtuluş hareketinde bugün meydana gelen değişiklikler, bağımsızlığa yeni kavuşmuş ülkelerin iç şartlarından ve milletlerarası alandaki durumundan doğan, objektif bir sorunluluğun sonuçlarıdır.

Siyasi bağımsızlığa kavuşan ülkeler için, ana sorun, iktisadi bağımsızlığa kavuşmak, emperyalist devletlerin iktisadi egemenliğinden kurtulmaktır. Bu amaca varabilmek üzere yeni kurtulan ülkeler, emperyalist yağmacılığın iktisadi temelini yıkmak, yabancı sermayeyi kovmak zorunluluğu ile karşılaşılıyor. Öte yandan milli ekonominin hızlı ve genel gelişmesini sağlayacak tedbirler almak zorundadırlar. Oysa izlenecek yolun seçilmesi, bu yolda adımlar atılması, sadece teorik bir seçmeye bağlı değildir. Bu seçme, ülkedeki bütün sınıfların, bütün toplumsal tabakaların katıldığı, amansız bir sınıf savaşı içinde ancak yapılabilir.

Çıkarları yabancı sermayeye ve yeni sömürgeciliğe bağlı bulunan gerici güçler, ülkenin iktisadi bağımsızlığına engel olmak istiyor, Lenin'in belirttiği gibi, bu güçler siyasi bağımsızlıkla yetinilmeyi tavsiye ediyor ve «*iktisadi bağımsızlığı*» unutturmaya çalışıyor. Oysa şart olan bu ikinci bağımsızlıktır.» Emperyalizmin siyasi egemenliğine karşı yürütülen savaşa katılmış olan şehir ve köy halk kitleleri, siyasi bağımsızlıkla beraber, yeni hayat şartlarına kavuşacaklarını, yoksulluktan ve geri kalmışlıktan kurtulacaklarını umuyorlar; siyasi bağımsızlıktan doğacak faydalardan sadece dar bir burjuva tabakasının ufak bir burjuva grubunun değil de, çok büyük çoğun-

luğun yararlanmasını istiyorlar. Kitlelerin bu haklı isteği iki engelle karşılaşıyor: Birincisi, geçirilen tecrübelerden anlaşıldığı gibi, kapitalist üretim ilişkileri çerçevesi içinde, yani gerçekte emperyalizme iktisaden bağımlı kalındığı takdirde, milli ekonomide hızlı gelişme tempoları ve halkın yaşama şartlarında herhangi bir yükseltme sağlanamaz. İkinci engelle gelince, burjuvazinin bazı tabakaları demokratik ve feodal aleyhtarı her türlü tedbire karşı koymaktadır.

Bu çeşitli etkenlerin tesiriyle, kitlelerde amaçlarına karşı gelen bütün bu engelleri yoketme isteği birkat daha kuvvetleniyor. Başka bir deyimle, yeni kurtulmuş ülkelerde, kapitalist gelişme aşamasından geçmek istemeyen toplumsal güçler genişliyor ve kuvvetleniyor.

Bir bütün olarak kurtuluş hareketi, kapitalizm ve emperyalizm aleyhtarı bir nitelik taşıyor ama, bu nitelik bu hareketin her ülkede, başka başka şekiller almasına, başka başka gelişme yolları seçmesine engel değildir. Bu çeşitlilik bu ülkelerdeki iç durum, iktisadi ve siyasi gelişme seviyesi, toplumsal çelişmelerin keskinleşme düzeyi, sınıf güçleri arasındaki denge farklarına bağlıdır. Lenin'in belirttiği gibi: «... nüfusun fevkalâde yoğun, toplumsal şartları fevkalâde çeşitli olan Doğu ülkelerinde ileride meydana gelecek devrimler, her halde, Rus devrimine oranla, çok fazla özellikler taşıyacaktır.»

Dünya şartları değişmeseydi, milli kurtuluş hareketinde bu kadar derin değişiklikler meydana gelmezdi; bağımsızlığa yeni kavuşmuş ülkelere yüz milyonlarca insanda, sosyalizm yoluna gitmek isteği bu kadar kuvvetle beliremezdi. Dünya sosyalist sisteminin kurulması, iktisadi ve askeri gücünün artması, dünya güçler dengesinde sosyalizm lehine oluşan değişiklikler, kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi olan çağımızın en önemli özelliğini teşkil etmekten başka, bütün dünya devrimci hareketinde ve milli kurtuluş hareketinde bu geçişi bugüne kadar görülmemiş bir ölçüde hızlandırıyor ve kolaylaştırıyor.

Arap ülkelerinde milli kurtuluş hareketinde görülen gelişme, Sovyetler Birliğiyle sosyalist dünyanın Arap halklarının kurtuluş mücadelesine sağladığı desteğin, bu mücadelenin gelişmesinde, özünün zenginleşmesinde oynadıkları rolün önemini gösteriyor. Hiç şüphesiz Arap ülkelerinde milli kurtuluş hareketinin amaçları, daha ilk başta, yabancı hakimiyetini yıkmak, yeni bağımsız devletler kurmaktır. Bu milli kurtuluş hareketi şiddet yollarına da baş vurdu: İngiliz sömürgecilerine karşı Mısır halkının (1919), Irak halkının (1920) Fransız sömürgecilerine karşı Suriye halkının (1925) ayaklanması bunu gösteriyor. Ama bütün bu devrimci hareketlerde Sosyalist Oktobr Devriminin dolaysız etkileri görülüyordu. Sovyet hükümeti, kurulur kurulmaz, ezgi altında yaşayan bütün halklara – Araplar dahil – özgürlük savaşlarında kendilerine yardım edeceğini söyledi: Arap ülkelerini bölüşmek üzere İngiliz ve Fransız sömürgecilerinin imzaladığı anlaş-

maları açıkladı. Sovyetler Birliğinin, sonradan da dünya sosyalist sisteminin kurulması, milletlerarası ortamı değiştirdi; ulusal ve toplumsal bağımsızlık uğruna savaşılan bütün hareketlere daha elverişli şartlar sağladı. Sosyalist dünya, bütün kıtalarda emperyalizme ve kapitalizme karşı yürütülen devrimci hareketin kalesi haline geldi.

Arap ülkelerinde, Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle konkre meselelerde işbirliği yapmağa başlayan milli kurtuluş hareketinin yönelişi değişti. Sovyetler Birliğinin siyasi ve askeri yardımı, emperyalist devletlerin Mısırın, Suriye'nin bağımsızlığına son vermek, bütün Arap Doğusunu yeniden boyunduruk altına sokmak üzere giriştiği teşebbüsleri sonuçsuz bıraktı. Sovyetler Birliğinin sağladığı kararlı destek sayesinde, 1956'da Süveyş kanalı bölgesine yapılan üçlü saldırı püskürtüldü; 1955, 1956 ve 1957 de Suriye'de rejimi devirmek üzere Amerikan ve İngiliz temsilcilerinin düzenlediği komplolar sonuçsuz kaldı. Nihayet 14 Temmuz 1958 de Irakta sömürgeciliğe ve krallık rejimine karşı yürütülen devrimi durdurtmak isteyen İngiltere ve Amerikanın müdahalesine meydan bırakmayan gene Sovyetler Birliğinin desteği olmuştur.

Öte yandan Arap ülkelerini yeni-sömürgeciliğin egemenliği altına sokmak, bu ülkeleri saldırı anlaşmalarına, askeri bloklara sürüklemek teşebbüslerini sonuçsuz bırakan, gene Sovyetler Birliğinin sağladığı yardım ve destektir. Sovyetler Birliği ile Arap ülkeleri arasında kurulan dostluk ve işbirliği, sömürgecilerin Arap ülkelerine karşı-devrimi «ihraç» etmelerini engelledi; Arap halklarını yeni bir hayat kurma işine devam etmelerine imkân sağladı. Sosyalist ülkelerin iktisadi, mali ve teknik yardımı sayesinde, Arap ülkeleri dünya emperyalizminin düzenlediği «açlık ablukası»nı yenebildi. Bugün Assuwan da, Fırat nehrinde inşa edilen veya edilecek olan büyük barajlarla dile gelen bu yardım, Arap ülkelerine, bağımsız bir iktisadın temellerini atmak, önemli toplumsal dönüşümlere girişmek olanaklarını sağladı. Böylelikle Arap ülkelerinde hızla gelişen, yeni bir öz kazanan milli hareketin tarihi, bir bakıma, Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist devletlerle kurulan sıkı dostluk ve işbirliğinin tarihidir. Bu tarih bize şunu gösteriyor: sömürgeciliğe ve kapitalizme karşı yürütülen devrim, sosyalist dünya sistemiyle kurduğu bağlardan yararlanarak, barış içinde bir arada yaşama prensibi çerçevesi içinde gelişebilmektedir.

Milli kurtuluş hareketiyle sosyalist dünya arasında kurulan öğrensel bağlar, Arap ülkelerine özgü değildir. Mali, veya Birmanya gibi gelişme yoluna yeni girmiş ülkelerin geçirdiği tecrübeler, bu bağların, dünyanın genel gelişmesinde önemli bir özellik teşkil ettiğini, milli kurtuluş hareketinin kuvvetlenmesine yardım ettiğini gösteriyor. Milli kurtuluş hareketinin kuvvetlenmesi de kapitalizmin genel buhranını artırıyor, dünya güçler dengesinde sosyalizm lehine değişiklikler sağlayan bir etken oluyor. Dünya halklarının büyük çoğunluğunca yürütülen savaşın, Lenin'in öngördüğü gibi, dünya kapitalizminin bütününde bir buhrana yol açacağı: «dünya

sosyalist devrimiyle sonuçlanacağı» döneme girdik. Bu şartlar içinde milli kurtuluş hareketiyle Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkeler arasında bir duvar çekmeye çalışan her teşebbüs bütün dünya devrimci hareketine büyük zarar verir.

II

Arap kurtuluş hareketinin başka bir özelliği, özüne katılan yeni bir unsur da şudur: şehir ve köylerdeki geniş emekçi kitleleri gibi, halkın proleter olmayan geniş tabakaları (küçük ve orta köylü, küçük burjuva) da, komünistlerin, devrimci yurtsever (subay ve aydın) ların yönetimi altında, kapitalist eğilimlere karşı yürütülen savaşa katılmakta, sosyalist amaçları benimsemektedir.

Sayısı günden güne artan olaylar bu yönelişin tesadüfe bağlı, geçici olmadığını ispatlıyor. Son yıllarda görüldüğü gibi, bu eğilim güçsüzlenmeye genişledi ve kuvvetlendi. Mısırdaki, 1956'da Süveyş kanalı, arkasından yabancı şirket ve bankalar, 1960'da da yerli büyük kapitalistlerin bankaları millileştirildi. Daha sonra da yerli burjuva sınıfının mallarını millileştirmek üzere çeşitli tedbirler alındı. Böylelikle kamu sektörü fevkalâde büyüdü (Mısır sanayi üretiminin % 85'inden fazlası.) Bütün duraklamalara tereddütlere rağmen, kesinlikle beliren bu eğilim, «büyük milli amacı» gerçekleştirmeden aciz Mısır burjuva sınıfının hakimiyetini sağlayan iktisadi temellerini, çeşitli aşamalarda yok etmekte, plânlı bir iktisadi hayatın temellerini atmaktadır. Tutumumuzu tanımladığımız zaman, bu özelliği gözönünde tutmak zorundayız.

Gerek Arap dünyasında gerekse gelişme yoluna yeni giren bütün ülkelerde, milli kurtuluş hareketinde beliren yeni özellikleri incelerken, fazla basit, derine inmeyen yorumlardan kaçınılıyoruz. Bu yenilikler sadece bir şansın, bir grubun hareketinden, şu veya bu yöneticinin sübjektif isteklerinden doğmuyor. Kökleri, kitlelerin en hayati, en kaçınılmaz ihtiyaçlarıdır. Bu özellikleri tayin eden etken de – gerek ülke gerek dünya ölçüsünde – sınıf güçleri arasında beliren yeni dengedir. Milli kurtuluş hareketi dünya sosyalist devriminin ayrılmaz bir parçasıdır. Lenin'in belirttiği gibi: «Sosyalist devrim, sadece, her ülkede devrimci proletaryanın burjuva sınıfına karşı yürüttüğü bir savaş olmayacaktır. Hayır. Sosyalist devrim, emperyalizmin ezgisi altında bulunan bütün ülkelerin, bütün sömürgelerin, bütün bağımlı ülkelerin, dünya emperyalizmine karşı yürüttüğü savaş olacaktır. «Bu gerçeği anlamayanlar yıllarca, hatta yüzyıllar boyunca sömürgelerin boyunduruğu altında kalıp iktisadi ve siyasi alanlarda gelişmemiş ülkelerde» katıksız sosyalist toplumsal kalkınma biçimleri «isteyenler, canlı devrimci gerçeklerin ötesinde kalıyor, hayatın milli kurtuluş hareketine getirdiği yeni unsurları göremiyorlar. Kanımıza göre, başlıca

tehlike, gelişme yoluna yeni girmiş ülkelerde ,halkın çok büyük çoğunluğunu teşkil eden kitlelere karşı benimsenecek tutumu bilememek; bu kitlelerin devrimci savaşta oynadığı rolü farkedememek; bazı ülkelerde, gelişmiş bir kapitalist toplum aşamasından geçmeden, sömürge veya yarı-sömürge ekonomisinden sosyalizme atlamak üzere, kapitalist olmayan bir gelişme yolunun objektif ve gerçek olanağını inkâr etmektir.

Kapitalist olmayan bir gelişme yolu objektif bir olanaktır. Yeni kurtulmuş ülkelerin devrimci yurtseverlerin yönetimi altında bu yola girmesi bu olanağın varlığını gösteriyor. Gerici güçlerin iktidarda bulunduğu ülkelerde bile, halk kitlelerinin ve devrimci aydınların bilincinde, önemli değişikliklerin meydana gelmesi de bunu ispatlıyor. Bugün artık bütün bu unsurlar kapitalist gelişmeyi engellemek zorunluluğunu daha iyi anlıyorlar. Örneğin, Lübnanda, proleter olmayan toplumsal tabakalar; Arap Milliyetçileri Hareketi gibi, sosyalist amaçlar güden, hareketlerinde ülkelerine sadık kalan siyasi örgütler, komünistlerin ve işçi sınıfının davasını benimsemeye başlamıştır. Gerçek durumun Marksist-Leninist prensipler temelinde incelenmesiyle ancak, sosyalist amaçlar güden bu siyasi akımların ülkemizde nasıl ve niçin meydana çıktığı izah edilebilir.

III

Ülkemizi, Asya-Afrika ülkelerinden olduğu gibi, diğer Arap ülkelerinden de ayıran bazı özelliklere (oldukça gelişmiş bir kapitalizm, siyasî ve iktisadî hayatın yeni-sömürgeciliğin hâkimiyeti altında bulunması, çeşitli dinlerin varlığı vb.) rağmen, bağımsızlığına nispeten yeni kavuşmuş olan Lübnan, bütün bu ülkeler gibi bugün şu temel sorunla karşılaşmaktadır: emperyalist devletlerin iktisadî hâkimiyetine son vererek, bağımsız bir iktisat nasıl kurulabilir? Siyasî bağımsızlığa, toplumsal kalkınmaya, kitlelerin refahına sağlam bir temel sağlamak üzere, üretim faaliyetleri nasıl geliştirilebilir?

Bağımsızlığa kavuştuğu dönemden beri (1943), Lübnan'ın geçirdiği tecrübeler, kapitalist gelişme yolunun sınıflar arasındaki ayırımları keskinleştirdiğini ispatlamıştır. Şu gerçekleri hatırlatmakla yetinelim: milli gelirin üçte biri, bankerlerin, büyük ithalatçıların ve büyük toprak sahiplerinin – yani nüfusun % 4'ünü teşkil eden unsurların – eline geçmektedir. Nüfusun % 14'üne üçte biri, düşüyor, nüfusun % 82'si ise kalanını bölüşüyor. Çok tabii olarak, bu durum çeşitli çatışmalara yol açıyor. Geçen yıl Lübnan'da, Ar-Reji bütün şirketinde, petrol şirketlerinde, elektrik idaresinde grevler yürütüldü; ücretlerin artırılması, hayat şartlarının yükseltilmesi, iktisadî kalkınma planının kabuledilmesi için dev mitingler düzenlendi. Devlet memurları ve öğretmenler gibi diğer toplumsal gruplar da bu mücadeleye katıldı.

Bütün Lübnanda yabancı sermayeden, bankacılardan, büyük toprak sahiplerinden zarar gören bütün toplumsal, gruplar, bütün halkın yürüttüğü mücadeleye şu veya bu ölçüde katılmaktadır. Bu şartlar içinde bu son yıllarda, Lübnanda meydana gelen bütün sosyalist akımlar, hayatın objektif zorunluluklarını dile getirmektedir. Bu akımların içinde milliyetçi fikirler, sosyalist görüşler, sömürücü olmayan toplumsal tabakaların duyguları, bu tabakalara özgün, bilimsel sosyalizme yaklaşan kavram ve istekler belirmektedir. Bu sosyalist akımların gelişmesinde ve olgunlaşmasında iç etkenlerden başka, sosyalist ülkelerin iktisadi ve toplumsal alanlarda bağladığı büyük başarılar, Asya ve Afrika ülkelerinde meydana gelen ilerici başkalaşmalar da önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle, Birleşmiş Arap Cumhuriyetinde, kapitalist olmayan gelişme yolunda sağlanan sonuçların etkisi çok büyük olmuştur. Bu sosyalist akımların bazıları daha son zamanlara kadar burjuva milliyetçiliğin ideolojisini taşıyan, şiarlarını ve amaçlarını güden, ama ilerici değişikliklere uğrayan siyasi hareketlerden doğmuştur.

Partimiz, kapitalizmi reddeden bütün bu tabakalara karşı tutumunu tespit etmek; bu tabakaların gelişme düzeyine uygun düşecek işbirliği biçimleri aramak zorundadır. İlerici güçlerin kuvvetlenmesinde bize düşen ödevi yerine getirebilirsek, ülkemizin kapitalist olmayan gelişmeye doğru yönelmesini kolaylaştırır, hızlandırırız; bu gelişmenin gerektirdiği şartları hazırlayabiliriz. İşbirliği konusunda milli kurtuluş hareketinin bundan önceki seviyesine, özüne uygun düşen, ama artık bugün için eskimiş olan görüşlerden ilham almıyoruz; milli kurtuluş hareketinin yeni bir öz kazandığını, sosyalist düşüncenin kitlelerin bilincinde yer aldığını göz önünde tutuyoruz. Bütün bu değişiklikler milli kurtuluş hareketinde şimdiye kadar kullanılan işbirliği biçimlerinde bazı değişiklikler yapmak zorunluluğunu doğuruyor. İşçi sınıfı ile köylü kitlelerinden başka, emperyalizme düşman milli burjuvaziyi de içine alan «milli cephe» de birbirine karşıt iki toplumsal güç bulunuyordu. Köklü dönüşümler söz konusu olunca da, her seferinde, bu karşıt güçlerin çıkarları arasında çatışmalar meydana geliyordu. Kapitalist yolu istemeyen, sosyalizme yönelen unsurlarla yürüttüğümüz işbirliğinin temeli, toplumu baştan aşağı değiştirecek uzun vadeli sorunlarla ilgili bir anlaşmadır. Çağı geçmiş formüllere yapışmak, bu formüllerde yeni şartların gerektirdiği değişiklikleri yapmamak, devrimci yurtseverlere ve peşlerinden gelen kitlelere karşı peşin fikirler beslemek, devrimci gelişmeyi engeller.

Milli Cephe formülünden vazgeçilsin demek istemiyoruz. Dünya işçi sınıfının devindirdiği genel harekete, tarihsel şartların etkisiyle katılan; yürütülen mücadelede işçi sınıfının fikirlerinden ve amaçlarından birkaçını benimseyen güçlerle, daha yüksek bir yüzeyde ve daha uzun süre işbirliği yapmak olanakları belirmiştir. Lenin'in bu sorunla ilgili sözünü

unutmalıyım: «... dünya tarihinde meydana gelen en derin değişiklikler, menşevik, devrimci-sosyalist, partisz, demokratik kitlelerin düşüncelerinde lehimize olabilecek bir değişmeye yol açtığı zaman, bu gelişmeyi kullanmayı, desteklemeyi, diğer tabaka ve çevrelerde de uyandırmayı, bu unsurlarla mümkün olduğu kadar anlaşmayı öğrenmek zorundayız... Bu gelişmeyi kolaylaştırmak için, bize yaklaşanları dostça karşılamak yetersiz kalır. Şuurlu bir siyaset adamı, geniş demokratik küçük-burjuva kitlelerinin çeşitli tabakalarında, çeşitli gruplarında, bu gelişmeyi uyandırmayı da öğrenmeli – bu gelişmeyi kolaylaştıracak ciddi ve köklü tarihsel etkenlerin bulunduğu kanaat getirmişse.»

Partimiz Lübnan'daki ileri ve demokratik – özellikle sosyalizme yönelen, – güçleri birleştirme işinde büyük başarılar elde etti: örneğin, geçen yıl, çeşitli yurtsever ve ilerici parti ve şahsiyetleri bir araya toplayan bir Cephe kuruldu. Bu Cephe, Komünist partisi, Kemal Canbulat'ın ilerici Sosyalist partisi ve Arap Milliyetçileri Hareketi yer aldı, Cephe şimdiden Lübnan'ın siyasi hayatında rol oynamaya başladı. Şimdiden dış ve iç politikanın çeşitli konularında etkileri görüldü. Ama sosyalist amaçlar güden unsurlarla işbirliği yapmamız; bize ülkemizde daha başka yurtsever güçlerin varlığını unutturmamalıdır. Emperyalizmin komplolarına ve emperyalizmin ortağı, gerici güçlerin entrikalarına karşı yürüttüğümüz mücadeleye bu güçlerin de katılmasını sağlayabiliriz, sağlamak zorundayız.

Bütün yollara başvurarak, bankerlerin, büyük toprak sahiplerinin olugarşisini tecrid etmeye, bu azınlığın elinden bütün kilit noktalarını olmaya çalışıyoruz. Amacımız, ilerici ve yurtsever parti ve şahsiyetler Cephesini, Lübnan'ın bütün zinde kuvvetlerini etrafında toplayacak bir merkez haline getirmektir. Şubat 1956 da Lübnan Komünist Partisi Merkez Komitesince kabul edilen siyasi kararlar belirtildiği gibi: «Komünistler... Lübnandaki bütün yurtseverlerin; bütün demokratların birbirine yaklaştırılması: sendika ve işçi hareketinin birleşmesi: en geniş toplumsal tabakaların seferber edilmesi; ...bağımsızlığı kuvvetlendirmek isteyen, halkın isteklerini düşünen, demokratik ilke ve özgürlüklere bağlı kalan, gerek emperyalist devletlerle gerekse sermaye ve toprak oligarşisiyle iktisadi veya siyasi alanda ilişkisi olmayan bütün yurtsever güçlerin geniş bir cephe içinde birleşebilmesi için; sosyalist ve devrimci güçler arasında kurulan birliğin büyük önemini, bu birliği kuvvetlendirme zorunluluğunu bilinçle anlıyorlar.»

Ama öte yandan, bizimle ittifak kuran partilerdeki bazı unsurların ileri sürdüğü, bütün sosyalist parti ve grupların birtek siyasi örgüt halinde birleştirme teklifini kabul etmeyen Partimiz, bu teklife karşı mücadele de etti. Kanımızca, bu sorunu bu kadar basitleştirmek, Lübnan devrimci hareketinin çıkarlarına zarar verir. Devrimci ve sosyalist güçlerin birleşme

şekilleri, mücadelenin içinde belirir. Bu birleşme, çeşitli etken ve koşullara bağlıdır, sübjektif isteklerle gerçekleşemez. Bu etken ve koşullar, örneğin, ülkenin siyasi hayatındaki özellikler; sınıf güçleri arasındaki denge; toplumsal gelişmelerin keskinlik derecesi; devrimci gelişme seviyesi vb. dir. şartlar meydana geldi. Böylelikle işbirliği daha yüksek bir düzeye çıkarıldı; karşılıklı anlayış perçinleşti: müttefiklerimiz tutum ve düşünelerinde, bilimsel sosyalizmin temel tezlerine doğru bir gelişme görebildik.

Bugün sosyalist güçler – kendilerini temsil eden partiler arasındaki farklılara rağmen – çeşitli sorunlarda ortak bir kanaata vardılar. Hepsi kapitalist eğilimlere karşı cephe alıyor: sınıf savaşının lüzumunu kabul ediyor: ülkede kapitalist olmayan, sosyalist bir gelişmeye taraftar olduklarını söylüyor; Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle işbirliği ve dayanışma ilişkileri kurmak istiyor. Görüldüğü gibi, komünistlerin yürüttüğü esnek ve mantıklı işbirliği politikası ülkemizdeki halk hareketinin gelişmesine geniş olanaklar sağlıyor.

Komünistlerle diğer devrimci güçler arasında kurulan ilişkilerin yeni niteliği, işçi sınıfının öncü rolünden vazgeçtiği anlamına gelmiyor. Bu yeni nitelik, sübjektif iç duruma bağlı, bazı şartların olgunlaşmasını beklemekten, bağımsızlığa yeni kavuşmuş ülkeler için, kapitalist gelişme yolundan ayrılma olanağının sonucudur. İşçi sınıfımız henüz çok gençtir: siyaset ve teşkilât alanlarında, bağımsız, «kendi için bir sınıf» olmaya vakit ve imkân bulamamıştır. Bu şartlar içinde, işçi sınıfımız, ülkede gerçekleşmekte olan toplumsal dönüşümlere öncülük edememiştir. Ama ülke, kapitalist olmayan bir gelişme yolu seçince, milli ve bağımsız bir iktisat kurulunca, işçi sınıfının hacmi ile, iktisadi ve siyasi hayat üzerindeki etkileri artar. Şu iki sorunu birbirinden iyice ayırmalıyız: kapitalizme karşı cephe alma sürecinin başlaması başka, sosyalizmin kurulma olanağı başka. Marksist-Leninist prensiplere göre, sosyalizmin kuruluşu, işçi sınıfının yönetimi altında yapılacaktır. Az gelişmiş ülkelerde, sosyalizme dolaysız geçiş şartları mevcut olmadığı için, kapitalist-olmayan gelişme yolu sosyalizme götürebilecek bir yoldur. Bu geçiş döneminin özelliklerinden biri (özellikleri çoktur) çeşitli ekonomik tiplerin bulunmasıdır.

IV

Bu geçiş dönemi ideolojik ve politik alanlarda da belirlemektedir. Devrimci yurtseverler bugün Marksist-Leninist prensipleri henüz kabul etmemiştir, ama bu unsurlar samimi olarak sosyalist amaçlar güdüyorlar; iktidara geldikleri zaman uyguladıkları tedbirlerden bazıları, kapitalizmin durumunu sarsıyor, ve elindeki kilit noktaları alıyor. Hiç şüphesiz, bu unsurların savunduğu fikirlerde, ütopyalar, milliyetçi peşin-hükümler, tereddütler vardır. Ama şunu da unutmayalım ki, bu grupların kesin bir ideolo-

jisi yoktur. Onlarda ideoloji, devrimci mücadele yürütülürken, en iyi gelişme yolunu araştırırken, tecrübeler geçirdikçe, hele başarısızlıklara uğradıkça, meydana geliyor ve kesinleşiyor. Böylece bu gruplar yavaş yavaş Marksizm-Leninizmin doğru ve haklı olduğunu anlayacaklar; Marksist-Leninist nazariyesi onlara toplumsal gelişmenin objektif kanunlarını öğretecek; ülkenin karşılaştığı sorunlara çözüm yolları gösterecektir. Bugün bile, müttefiklerimizin bazı kategorileri, bizimle işbirliği yürüttükçe, Marksizm-Leninizmin temel prensiplerini yavaş yavaş anlıyor ve benimsiyorlar. Devrimci yurtseverlerin tutumunu, davranışlarını, gelişmelerini değerlendirirken, duraklamalarına, bizden uzaklaşmalarına, hattâ bazan geri gitmelerine rağmen, bu gerçeği gözden uzak tutmamalıyız. Hareketlerinin olumsuz yönlerini ısrarla belirtmek; işçi sınıfı öncü rolünü oynayabilecek hale gelinceye kadar, bağımsızlığa yeni kavuşmuş ülkelerde köklü toplumsal reformlar yapılamıyacağına kanaat getirmek, proletaryanın sayı ve siyasi bilinç bakımından gelişmesini sağlamak için, kapitalizme meydanı boş bırakmak demek olur.

Yukarıda belirttiğimiz noktalar gelişmenin genel yönünü tayin edenlerdir. Bu gelişme süreci fevkalâde karışık, ve çok-yönlüdür; komünistlerden çok çaba, çok emek istemektedir. Marksist-Leninist görüşleri benimsemeye davet edilmekle, bazı grupların veya büyük çoğunluğun fikir ve görüşleri değişmez. Bu sonuca varabilmek için, halkın yürüttüğü devrimci savaşta yeni yeni gelişmeler gerçekleşmelidir. Mücadele düzeyi ne kadar yüksek olursa, bu savaşa katılan işçi kesimleri, emekçi grupları, şehir ve köy küçük – ve orta burjuva unsurları, devrimci aydın kategorileri o kadar kalabalık olur; devrimci yurtseverlerde daha köklü ideolojik ve politik görüşlerin doğmasını sağlayacak şartlar da o kadar erken gerçekleşir. Bütün bu alanlarda başarıya ulaşabilmek için, komünistlerin doğru teknik kullanmaları, halkın menfaat ve ihtiyaçlarını dile getiren, kitleleri birleştiren, heyecana düşüren, savaşa sürükleyen şiarlar bulmaları bir zorunluluktur.

Emperyalistlerle yeni – sömürgeciler, bugüne kadar milli kurtuluş hareketinde meydana gelen derin değişiklikleri, anlamlarını ve etkilerini anlıyor; çıkarları bakımından, genellikle – ve özellikle Arap ülkelerinde – komünistlerle sömürgecilik aleyhtarı millî güçlerin arasında kurulan işbirliğinin büyük bir tehlike teşkil ettiğini çok iyi görüyorlar. Bunun için de halkların eksiksiz bağımsızlığa kavuşmalarına, yeni bir hayatın temellerini atmalarına engel olmak üzere, her şeyi yapıyorlar. Bu amaçla her yola başvuruyorlar: örneğin, Viyetnamda olduğu gibi, silâhlı müdahale yoluna gidiyorlar; Chanada, İndonezyada ve daha başka ülkelerde yaptıkları gibi, gerici hükümet darbeleri düzenliyorlar. Yakın-Doğuda sömürgecilerin en nefret ettiği akım, Arap milliyetçiliğidir. Örneğin, Lübnan burjuva basınının en büyük temsilcilerinden biri olan, ve emper-

yalist çevrelerle yakın ilişkileri bulunan *Al-Hayat* gazetesinde şunları okuyoruz: «Arap milliyetçiliğinin başarıya ulaşması artık olanak dışıdır... çünkü marksistlerin emrine geçti... Marksist olmayan Araplar artık bu milliyetçiliğe inanmıyorlar... milleyetçi şiarların etkisi kalmadı...» Gazete Arapları «dine dönme»ye çağırıyor: «dünyanın bu bölgesinde marksizme karşı. bu etkili slâha (dine) çok daha önce sarılmamız gerekirdi.» Arap dünyasında san zamanlarda meydana gelen bazı olaylar, bu görüşlerin sadece bu gazeteye özgü olmadığını göstermiştir. Bu görüş- Daha önce belirttiğimiz gibi, ülkenin karşılaştığı sorunlar bugün işbirliği yürütmeye elverişlidir. Biz de konkre bir ortak hareket programı teklif ettik ve etmekteyiz. Başlangıçta, tekliflerimiz kitlelerin en çok önem verdiği istekleri dile getiriyordu: ücretlerin arttırılması, hayat pahalılığına çare bulunması, sağlık sigortaları, öğretim ücretlerinin indirilmesi vb. Ama mücadele yürütüldükçe, kitle hareketi geliştikçe, iktisadi gelişme olanakları, yeni-sömürgeciliğe ve iktisadi «liberalizm»e karşı savaş gibi daha önemli sorunlarda ortak bir tutum ve ortak bir hareket sağlayacak konkre şekiller vermeye başladılar bile. Sudanda gerici güçler dini bahane ederek komünistlere karşı olduğu gibi, ülkedeki bütün demokratik ve ilerici akımlara, hareketlere karşı savaş ilân etti. «Dine dönmeliyiz» şiarıyla hareket eden gerici «Müslüman Kardeşler» teşkilâtı bir yıl önce Birlik Arap Cumhuriyetindeki ilerici rejimi devirmeye kalkıştı. Bu onda da Yakın – Doğuda, İslâm Paktını kullanarak, Arap ülkelerinde milli kurtuluş hareketini baltalamak üzere, emperyalist komplolar düzenlenmektedir.

Bu İslâm Paktının amaçları; bir yandan Birleşik Arap Cumhuriyetine karşı girilen sinsi ve bozguncu hareketleri geliştirmek, öte yandan da Suriye Arap Cumhuriyetinin ilerici hükümetine çeşitli zorluklar çıkarmaktır. Çünkü Suriye hükümeti bağımsızlık uğruna, emperyalizm aleyhinde yürüttüğü savaş politikasına devam edeceğini; ülkede gerçekleşen toplumsal ve iktisadi dönüşümleri koruyacağını ve genişleteceğini; Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle işbirliği ilişkilerini geliştireceğini açıkça bildirmektedir.

Milli kurtuluş hareketine karşı yürütülen mücadelede emperyalistlerle işbirliği yapan yerli gerici güçlerin ve ortaklarının giriştiği bu yeni saldırı, bu saldırıda kullanılan yeni yollar, bizi başarıya götürecek yola girdiğimizi ispatlamaktadır. Bununla beraber, geçirdiğimiz bütün tecrübelerden anlaşıldığı gibi, bizi mutlaka başarıya götürecek olan bu yolda, karşılaşılmış zorlukları bizimle savaşanlardan gizlemeye çalışmıyoruz, bu zorlukları küçümsemiyoruz. Savaş arkadaşlarımıza şu gerçeği anlatmaya çalışıyoruz: yeni-sömürgecilerin ve ajanlarının Arap ülkelerinde kurduğu komploları, yürüttükleri demagojileri başarısızlığa uğratmak, ülkemizi toplumsal ilerleme yoluna sokmak istiyorsak, çok uzun, çok çetin bir siyasi ve ideolojik kitle savaşı yürütmek zorundayız. Tekrar edelim: amaçlarımıza

ırmak üzere yerine getireceğimiz başlıca ödev, kitlelerle temasını arttırmak, kitleleri birleştirmek, harekete geçirmektir. Öte yandan, emperyalist-ıleyhtarını, ilerici bütün partilerle, bütün örgütlerle bağlarımızı kuvvetlendirmek, geliştirmek zorundayız. Bu yolda atabileceğimiz her adım, bizi bu hedefe yaklaştıracaktır. Lübnanda ve diğer Arap ülkelerinde, dış ve iç ;artlar bağımsızlık, barış, ilerleme ve sosyalizm davasını yeni başanlara götürecek niteliktedir.

TÜSTAV

İsviçre emek Partisinin Başarıları

Jean Vincent

Bugün İsviçre’de, ilk bakışta göze çarpan yüksek iktisadî kanjantür ve dengeli siyasî durum perdesi altında, bir takım endişeler, güvensizlikler, memnuniyetsizliğe kadar giden sıkıntılar belirmektedir.

İsviçredeki büyük sermaye alımlı iktisadî şartlardan fevkalâde yararlandı, 700.000 işçi «ithal etti.»: Ama kalay ve yüksek kazanç peşinde kaştuğu için, sanayide gereken rasyanalizasyonu ve atamasyonu çok ihmal etti.

Bugün artık, İsviçre’nin birçok alandaki geçikmesini herkes görebiliyor. Bu durum yönetici sınıflarda bazı unsurları endişeye düşürüyor. Bilimsel araştırma, hattâ tıbbî araştırmanın bazı şekilleri, yüksek öğretim, kara yolları inşaatı, suların pislenmesine karşı mücadele, bütün kaynakları kullanan su enerjisinin yerine geçebilecek yeni enerji kaynaklarının aranması, devlet görevlerinin yeniden değerlendirilmesi gibi önemli ve ivedili işlere vaktinde girililmemiştir.

Yapılacak işler pek çaktır. Bu işlerin yapılması da vergi alanında, gerek federal düzeyde, gerekse kantonlar düzeyinde, köklü reformlar gerektirecektir.

Konfederasyon bütçesinin üçte biri, askerî masraflara ayrılıyor. Askerî bütçe 1.650 milyon İsviçre frangına yükseliyor. «Silâhlı» tarafsızlık İsviçre’ye pahalıya mal oluyor...

Öte yandan, İsviçrede bu tarafsızlığın niteliği her an ele alınıyor, tartışılıyor. Şimdilik, bu tarafsızlık genellikle gerek «Avrupa örgütleri» adı verilen birliklere, gerekse Birleşmiş Milletlere karşı bir «beklemecilik» şeklini almaktadır:

Kanton idareleriyle kamu ayu, hiç bir temel sarunda anlaşamıyor: Enflasyon tehlikesini engellemek üzere kredileri sınırlandıran kararname, bir yıl için ancak uzatıldı, üstelik bu uzatma ufak bir çoğunlukla sağlanabildi. Devletin müdahalesini amaç güden en ufak teşebbüsler, çağı geç-

miş bir iktisadî liberalizm prensipleriyle karşılaşılıyor, ve sonuçsuz kalıyor. Rekabet şartlarının günden güne çetinleşmesi, üretimin enternasyonal bir nitelik alması, pazarların genişlemesi, İsviçre'de büyük burjuvazinin ve hükümetin karşısına çözülmesi günden güne zorlaşan sorunlar çıkarmaktadır.

Bu sorunlardan uzun süre kaçınıldı. «Sihirli formül» («Zauberformel») denilen usule başvuruldu, iki radikal, iki katolik, iki sosyalist, bir tarım partisi üyesinin katıldığı bir koalisyon hükümeti kuruldu:

Ama bu yetersiz tedbirler halkın aşağıdan yukarı doğru işleyen baskısına engel olamadı. İşçi sınıfında ve geniş halk tabakaları arasında beliren memnuniyetsizliğin nedenleri çeşitlidir: Hızla artan hayat pahalılığı (bu yıl içinde % 5); nahiye, kanton ve federal vergilerin gitgide ağırlaşan yükü; kiralarda yükselişi; sosyal kanunların yetersizliği (ihtiyarlık sigortaları, çocuk sigortaları, hastalık sigortaları, doğum sigortaları. Bu son üç sigorta federal düzeyde daha kabul edilmemiştir).

Federasyon ölçüsünde pek güçlü olmamasına rağmen, İsviçre Emek Partisi ülkedeki tek muhalefeti temsil ediyor. Geçen yıldan bu yana yapılan bütün seçimler, bize şu gerçeği ispatlamıştır: İsviçrede, özellikle fransızca konuşan bölgesinde, Emek Partisinin etkileri günden güne artmaktadır; bu partinin etkisiyle, işçi sınıfını ve geniş halk tabakalarını temsil edecek bir sol kanadın meydana gelmesini müjdeleyen bir hareket belirlemektedir.

25 Nisan 1965 günü, Neuchâtel Kantonunda, yani saatçılık endüstrisiyle geçinen bir bölgede, halk, parlâmento görevini gören Büyük Konseyi yeniden seçmiştir. Bu Kantonda, İşçi ve Halkçı Partisi adını taşıyan Emek Partisi 1.000 yeni oy aldı. Bu partiyi Konseyde temsil eden üye sayısı 6'dan 10'a yükseldi. Sosyalistler de iki yeni temsilcilik elde etti. (Kanton Parlamentosundaki 105 milletvekilliğinin 42'ini sağladılar.) O gün halk, Kanton hükümetini (diğer adıyla Devlet Şurası) de seçti. 2 Mayıs günü hükümete bir sosyalist aday daha seçildi. Bu aday, sosyalist seçmenlerle İsviçre Emek Partisini destekleyen 5.000 seçmenin oyundan başka ortak bir program temelinde gerçekleşen işçi birliğinin etkisiyle, 4.000 yeni seçmenin de oyunu aldı. Bu başarıyı kutlamak üzere, ortak bir gösteri düzenlendi.

24 Ekimde Cenevre Kantonunda seçimler yapıldı. Emek Partisi 800 yeni oy, 2 milletvekilliği daha kazandı. Böylelikle bu partinin parlâmentodaki temsilci sayısı 16'ye yükseldi. (100 üzerine.) Koalisyon kuran üç burjuva partisi ise 11.000 oy ve 15 milletvekilliği kaybetti. Sağcı yeni bir teşekkül olan «Comité de Vigilance» «Uyanıklar Komitesi» 10 milletvekilliği aldı. Sosyalistler ise 2 yeni milletvekilliği kazandılar (böylece milletvekili sayıları 18'den 20'ye yükseldi).

Bir ay sonra, Cenevre Kanton hükümeti – yani Cenevre Devlet Şurası – seçimlerinde, bu başarıyı tekrarlandı, hattâ daha büyük ölçüler aldı. Koalis-

yon halindeki üç burjuva partisi, hükümetteki 7 üyeliğin altısını kazanacağını umuyordu. Sosyalistlerin 2, Emek Partisinin 1 adayı vardı.

Sandıklardan çıkan oylardan 16.871'i Emek Partisine verilmişti. Bu parti böylece en çok oy alan parti haline geldi; (13.986 oy sosyalistlere; 12.696 oy radikallere; 10.731 oy Hristiyan-Sosyal Partisine; 9.413 oy Liberal partisine.) Emek partisinin tek adayı 26.468 oy kazandı. Başka bir deyimle bütün oyların % 33'ünü aldı.

Emek Partisine oy verenlerin % 80'i, partinin emrine uyararak, ellerindeki oy pusulasına iki sosyalist adayın adını ilâve etmişti. Böylece bu adaylardan biri seçilebildi. Burjuva partilerinin adayı – gerici sağ unsurların desteğine rağmen – başarısızlığa uğradı.

Cenevrede yapılan bu iki seçim arasında Vaud Kantonunda belediye seçimleri yapıldı. Bu seçimlerde de Emek Partisi başarı elde etti. Lausanne'da İşçi ve Halkçı Partisi 6 yeni üyelik kazandı (14'ten 20'ye geçti). Aldığı oylarda % 42'lik bir artış görüldü. Cenevre-Lausanne arasında bulunan ufak Nyon şehrinde de Emek Partisi oyların % 40'ını aldı, ve 6 üyelik elde etti.

Lausanne'da sosyalistleri temsil eden üye sayısı 26'dan 29'a yükseldi. Böylece burjuva ve gerici sağ partilerin 51 üyelik «çoğunluğu»na karşı, sol güçler 49 üyelik sağladı. Nyon'da Partimiz sosyalistlerle eşit oy aldı. Belediye Meclisini bölüştüler. Vaud Kantonunda daha birçok şehir ve kasabada aynı başarıları elde ettik.

Şu noktayı da belirtmemiz gerek: İsviçrenin diğer bölgelerindeki durum aksine, Neuchâtel, Cenevre ve Vaud kantonlarında kadınlara oy hakkı tanınmıştır.

Nihayet Mart 1966'da bu başarılar bir kat daha kesinleşti. 6 Mart günü Vaud Kantonunda parlâmento seçimleri yapıldı. İsviçre Emek Partisinin Vaud Kantonundaki şubesi olan İşçi Halkçı Partisi 6 yeni milletvekilliği kazandı (toplamı 16'yı buldu.) Oyların % 23, 64'ünü alarak, Lausanne'da sosyalistlerden sonra gelen parti haline geldi (Kanton parlâmentosunda 157 milletvekilliği bulunur). Parti bütün şehirlerde çeşitli başarılar sağladı.

Vaud Kantonu İşçi Halkçı Partisi (POP) 27 Mart tarihli Kanton hükümeti seçimlerine katılmaya karar verdi. Adayı bütün Kantonda 22.484 oy aldı. Yani bütün oyların % 25'ini (1962 seçimlerinde ise 10.614 oy almıştı). Böylece 4 yıl içinde aldığı oy tutarı iki kat artmıştır.

6 Mart günü, Zürih şehrinin Belediye Meclisi seçimleri yapıldı. Bu Mecliste 125 üye bulunur. Mecliste temsil edilmeyen Emek Partisi 2 üyelik kazandı. (8 yıl önce olduğu gibi.) Üçüncü adayı da pek ufak bir farkla yenildi. Oysa seçim şartları fevkalâde çetindi.

Hiç şüphesiz, bu seçimlerde sağladığımız başarıların nisbi başarılar olduğunu biliyoruz. Bu başarılarla rağmen, partiye giren üye, parti gazetelerine abone sayısı pek artmamıştır. İsviçrede hüküm süren endişeler,

halkta beliren memnuniyetsizlik siyasi durumda değişiklikler sağlama isteği veya teşkilatlanma çabası şeklinde henüz dile gelmiyor. Bu alanlarda Partiye düşen ödevler pek ağırdır. Üstelik İsviçrede seçmen sayısının % 50'sinin seçimlere katılmadığını unutmıyalım.

Ama bu başarılarından İsviçrede, özellikle fransızca konuşan bölgelerde, komünizm düşmanlığının artık iflâs ettiğini anlıyabiliyoruz. Binlerce sosyalist veya demokrat seçmen oylarını Emek Partisinin adaylarına verdi, sağcı partiler bu adayları komünist diye «ilân» ettiği halde.

İsviçre kamu oyu, Amerikanın Viyetnamda yürüttüğü savaş ve saldırganlık politikasıyla Sovyetler Birliğinin izlediği ve Taşkent Konferansında dile gelen barışçı politika arasındaki büyük farkı açıklıkla görmeye başladı. Viyetnamda yürütülen utanç verici harbe karşı, Viyetnam halkına maddi yardım sağlamak üzere düzenlenen hareketler, halk tabakaları ve aydınlar arasında geniş etkiler uyandırıyor.

Hiç şüphesiz, halk Emek Partisine günden güne daha çok güvenebiliyorsa, bunun başlıca nedeni, bu partinin son yıllar içinde tanımladığı ve uyguladığı işçi ve halkçı birlik politikasıdır.

Lüzumsuz olduğu kadar ezici bir yük teşkil eden askeri kredilere, nükleer silâhlânlma istediğne karşı, önceleri tek başına savaşan Emek Partisi, evvelâ birkaç sosyalist milletvekilinin, son zamanlarda işe sosyalist grubunun büyük bir kısmı ile Hristiyan Sosyal Partisinin bazı katolik unsurlarının desteğini kazandı.

Herşeyden önce halk tabakaları Emek Partisinin, bu tabakaların menfaatlerini en iyi savunan parti olduğunu anladı. Bu menfaatleri, bazan başarılı ama daima etkili bir şekilde savunmadığı alan yoktur: ihtiyarlık sigortasının arttırılması; sakatlık sigortasının kabul edilmesi; aile ve çocuk primlerinin arttırılması; ücretli izin hakkının kabulü, bu izin süresinin uzatılması; öğretim sisteminin daha demokratik bir hale getirilmesi; vergi sisteminde reform yapılması, vergilerin indirilmesi; kiracıların korunması vb. Bütün bu davaları ele alan Emek Partisi ülkede ve kantonlarda siyasi hayatın her alanına müdahale ediyor.

Bu müdahalelerin daha etkili olması için de Emek Partisi «dolaysız» demokrasi yollarını, başka bir deyimle, Federal ve Kantonal Anayasalarca kabul edilen referandum ve teşebbüs haklarını kullandı, zararlı kanunlara engel olmak için daha adil, daha ilerici kanunlar teklif etti.

Emek partisi, her zaman ve her yerde, işçi sınıfının birliği ve beraberliği politikasının sözcülüğünü etti, emek dünyasının birliğini büyük çabalar harcayarak savundu. Yukarıda sözünü ettiğimiz Cenevre hükümet seçimlerinde elde edilen sonuçlar, işçi sınıfının ve halk tabakalarının, Emek Partisinin hareketini ve dilini iyi anladığını göstermiştir.

Bütün basında belirtildiği gibi, komünist aleyhtarı çağrılar, «halk cephesi tehlikesi»-ne karşı uyarmalar sonuçsuz kalmıştır. Bu da yukarıda ileri sürdüğümüz iddiaların doğruluğunu ispatlamaktadır.

Bununla beraber, Emek Partisi şu gerçekleri de çok iyi anlıyor: son bir yıl içinde elde ettiği başarılar, zafer yolunda atılmış birkaç adım Ancak; bu başarılar Partiyi daha çetin, daha çok-yönlü çabalar harcamak zorunda bırakıyor. Emek Partisi, köklü değışiklikler, yapı reformları sağlamak; büyük sermayenin, tekellerin, tröstlerin egemenliğine karşı savaşmak, bu güçlerin kuvvetini yıkmak istiyorsa, halkın bütün güçlerini – özellikle hristiyan-sosyal sendikalarla, radikal sol unsurları daha geniş bir birlik halinde toplamak, ülkenin demokratik kuruluşlarına dayanarak, orta sınıflara yaklaşmak zorunda olduğunu biliyor.

Halkın böyle bir çoğunluğundan doğmuş; tekellerin milli iktisat üzerindeki egemenliğini yıkabilecek; gereken millileştirmeleri gerçekleştirecek; yatırımları ve kredileri kontrol edecek; ilerici bir sosyal sigorta sistemi kuracak; böylelikle sosyalizme yol açabilecek, ilerici bir hükümetin iktidara geçebilmesi için, halk güçlerinin geniş bir birlik halinde toplanması şarttır.

Sosyalizmin etkisiyle yenilenmiş, canlanmış bir demokrasi kurmak; ülkenin tarihinde ve geleneklerindeki en güzel yönleri korumak; federasyon sistemiyle, kültürel zenginlik kaynağı olan bölgesel otonomileri devam ettirmek; İsviçreye, geçmişine yaraşır bir gelecek sağlamak; Emek Partisinin üzerine aldığı çetin ve çokyönlü ödevler işte bunlardır.

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesinin BİLDİRİ'si

Milletlerarası durumda dünya barışını tehdit eder bir gerginlik hüküm sürüyor. Birleşik Amerikanın Viyetnama saldırısı artan bir hızla devam ediyor. Intikamcı Batı Alman militaristleri açığa vurdukları niyetlerini gerçekleştirmek amacıyla harp hazırlıklarına hız vermişlerdir.

Bugün, sosyalist ülkeler arasındaki sıkı dayanışmanın, milletlerarası komünist ve işçi hareketinde birliğin her zamandan fazla bir önem taşıdığı bir sırada, Çin Komünist Partisinin XI, plenumunda alınan kararların ve Pekinde yaratılan anti-sovyetik havanın emperyalist saldırganları teşvik edici niteliği daha çok göze batmaktadır. Çin Komünist Partisi idarecilerinin, dünya komünist hareketine, milli kurtuluş, barış ve sosyalizm davalarına zararlı sonuçları elle tutulur bir hale gelen bu tutumlarının parti plenumunca resmen benimsenmesi kardeş partilerin 1957 ve 1960 danışma toplantılarındaki ortak kararlarına, Marksizme-Leninizme aykırı yolda ciddi bir aşamadır. TKP Merkez Komitesi «Büyük proleter kültür devrimi» adı altında yürütülen hareketi kaygı ile karşılamıştır.

Pekinde tertiplenen anti-sovyetik gösterilerde, savrulan iftiralarda büyük Lenin'in partisine ve ezilen milletlerin en kudretli desteği olan Sovyetler Birliğine karşı emperyalizmin ve dünya gericiliğinin beslediği düşmanlık hislerini Çin halkına aşılamaktan başka bir amaç aranamaz. TKP Merkez Komitesi, Sovyetler Birliği Komünist Partisine, Sovyetler Birliğine karşı yönetilen bu kaba ve maksatlı iftiraları kesinlikle red ve takbih eder.

Viyetnam halkı saldırgana karşı savaşta ancak sosyalist ülkelerin, özellikle Sovyetler Birliğinin her alandaki büyük yardımlarıyla ve bütün ilerici insanlığın maddi ve manevi desteğiyle zafere ulaşacaktır. Bu yardımları koordine etmek, daha etkili kılmak için Sovyetler Birliğince ve diğer sosyalist devletlerce yapılan teklifler Çinli idareciler tarafından reddedilmiştir. Bu tutum ve davranışlar ancak dünya devrimci ve barışsever güçlerini parçalamak, sosyalist ülkeler arasındaki birlik ve dayanışmayı bozmak

hedef ve takdiğini güden, buna ümit bağlayan Amerikan saldırganlarının ve dünya gericiliğinin işine yarıyor.

Birleşik Amerika Devletleri Viyetnama saldırısını biteviye genişleterek, Güneydoğu Asyada bir dünya harbinin tohumlarını ekiyor. Viyetnam halkı Amerikan emperyalizminin saldırısına karşı kendi öz memleketinin kurtuluşu, bağımsızlığı uğrunda savaşırken dünya barışına da hizmet etmektedir.

Türkiyede aynı harpçi ve sömürücü düşmana karşı mücadele eden halkımızın kaderi Viyetnam halkının ve dünya barışının kaderiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Yurdunu ve barışı seven her Türk vatandaşı, elindeki bütün imkânları kullanarak Viyetnam halkını bu kutsal savaşında desteklemelidir.

Komünist ve işçi partileri temsilcilerinin 1957 ve 1960 danışma toplantıları kararlarına bağlı bulunan TKP, komünist hareketinin, Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi temeli üzerinde birliği uğrunda mücadelesine devam edecektir.

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

İÇİNDEKİLER

Ib Nörlund

Avrupanın güvenliği sorunu ve işçi sınıfı 533

TEKELLER VE İŞÇİ SINIFI

V. Louper

Devlet tekелci kapitalizmi ve emekçiler 543

J. Duclos

Fransa'da Komünist belediyelerin yürüttüğü faaliyet ve halka sağladığı hizmetler 550

B. Megnūson

Kanada sendikaları ve komünistler 558

Hane Kleven

İskandinav ülkelerinde sınıfların yapısında meydana gelen değişiklikler. 563

SOSYALİZMİN BAŞARILARI

L. Sanyaya

Feodalizmden sosyalizme geçiş 576

1965 yılında Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi ülkelerinin ekonomik durumları 580

MİLLİ KURTULUŞ HAREKETİ BUGÜN

Nicolas CHAOUİ

Milli kurtuluş hareketinde beliren yenilikler 591

KOMÜNİST VE İŞÇİ PARTİLERİNDE

Jean Vincent

İsviçre Emek Partisinin başarıları 602

ÖZEL SAYFALARIMIZ

TKP Merkez Komitesinin Bildiri'si 607

İngilizcesi:

Central Books Ltd., 37 Grays Inn Road, London, W. C. 1.

İtalyancası:

Libreria Rinascita, Via delle Botteghe, Oscure 2. Roma

Almancası:

«GLOBUS»-Vertrieb ausländischer Zeitschriften, Wien XX,
Höchstädtplatz 3

Yunancası (Kıbrıs'ta):

Laikon Praktorion, Tricoupi Street, 53 r., Nicosia

Rusçası:

Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6, Thákurova 3

Fransızcası:

Societe d'Edition et d'Enformation 9, Boulevard des Italiens Paris (2e)

İspanyolcası:

Ediciones Pueblos Unidos Casilla Correo 589, Montevideo

Japoncası:

Nauka Ltd., 2, Kanad-Zinbocho 2-chome, Chiyoda-ku, Tokyo

İsveç dilinde:

Arbetarkultur, Söderarmsvagen 36, Johanneshov 6, Stockholm

Bulgarcası:

Raznoiznos, I, Rue Tzar Assen, Sofia

Türkçesi:

«YENİ ÇAĞ» – Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6,
Thákurova 3

Fiyotı 1 lira